TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

NSV LIIDU AJALOO KATEEDER

Edgar Pruks

VÄIMELA NÄIDISSOVHOOS-TEHNIKUMI

AJALUGU

Diplomitöö

Juhendas: dotsendi kt.

M. Lôhmus

TRÜ NSV Liidu ajal. kat.

Inv. nr. 2110

Tartu, 1968

Foto 1

Võrust 6 km kaugusel asuvasse Väimela Näidissovhoos-tehnikumi saabub autobuss vähemalt iga 40-minuti järele

H. Uusi foto 1968. a märts

SISSEJUHATUS

Kommunistliku ühiskonna laiahaardeline ülesehitamine seab meie rahva ette ülesande 1970.aastal üleminna täielikule keskharidusele. Praegu on teatavaks piduriks noorte hooletu ja pealiskaudne suhtumine õppetöösse, mille tagajärjel veel küllalt suur protsent õpilasi ei lõpeta 8-klassilist kooli, ega kasuta olemasolevaid võimalusi õpingute jätkamiseks keskkoolides ja kesk-eriõppeasutustes. Selle tagajärjel on mitmete õppeasutuste vastuvõtuplaanid jäänud täitmata.

Käesolevas töös seadsin omale eesmärgiks valgustada põllumajandusliku kesharidusega kaadri ettevalmistamist ühes vabariigi vanemas kesk-eriõppeasutuses - Väimela Näidissovhoos-tehnikumis selle ajaloo eri etappidel. Koolil pole seni oma kroonikat. Töö kirjutamisel püüdsin kindlaks määrata kooli asutamise aega ja käiku, anda ülevaate kooli materiaalse baasi arengust, õpetajatest ja õpilaskonnast, õppe- ja kasvatustöost. Püüdsin võrrelda erinevusi õppimisvõimalustes ja kasvatustöös kodanlikul ja nõukogude perioodil. Töö püüab anda teatavaid süstematiseeritud andmeid eriõppeasutuste nõukoguliku ajaloo koostamiseks, pan-

na aluse Väimela Näidissovhoos-tehnikumi teaduslikult põhjendatud kroonikale. Järeldustel võib olla ka teatav praktiline tähtsus kooli edasises õppe- ja kasvatustöös.

Töö koostamisel kasutasin järgnevaid allikaid ja kirjandust: Väimela Näidissovhoos-tehnikumi tänapäeva kujutab küllalt ilmekalt 1965.a. ENSV Põllumajanduse Ministeeriumi Teaduslik-tehnilise Informatsiooni Büroo väljaandel ilmunud brosüür "Väimela Näidissovhoos-tehnikum", mille koostajaiks on H.Sarv ja H.Tint. Õppimisvõimalusi on pidevalt tutvustatud kesk-eriõppeasutustesse astujaile määratud teatmikes. Vähem on ilmunud selle õppeasutuse ja majandi saavutuste kohta materjali ajalehtedes ja ajakirjades. Sellepärast on Väimela Näidissovhoos-tehnikumi saavutused põllumajanduse arendamisel ja spetsialistide ettevalmistamisel jäänud tähelepanematuks. Ainult kõigi tehnikumi kohta publitseeritud materjalide, mälestuste ja arhiivdokumentide süstematiseerimine annab täieliku pildi selle õppeasutuse ajaloolisest arenguteest.

Töö kirjutamisel oluliseks takistuseks oli kodanlikust perioodist pärinevates arhiivdokumentides leiduvate andmete süsteemitus. Sellepärast tuli andmeid koguda isegi kodanliku perioodi ajakirjandusest, kus need küll esinevad eesti kodanluse klassihuvides äärmiselt moonutatud kujul. Pean kiitvalt märkima ENSV TA Fr.R.Kreutzwaldi nimelise Kirjandusmuuseumi, Riikliku Ajaloo Keskarhiivi, Oktoobrirevolutsiooni

ja Sotsialistliku Ülesehituse Riikliku Keskarhiivi, ENSV Põllumajanduse Ministeeriumi jooksva arhiivi töötajate abivalmidust, kõigi kooli endiste ja praeguste töötajate heatahtlikku suhtumist, kes oma mälestusi jagasid.

Kõige ulatuslikum materjal Suure Isamaasõja järgse perioodi kohta säilitatakse Väimela Näidissovhoos-tehnikumi jooksvas arhiivis. Selle viitamist muutis keerulisemaks ühtse nimistu puudumine ning materjali rohkus. Üksikute kokkuvõtlike järelduste tegemiseks tuli tehnikumi jooksvas arhiivis läbivaadata kümneid kaustu ja üldse pidin läbi töötama üle kümne tuhande lehekülje arhiivimaterjale. Tehnikumi arhiivi andmeid aitas täiendada ENSV Põllumajanduse Ministeeriumi jooksva arhiivi materjal.

Olenevalt arhiivides leiduvatest materjalidest töö plaan töö käigus teataval määral muutus, kuid loodan, et kooli ajaloolise arengu jälgimise kõrval suutsin pakkuda ka koolitegevuse mõistmiseks vajalikku materjali põllumajandusest ning õppetööst. Üldtuntud lühendite kõrval kasutan töös järgmisi lühendeid: VRRA - Võru Rajooni Riiklik Arhiiv, VNST - Väimela Näidissovhoos-tehnikumi jooksev arhiiv.

I PEATÜKK

Võru Põllutöö Talvekoolist Väimela Põllutöö- ja Karjatalitajatekoolini (1915. - 1926.a.)

1. Võru Põllutöö Talvekool.

19.sajandil ja 20.sajandi algul oli põllumajanduse areng Võru maakonnas aeglane. Puudus kohalik turg põllumajandussaadustele, sest Võru oli väikelinn. Kaugematel turgudel ei suutnud talupojad võistelda balti-saksa mõisnike suurmajandite odavamate saadustega. Kapitalistliku konkurentsi tõttu hakati 20.saj. algul isaisade aegset maaharimise süsteemi järk-järgult asendama uuema ja tootlikumaga. Hakati kasvatama uudseid kultuure ja püüti majandust intensiivistada. Ei mõistetud, et talurahvast oleks viletsusest suutnud päästa ainult mõisnike maavalduse täielik likvideerimine ja küla demokraatlik ümberkorraldamine. Sellepärast arvas kujunev eesti maakodanlus, et olukorda lahendab ainult põllumajandusliku hariduse levitamine. Tsaarivalitsus teostas reaktsioonilist hariduspoliitikat. 1905.a. revolutsiooni tulemusena anti ainult erakoolidele üksikuid soodustusi.

Võrus, nagu mujalgi Eestis, kuulus hariduselus

juhtiv koht balti sakslastele. Võru Põllumeeste Selts taotles luba erakooli avamiseks ja sai selle 1915. aastal. Põllutöökooli avamisest olid eriti huvitatud jõukamad talupojad. Kooli avamine venis, sest puudusid ruumid, õpetajad ja õppevahendid. Alles siis kui kooli organiseerimine tehti maakonna agronoomi ülesandeks, kiirenes ettevalmistustöö.

14.oktoobril 1915.a. alustas Võrus Riia tn.16., praegune Kreutzwaldi tänav, tööd Võru Põllutöö Talvekool.[1] See oli isetegevuslike kursuste taoline erakool. Ta polnud kindlalt finantseeritud. Puudus ka õppeplaan. Võru Maakonnavalitsus andis talvekoolile õppetööks ajutised ruumid ja maksis õpetajate palgad. Talvekooli juhataja ülesandeid täitis maakonna agronoom.[2] Tunniandjateks olid Võru põllumeeste seltsi tegelased ja teiste koolide õpetajad. Õpetati ainult põllumajanduslikke aineid: botaanikat, loomade anatoomiat ja füsioloogiat, ühistegevust, majandust, hobuste ja sigade kasvatust, loodusteadust ja füüsikat, põllutööd, töömasinate ja -riistade tundmist, taimekasvatust, heinamaa ja sooharimist, maaparandust koos maamõõtmise ja loodimisega, karjakasvatust, loomade toitmist, tõuparandust ja piimandust, arvutamist, loomade toitmist ja arstimist, aiatööd, mesindust, raamatupidamist, laulmist, tütarlastele veel majapidamist ja keetmist.

---

1 RAKA, f. 528, nim. 1, s.-ü. 308, l. 6.
2 ORKA, f. 1108, nim.6, s.-ü. 823, l.137.

Õppetöö oli skolastiline. See toimus ettelugemise ja küsimise-kostmise meetodil. Õpperaamatud olid igavad. Terav puudus oli oskustega õpetajatest. Ainsat üldainet - laulmistki õpetas köster. Päevas oli 5-7 ja nädalas 30 teoreetilist tundi. Kokku anti 674 tundi ja tütarlastele täiendavalt 72 tundi[1] nende ettevalmistamiseks koduperenaisteks. Õppetöö kestis viis pool kuud ja lõppes 20.aprilliks, kui algasid põllutööd. Õppetöö oli ainult teoreetiline ja mingeid praktilisi kogemusi või eeskuju tegelikuks põllutööks ei andnud. Õpilaste arv oli väga väike, kuigi kool oli terve maakonna põlluharijate jaoks. Talurahval ei olnud aega õppida, sest nad olid ka talvel seotud töödega. 1915./1916.õppeaastal oli ainult 26 õpilast, neist 22 Võru maakonnast ja 4 mujalt. Sellega oli koolil ainult kohalik piiratud tähtsus, kuigi Eestis oli sel ajal ainult 4 põllutöökooli. Vastuvõetud õpilastest 56% oli ministeeriumikooli ja kihelkonnakooli haridusega, 11% keskkooli ja 33% algkooli haridusega.[2] Õpilastest enamuse moodustasid poisid. Õpilaste vanuseline koosseis oli väga ebaühtlane. 53% õpilastest olid 16-20 a. ja 47% 20-40 a. vanad.[3] Kooli eesmärgid ja ülesanded olid ebamäärased. Kool ei abistanud õpilasi millegagi. Väga suur puudus oli isegi õpikutest,

---

1 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 308, l.10.
2 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 308, l.6.
3 sealsamas l.10.

sest neid polnud kusagilt osta. Väike nädalatundide arv ja praktiliste tööde puudumine muutsid õppetöö suhteliselt kergeks, kuid vaesemad õpilased pidid õhtupoolikud kulutama lisatööde tegemiseks linnas, et teenida raha enda ülalpidamiseks. Talvekooli lõpetajaile mingit kutset ei omistatud ja 24% lõpetajaist 1916.a. läks edasi karjakontrolli-, masinisti- või meieri kursustele.[1]

Põllutöö talvekoolil ei olnud kindlat kohta selleaegses reaktsioonilises haridussüsteemis. Õpilaste haridusliku taseme ja õppetöö korralduse järgi võib teda pidada täienduskooliks, sest ta oli kursuste iseloomuga ja sellisena oli ta mõeldud ka asutajate poolt. Tegelikult ei andnud ta õpilastele mingit kutset või õigust kõrgemasse kooli astumiseks ja järelikult valmistas ette ainult tegelikke põllupidajaid. Õppeained talvekoolis olid küll nimetustega erialaliselt piiritletud, kuid nende sisuline maht oli väike ja nad ei andnud kindlaid teaduslikke teadmisi. Ainuke progressiivsemate vaadetega õpetaja oli arvutamisõpetaja Paul Korrol. Ülejäänud õppetöö koolis oli läbi imbunud natsionalistlikust ideoloogiast. Natsionalistlikku ideoloogiat rõhutasid ka kõik koolis toimuvad üritused, mille arv muuseas oli väga väike. See ei meeldinud rahvale. Kui selgus täpsemalt õppetöö korraldus põllutöö talvekoolis ja kooli poolt antav haridustase, vä-

---

1 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 308, l.10

henes 1916.aastal sisseastujate arv eelmise aastaga vôrreldes. Vôru Pôllutöö Talvekool tegutses ainult 2 aastat. Selle töö katkes 1917.a. ôpilaste vähesuse ja rinde lähenemise tôttu. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni järele algas vôitlus koolisüsteemi demokratiseerimise ja rahvahariduse üldise arengu eest. Nendes tingimustes pôllutöö talvekooli kui kodanlikult piiratud erakooli tegevuse jätkamine tähtsust ei omanud.

2. Vôru Pôllutöökool (1920 - 1926 a.)

Eesti reaktsioonilise rahvusliku kodanluse sobingute tulemusel loodud kodanlik nukuriik püüdis algul veel ajada tööstusliku orientatsiooni poliitikat, kuid kodanlus muutis ta peagi lääne suurriikide agraarripatsiks. Kuni 1923.a. läbiviidud osaline agraarreform likvideeris pôhiliselt ainult balti-saksa môisnike maavalduse, kuid tegelikult maaküsimust ei lahendanud ja pôllumajandus jäi aastakümneteks kiratsema.

Eesti kodanluse hariduspoliitika oli reaktsiooniline ja ainult üldise emakeelse hariduse pôhimôttel oli rahvusliku kultuuri arengu seisukohalt tähtsus. 1920.a. kehtestati avalikkude algkoolide seadusega

ainult üldine algkooliharidus 4 klassi ulatuses. Tegelikult isegi seda seadust ellu ei viidud. Seda takistas kehvemate rahvakihtide vaesus. Kodanliku ajakirjanduse andmeil ei saanud 1926.a. 15% lastest isegi 4-klassilist haridust.[1] Avalikke algkoole pidid asutama omavalitsused, kuid ainult 1930.a. suleti Võrumaal 10 kooli.[2] Üldhariduse piiramise kõrval lõi kodanlik riik avarad võimalused valitsevale klassile hariduse omandamiseks, kuid viimane seda ei kasutanud. Kodanlusel oli tarvis oma riigi ideoloogilise kindlustamise huvides ette valmistada rahvusliku intelligentsi kaadreid ja selletõttu ta ei teinud algul otseseid takistusi isegi keskhariduse omandamiseks.

Kodanluse majandus- ja hariduspoliitika raames elustus ka Võru Põllumeeste Seltsis uuesti põllutöökooli avamise mõte. Et kodanlusel kooli programmi polnud, siis taheti seda avada tsaariaegset- või välismaist eeskuju kasutades. Seda tunnistab fakt, et põllutöökoolide õppekavadeks võeti eeskuju Soome ja Saksamaa koolidest. 9.III 1919. algatati mõte põllumeesteseltsi koosolekul[3] ja selts tegi vastava ettepaneku põllutööministeeriumile. 1919.a. kevadel sai maakonnavalitsus tutvumiseks Tallinnas 1918.a. avatud põllutöökeskkooli põhikirja. Selle eeskujul avaldas Võru maakonnavalitsus 1919.a. kevadel teate, et Võrus ava-

---

1 "Postimees" nr.99, 14.IV 1926.
2 "Võru Teataja" nr.54. 17.V 1930.
3 ORKA, f.1648, nim.3, s.-ü. 8, l. 1.

takse kahe-poole aastase õppeajaga põllutöökool ja kuuekuulised kursused selle juures.[1] Esialgu esitati kooli astumiseks ainult 6 avaldust[2] ja kool jäi avamata, sest puudusid ka õpetajad ja ruumid. Alles järgmise, 1920.aasta kevadel algas küsimuse arutamine uuesti.

1920.a. Võru maakonnavalitsuse otsus nägi ette kooli avamise 1920/21. õ.a. Võru linnas, kuid õpilastele mingeid toetusrahasid ei lubanud.[3] Ka 1920.a. saabus vähe avaldusi[4] ja Võru Põllutöökool avati alles 8.novembril 1920.a. 1 klassiga.[5] Juba 1921.a. algul selgus, et see on põllutööministeeriumi poolt liigitatud alam-põllutöökooliks.[6] 14.novembril 1922.a. viidi kool üle Väimela mõisasse ja seal töötades kandis veel kuni 1926.aastani Võru Põllutöökooli nimetust. Alles 1927.a. kui kooli juures avati ka karjatalitajate klass,[7] nimetati ta täielikult Väimela Põllutöö- ja Karjatalitajatekooliks.

Algul oli kava kool tööle rakendada ainult Võru linnas, kuid töödeks ja harjutamiseks vajaliku baasi puudumine sundis otsima võimalusi kooli viimiseks maa-

---

1 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 308, l.6
2 sealsamas, l.2
3 sealsamas, l. 2.-4.
4 sealsamas, l.2.
5 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 8, l.21.
6 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 26, l.11.
7. ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 151, l.13

le. Põllumeeste selts otsustas selleks paluda kohe linna äärest Kasaritsa mõisast 11 hektari maad,[1] kuid põllutööministeeriumi kavad olid suurejoonelisemad. Ta tahtis luua maakodanlusele hariduseks kõige soodsamad tingimused ja koolile välja arendada hea baasi.

Balti mõisnike maavalduse riigistamisel oli linnast 6 km kaugusel asuv Väimela mõis koos Väiso, Põhnja, Kõrgemäe, Joosu ja Haigre karjamõisatega võetud 13.aprillist 1919. kuni 1.juulini 1920.a. põllutööministeeriumi hoolekandele[2] ja allus ministeeriumi esindajale. Võru maakonnas oli nii palju maasoovijaid, et mõisamaadest tuli puudugi,[3] kuid kodanlus ei julgenud ega tahtnud mõisaid tükeldada. Väimela mõisast maasaajate koosolek toimus 10.-11.märtsini 1920.a. Mõisamaast eraldati vaid 34 krunti ja 4 palgamaad riigiteenistujatele. Väljaantud maad olid 1-10 ha suurused. Kodanliku maareformi järele valdava enamuse elanikkonnast Väimelas moodustasid kehvikud või maaproletariaat. Kõige paremast mõisamaast moodustatud osa jäi Väimela X ringkonna riigimaade valitseja Mägi järelvalvele. Endine mõisnik Loeven oli palju vara hävitanud,[4] seda olid hävitanud ka valgekaartlased ja kodanluse sõjavägi[5]. Mõisas oli 1920.a. siiski veel alles jäänud 90[6]

1 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 8, l.1
2 ORKA, f. 1553, nim.1, s.-ü. 423, l.17.
3 ORKA, f. 58, nim.1, s.-ü. 36, l.58
4 ORKA, f. R-1299, nim.1, s.-ü. 58, l.2
5 ORKA, f. 1553, nim.1, s.-ü. 383, l.13
6 Pensionär Palkov, Jaan, suulised mälestused

lehma, 30 hobust, 10 siga, 6 kodulindu, inventarist 25 põllutööriista, 30 vankrit, 48 atra. Olid olemas ka head mõisahooned, 3 töölismaja, majapidamishoonete ja kõrvalhoonetega. Mitmesuguste kõrvalmajapidamisharude jaoks oli mõisas meierei, viinavabrik, auruveski, saekaater ja miniatuurne elektrijaam.

Pärast põllutööministeeriumi poolt põllutöökoolide asutamise esialgse kava väljatöötamist otsustas Võru maakonnavalitsus avada põllutöökooli erakoolina Väimelas.[1] Ta rentis selleks Väimela mõisa[2] ja ostis ära selle inventari. Põllutöökooli avamiseks oli ju vaja ainult mõisa peahoone senine osalt ühekorruseline keskosa ehitada ümber kahekorruseliseks. Pärast seda jäeti maasoovijaile mõisasüdame juures veel 4 krunti ja heinamaa järve ääres välja jagamata. Oli kava koguni osa väljajagatud maadest tagasi võtta või ümber jagada põhjendusel, et kooli külvikorrad olevat rikutud, masinate töölerakendamiseks olevat vaja suuremat pinda ja kooli majandus olevat vaja tasakaalu viia.[3] Samal ajal oli kodanlus helde kõiges, mis kiiret tulu tõotas.

1921.a. oli Väimela mõisa piiritusevabriku remondiks kulutatud juba 300 000 marka, kuid seda ei peetud paljuks - olevat kasulik. 1920.a. kulutas Võru maakon-

---

1 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 308, l.7.
2 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 143, l.1-5.
3 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 26, l.70.

navalitsus põllutöökoolile 379640 marka. Võrdluseks märgin, et 1922./23. õppeaastal kulutas valitsus kõigile algkoolidele ainult 370744 marka.[1] Ainult 1921. a. moodustas seltsi "Rosen ja Ko" abiraha 1729000 marka.[2] Juba algul võttis põllutööministeerium õpetajate palgad oma kanda.[3] 1920.a. sai Võru maakonnavalitsus Väimela mõisa inventari ostuks ja põllutöökooli sisseseadmise kuludeks 1oooooo marka.[4]

Peale suurte kulutuste Väimelas koolihoonete remondiks ja ümberehitamiseks sai kool kui ta juba oma hoones töötas 16.jaan. 1923.a. 1,5 miljonit marka laenu põllutöökooli hoone ehitamiseks.[5] Võib öelda, et kulutused olid enam kui pillavad. 1922./23. õppeaastal oli heades kooliruumides töötavaid üldharidusliikke koole vaid 9,9%.[6]

Väimela mõisa väljajagamata maadest moodustati 368 ha pindalaga nn. koolitalu, kus säilis tegelikult mõisa organisatsioon.[7] Kui järgnevatel aastatel kodanlus kiitles koolitalu edusammudega, siis oli see tööliste ränga epspluateerimise tulemus. Näiteks 1921.a. märtsikuus oli tööliste päevapalk 35% töö-

päevade eest ainult 1 mark päevas.[8] Koolitalu töö-

---

1 Esser, M, Eesti kodanluse reaktsiooniline haridus-
poliitika ja töörahva võitlus demokraatliku kooli
eest aastail 1917-1940, Tallinn 1962, lk. 8.
2 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 26, l. 63-69.
3 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 8, l. 16
4. RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 579 l. 42
5 ORKA, f. 1648, nim. 3, s.-ü. 109, l. 36
6 Esser, M., viidatud teos, lk. 32
7 RAKA, f. 528, nim. 1, s.-ü. 579, l. 46
8 ORKA, f. 1553, nim.1, s.-ü. 423, l. 12-17.

liste palga sisse oli arvestatud isegi hagu,[1] mis tegelikult midagi ei maksnud. Kui ôigusetu oli koolitalus töötava rahva olukord, sellest kirjutas ajaleht "Töörahva Hääl" 1923.a. "Hiljuti tôsteti rahukohtu otsuse põhjal môisa valitsejale J.Mägile mittemeeldinud nägu, tööline Aleksander Piho, kes aastakümneid môisat orjanud, oma silma ja jala vigastanud, kôige oma koliga tarest välja. Põllutöökooli ôpilastele arvas heaks koolivalitsus ka väljaviskamise praktikat näidata, selleks komandeeris välja viskama kooliôpilasi, kes nähtavasti ka kôige parema tundmuse juures proletaarlase koli porri ei tahtnud pilduda".[2] Kui EKP organisaator Vôru-, Petseri- ja Valgamaal sm. R.Veiram selles asjus môisavalitsejalt seletust küsis, mis põhjusel endised môisatöölised korterist välja tôstetakse, siis vastas valitseja Mägi, et temal ei olevat põhjust, niisama seletab koolijuhataja. Tuleb lisada, et môisas oli küllalt tühje ruume. See ei ole üksik nähtus. Väljaviskamisi on järjekindlalt tehtud. Läinud aastal môisteti môisa tööline J.Villemson korterist välja ja kui see 30 marka kohtukulusid ei jôudnud maksta, siis viidi lehm môisa lauta ja lüpsti raha tasa.[3]

Raha väljameelitamiseks kooli asutamisel esitas

---

1 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 579, l. 48.
2 "Töörahva Hääl" nr. 45. 28.08. 1923.
3 sealsamas.

Võru maakonnavalitsus suuri plaane koolitalu baasil seemnekasvatus- ja sordiaretusjaamade, aianduskooli ja masinaühistu loomiseks. Kuid ühtegi neist plaanidest ellu ei viidud. Kui 1924./25. õppeaastal kool sai õppemaksudest jm. õpilastelt tulu 100ooo marka, siis ülalpidajalt Võru maakonnavalitsuselt ainult 102000 marka.[1] 1926.aastal kasvatati Väimela Põllutöökooli koolitalus 800 vakamaal ehk 2/3-l maast ainult kartulit. Kartulit osteti ka taludest ja sellest valmistati väga palju piiritust.[2] 1923.a. kirjutas anonüümne autor "Mõisas on "põllutöökool". Mõisa maad, ligi 800 vakamaad põldu on üks paremates, aga kellel on sellest kasu? Iseenesest mõistetav, et kui juba teistes mõisates mõisasüdamed tõusikutele lahke käega annetati, siis niisama ka siin. Kehvikud pidid leppima ääremaa tükkidega. Et aga Väimela mõisa maad äärest ääreni ikkagi kaunis head, oli härradel tarvis leida uus konks, mille abil need maad tööliste käest ära võtta ja selleks asutatigi "põllutöökool", kus 20-30 õpilast "õpivad".[3] Kui algul kodanlusele mõeldud Väimela põllutöökooli paremini püüti varustada, siis järgmistel aastatel materiaalne baas enam ei paranenud, vaid kooli majandus käis languseteed. 1924./25. oli nisu saak 3,2 ts/ha-lt, kartulisaak 52,80 ts/ha-lt.[4]

1 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 579, l. 39.
2 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 134, l. 84.
3 "Töörahva Hääl" nr.45. 28.08.1923.
4 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 579, l. 41.

Näiteks 1924./25. aastal oli piima väljalüps lehmalt ainult 2200 liitrit.[1] Loomade arv vähenes. Raha kulutati, kuid mingit kasu see ei toonud. Jôuti välja otsese ihnsuseni. Isegi tööliste loomade sônnik müüdi ära.[2] 1927.a. tahtis kool 4 miljonit marka uut laenu[3] näiliselt sooharimiseks, kuid juba môisalt oli koolitalu saanud head haritud maad. Ôpperaamatuid telliti isegi Saksamaalt. See oli teadusega asjatu edvistamise varjus otsene lahtiütlemine emakeelsest ôpetusest.

Vôru Pôllutöökooli asutamisel oli selleks kaunis raske ôpetajaid leida. See oli ka üheks pôhjuseks, miks kooli ei avatud 1919.a. Sama häda oli 1920.aastal, sest Vôru koolide ôpetajadei tahtnud selles ôpetada. Sellepärast soovitas pôllutööministeerium ôpetajad leida pôllumeeste seltsi tegelaste hulgast.[4] Veel 27.sept.1920.a. teatas Vôru maakonnavalitsus, et ainult môned ôpetajad on leitud.[5] Koolis töötasid peamiselt tunniandjad. Ka 1921.a. teatati, et pole teada ühtegi, kes sooviks õpetajaks hakata.[6] Esimesel aastal koolis töötanud 9 tunniandjast järgmistel aastatel jäid tööle ainult O.Traat, R.Piho. Vôru Pôl-

---

1 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 579, l. 42.
2 sealsamas l. 43.
3 "Päevaleht" nr. 250. 14.09. 1927.
4 ORKA, f. 1648, nim. 3, s.-ü. 8, l. 5.
5 sealsamas l. 6.
6 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 26, l. 35.

lutöökooli juhatajaks oli 1920-1922 a. Pihkva 6-a. põllutöökeskkooli lõpetanud Heinrich Narusk. Õpetajate koosseisus oli isegi väga juhusliku haridusega valgekaartlasi, tõelisi pedagooge aga vähe. Alles 1923.a. alates kui kool oli üle viidud Väimelasse jäi õpetajate kaader enam-vähem püsivaks, kuid teistest koolidest eraldatuks.

Suurt rõhku pani kodanlik valitsus õpetajate meelsusele põllutöökoolis. Nähtavasti ei õigustanud H.Narusk juhatajana temale asetatud lootusi kodanluse silmis, sest 1923.a. ta tagandati juhataja kohalt ja juhataja kohusetäitjaks sai P.Kitzberg, kes 1.jaan. 1926.a. kinnitati juhatajaks.[1] 1923.a. alates alalised õpetajad peale juhataja olid veel H.Narusk ja A.Usin. Ka viimane ei olnud nähtavasti kõige usaldusväärsem, sest ta oli tagandatud Vana-Võidu põllutöökooli juhataja kohalt. On andmeid tema soovist tegutseda ja mõelda iseseisvalt.[2] 1932.a. ta koguni valandati koolijuhataja ettepanekul, sest võitles õppenõukogu tähtsuse eest kooli juhtimisel ja õpetajate õiguste eest. Peale alaliste õpetajate töötasid tunniandjatena olenevalt õppeplaani ja tundide arvu muutumisest veel 2-3 inimest aastas.[3] Ka tunniandjate kontingent oli muutuv,[4] sest kaugus linnast ja muutunud suhtumine ei meelitanud siia enam endisi põllu-

1 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 134, l. 2.
2 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 151, l. 17.
3 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 108, l. 36.
4 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 108, l. 20-49.

meeste seltsi tegelasi. Tunniandjad, arvuliselt 5, pidid suvel agronoomilise abi andjatena põllumeeste seltsi juures täis töötama normaaltundide arvust s.o. 24. nädalatunnist puudujäänud osa. Eriti raske oli normaalset tunnikoormust täis saada üldainete õpetajail, sest 3 üldainete tundi olid võrdsustatud 2 eriainete tunniga.[1] Hiljem üldainete tunde isegi vähendati. Arvuliselt olid õpetajate ja tunniandjate kontingent komplekteeritud, kuid eriti tunniandjad ei olnud pedagoogiliseks tööks sobivad.

Algul oli õpilaste arv põllutöökoolis väike. 1919.aastal esitasid avaldused kooli astumiseks ainult 6 õpilaskandidaati: Johannes Talv, Osvald Anderson, Johannes Plaado, Salme Kurvits, Artur Soo, Jaan Kollist. 1920.a. oli nendega kokku vaid 15 avaldust.[2] Pärast koolitöö algust suurenes õpilaste arv siiski I klassis 30-le,[3] sest sisseastujad ei omanud täpset ettekujutust kooli profiilist ja hariduse sisust. Ka vaesemast keskkonnast õpilased lootsid selle kaudu omandada mingit elukutset. Siiski olid juba esimesel aastal mõned, nagu Fr.Lukk ja Pakler sunnitud raske majandusliku olukorra tõttu õppimisest loobuma. Pakleri kiri koolile kajastab väga hästi talupoegade soovi põllumajanduslike teadmiste omandamiseks, mõnepäevaste kursuste või loengute korraldamise kaudu.[4]

1 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 26, l. 66.
2 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 308, l. 2.
3 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 8, l. 21.
4 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 308, l. 5.

Juba 1921.a. kui selgus, et kool on alampôllutöökool ja mingit kutset ei anna, vähenes sisseastujate arv 14-le. 1922.a. oli koolis I klassis 37 ja II kl. 11, kokku 48 ôpilast.[1] Ka järgnevatel aastatel ôpilaste arv enam ei tôusnud, vaid langes. 1923./1924. ôppeaastal oli I klassis 12, II klassis 17, kokku ainult 29 ôpilast.[2] Ôpilaste miinimumiks oli ette nähtud 40 ôpilast[3] ja juba esimestel aastatel oli kool jôudnud sulgemise piirile ôpilaste vähesuse tôttu. 1924/1925. ôppeaastal oli kooli I klassis 29 ôpilast ja II kl. 11 ôpilast, kokku 40 ôpilast.[4] Alles siis, kui pôllutööministeerium lôpuks 1925.a. kindlaks määras, et hariduse astmena lôpetajaile omistatakse "lôpetanud 2.a. alam-pôllutöökooli"[5], suurenes 1926.aastaks ôpilaste arv normaalsele, sest nüüd oli tekkinud vähemalt lootus, et ôppimisele tehtud kulutused, millest ôppemaks moodustas 500 marka, kütte- ja valgustusrahad 2000 marka[6] aastas, tasuvad end.

Ôpilaste pôhikontingent oli ikkagi Vôru maakonnast. 1922/1923. ô.a. oli Vôrumaalt 45 ôpilasest 41,[7] järgmisel ôppeaastal 28-st 26. Ülekaalus olid meesôpilased, moodustades 79% ôpilaste üldarvust, samal

1 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 49, l. 67.
2 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 86, l. 2.
3 ORKA, f. 1648, nim. 3, s.-ü. 49, l. 44.
4 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 579, l. 39.
5 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 108, l. 24.
6 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 579, l. 39.
7 ORKA,f. 1648, nim.3, s.-ü. 86, l. 113.

1922/1923. õppeaastal. Põhiline osa õpilastest olid taluperemeeste lapsed. Näiteks 1923/1924. õppeaastal olid taludest pärit 26 õpilast 28-st. Seega polnud ka Väimela kool teiste põllutöökoolide seas mingiks sotsiaalseks erandiks. Põllutöökoolides 50% õpilastest olid 15-50 ha suurustest taludest. Rääkimata teenijate lastest, polnud siin mõtet õppida isegi kehvikute lastel. Juba Marks märkis, et "Väikeomand oma olemuselt teeb võimatuks töö ühiskondlike tootlike jõudude arenemise, töö ühiskondlikud vormid, kapitali ühiskondliku kontsentratsiooni, suureulatusliku karjapidamise, teaduse progressiivse kasutamise". Põllutöökoolil oli traktor, kuid selle kasutamine polnud ju väikemajapidamistes mõeldav kehvikutele, sest juba V.I.Lenin märkis, et "Masinate kasutusele-võtmine nõuab ühelt poolt tunduvat kapitalihulka ja on jõukohane ainult suurtele peremeestele; teiselt poolt tasub masin end ainult töödeldava produkti väga suure hulga puhul."[2]

Kehvikud ei jõudnud õppida kulukuse pärast. Abirahad õpilastele olid 6 korda õppeaastas väiksemad kui kulutused, mida õpilastel tuli teha.[3] 1923.a. anti abiraha ainult 1 õpilasele. Kooli esialgne kõikuv koht kodanlikus haridussüsteemis, mis kord püüdis teda muuta 4-kl. algkooli jätkuks, alandas siiski

1 K. Marks, Kapital III kd. 1953, lk. 820
2 V.I.Lenin, Teosed 3.kd., lk. 185.
3 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 579, l. 40.

õpilaste vanusepiiri. Üle 20.a. vanuseid õpilasi oli koolis ainult 15% õpilastest.[1] Üldiselt olid küll alam-põllutöökoolid ettenähtud 6-klassilise algkooli jätkuks, et aga 6-kl. algkoolikohustust polnud kehtestatud, siis tõsteti seadusandlikult 20.-aastaste II poolel põllutöökooli vastuvõetavate vanusepiir 17 eluaastale ja kehtestati enne kooli astumist 1-aastase kohustusliku põllutöö eelpraktika nõue. See oli uus samm selleks, et muuta põllutöökool veel piiratumaks kooliks valitseva kodanluse huvides. Õpilaskandidaatide hariduslik tase langes järjest madalamale.

Õppetöö.

1920.a. alustas Võru Põllutöökool tööd ilma kindla haridusliku eesmärgita, ilma õppeplaani- ja programmideta. Ei olnud selge isegi see, milleks kool töötab, millise hariduse õpilased omandavad ja kui kaua kestab õppetöö. 1920/21. õppeaastal õpetati kooli I klassis ainult 8 õppeainet[2] 34 nädalatunniga. 30% nendest moodustasid põllumajanduslikud eriained. Järgmisel aastal II klassis lisati neile juurde suurem osa erialaseid aineid, mille arvu järgnevatel aastatel püüti veelgi suurendada. Tegelikult oli algaastatel õpilaste ettevalmistus ebaühtlane ja isegi nõrk.[3] Tegelik nädalatundide arv oli suur. 1922/23. õppeaastal oli I klassis 37 teoreetilist tundi ja II klassis 36

1 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 86, l. 118.
2 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 8, l. 22.
3 ORKA, f. 1648, nim. 3, s.-ü. 49, l. 67.

teoreetilist tundi nädalas. Teoreetilistele tundidele pühendati I klassis 70%, praktilistele töödele 10% ja tegelikele töödele 20% õppeajast.[1] Olukord muutus juba 1926.aastaks, kui tegelike tööde tundide arv nädalas suurendati 48%-le.[2] Õppekavad puudusid veel 1922.a. kevadel.[3] Selleks olid ülesanded isegi Võru Põllutöökoolile antud. H.Narusk siiski neid nii tähtsaks ei pidanud, et oleks lasknud end eksamite ettevalmistamisest kõrvale kiskuda. Õppekavad e. ettepanekud arutati ministeeriumis[4] ja kinnitati 1922.a. maikuus ühtsetena kõigi sama liiki põllutöökoolide jaoks.[5]

Võru Põllutöökooli eelarve koosnes summadest, mis oli saadud põllutööministeeriumilt, kooli toodangust, maakonnavalitsuselt, asutustelt, seltsidelt ja isikutelt, kooli põhikapitali protsentidest ja õppemaksudest. Järelikult oli Võru maakonnavalitsuse osa kooli ülalpidajana väga tagasihoidlik. Sissetulekute põhjal koostatud eelarve kinnitamise järele maakonnavalitsuse poolt kasutas kooli juhataja summasid iseseisvalt ja mitte alati ei jäta kõige õiglasemat muljet nende otstarbekal kasutamisel.

Kooli juhtimiseks moodustati 8.nov.1922.a. 6 liikmeline hoolekogu e. kuratoorium[6] nii, et selle koos-

---

1 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 49, l. 69.
2 ORKA, f. nim.3, s.-ü. 134, l. 94.
3 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 49, l. 15.
4 sealsamas, l. 16.
5 sealsamas, l. 37.
6 sealsamas, l. 39.

seisu langesid pea kôik maakonnavalitsuse liikmed, kuigi liikmeteks pidid olema täiskohaga õpetajad ja koolijuhataja. Kooli nõukogu ülesanded olid suured alates kooli kasvatusliku ja õppetegevuse juhtimisest, töö jaotusest, töökavadest, õppevahenditest, õpilaste vastuvõtmisest, toetuse määramisest ja üleviimisest ning lõpetades õppeaasta aruande kinnitamisega. Tegelikult kaldus juhataja asju ainuisikuliselt otsustama. Kooli hoolekogu kinnitas maakonnavalitsuse otsusega 8.nov. 1922.a. nr.4 punkt 15 kooli kodukorra, mis täiendati maakonnavalitsuse otsusega 18.jaanuarist 1924.a. ja muutis kooli klassiliselt piiratud õppeasutuseks.

1922.a. kinnitas põllutööministeerium ka põllutöökoolide põhikirja ja 1924.a. Väimela Põllutöökooli põhikirja.[1] Selle järgi oli ta 2-aastase õppeajaga alam-põllutöökool. Õppeaja pikkus fikseeriti 25 õppenädalale. Varem oli õppeaja pikkus muutuv ja 1922/23. õppeaastal oli ainult 22 1/2 õppenädalat.[2] Siiski jäi ministeeriumile õigus kooli alguse ja lõpu aega muuta.

Vastavalt põhikirjale kinnitati ka suvine õppejärk tegelikuks tööks. Suvisel õppejärgul pidi õpilane tegema praktilised harjutused ehk tööd õpetajalt saadud ülesannete kohaselt kas koolitalus või koduta-

---

1 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 315, l. 18.
2 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 86, l. 113.

ludes. Esimesed praktikad toimusid Väimelas 1923.a. suvel kooli juures kuid olid halvasti organiseeritud sest töö juhendamine oli läbi mõtlemata, juhendamine oli pealiskaudne, ühes koolitalus ei saanud õpilased teha neid töid mis oleks kõiki teoreetilisi oskusi arendanud. Järgnevatel aastatel kalduti teise äärmusse. Neid suunati praktikat sooritama isegi välismaale. Näiteks 1925.a. olid 2 õpilast praktikal Soomes,[1] koolis ainult 26% õpilastest. Vastavalt põhikirjale jäid ka kooli alguse ja lõpu ajad õppenõukogu ettepaneku järgi põllutööministeeriumi määrata. 1920.a. algas kool 8.novembril,[2] 1921.a. 20.novembril,[2] 1921.a. I klassi 17.oktoobril[3]. 1923.a. algas kooliaasta 20. oktoobril ja kestis 15.maini.[4] Järgnevail aastail algas õppetöö harilikult 15.oktoobril ja kestis maikuu lõpuni. Õppetöö algus ja lõpp püüti valida selliselt, et õpilased koolis ja kodutaludes saaksid ära teha rohkem praktilisi töid. Ka suvel kutsuti praktika sooritamise nime all õpilasi paariks nädalaks kooli juurde kokku, kus nad "heinakasvatust õppisid" ehk lihtsalt öeldes koolitalu heina odava tööjõuga ära tegid.

Ka õpilaste vastuvõtmise kord muutus. Esimestel kooliaastatel mingeid sisseastumiseksameid ei toimunud. 1922.a. pidid sisseastumiseksamid sooritama 6

1 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 108, l. 12.
2 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 49, l. 67.
3 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 26, l. 69.
4 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 86, l. 118.

ôpilast, kel ei olnud 6-kl. algkooli haridust, neist sooritas selle 3[1] ôpilast. Sisseastumiseksamid sooritasid ôpilased, kellel polnud nôutavat algharidust ka hiljem, kuid alati ei olnud kool selles ühesuguselt objektiivne. Koolijuhataja otsusega oli lubatud ilma sisseastumiseksameid sooritamata vastu vôtta neid, kes muidu olid praktilises talutöös tugevad. Harilikult tôlgendati seda nii, et kellel oli küllalt suur talu see oli ka "töös tugev." Alates 1923.a. kehtestati enne kooli astumist kohustuslik 1-aastane eelpraktika. See nôue sulges Väimela Pôllutöökooli tee ôpilastele teistest rahvakihtidest peale talupidajate.

20-ndate aastate keskpaigas ôpetati Väimela pôllutöökoolis ainult 14 ôppeainet, neist üldhariduslikud olid ainult 3: eesti keel, matemaatika, loodusteadus ühes tervishoiuga, ülejäänud aga kaunis laiapiirilised ja ebamäärased eriained. Ôpilaste üleviimine klassist klassi toimus eksamite alusel. 1922/23. ôppeaastal ei sooritanud 37-st I kl. ôpilasest eksamit 27 ja 11-st II kl. ôpilasest 7 ôpilast.[2] Tegelikult kasvas järeleksamite arv kuni kolme järeleksamini ja suurenes ôpilaste väljalangemine. See oli väga ohtlik väikese ôpilaste arvu juures ja pôllutööministeerium oli sunnitud eksamite arvu vähendama. 1923.a. sooritasid ôpilased 12 eksamit,[3] 1926.a. jäeti ära 9 eksa-

---

1 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 69, l. 98.
2 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 86, l. 114.
3 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 69, l. 32.

mit.[1] 1927/28. õppeaastal toimusid eksamid ainult 3 aines: loomakasvatuses, taimekasvatuses ja organiseerimises.[2] Näis, nagu toimuks teatav õppetöö lihtsamaks muutmine, kuid see oli hädavajalik õpilastele.

Just neil aastatel, s.t. peamiselt 1926.aastal lülitati üldainete asemel õppeplaani mõned reaktsioonilised ained nagu kodanlik ühiskonnaõpetus. Õpilaste arvu vähenemine 1922 - 1924.a. üksi näitab, et Väimela Põllutöökoolis puudusid õppimisvõimalused töötava rahva lastele. 1926.a. taotles kool sissetulekute suurendamiseks veel õpilaste toitlustamisraha normi suurendamist.[3] Väimela Põllutöökool õppeasutusena 20-ndate aastate I poolel ei täitnud isegi neid lootusi, mida talle oli asetanud valitsev kodanlus. Rahva üldises hariduslikus arengus oli ta osa minimaalne. Koolil ei olnud kontakti teiste koolidega. Kuni 1926.aastani lõpetasid kooli vaid 71 õpilast. 1924.a. oli isegi kooli-juhataja sunnitud tunnistama, et lõpetajate arv 16 on kaks korda väiksem loomilikust lõpetajate arvust.[4] Lõpetajad eriala ei omandanud. Nad olid ise talupojad ja 90% läksid tagasi kodudesse, peamiselt Võru maakonnas, kust pärit olid. Ainult mõned üksikud asusid paremate sidemete kaudu ka tööle riiklikel ametkohtadel kuhu kodanlus veel ametnikke vajas.

---

1 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 134, l. 29., 39.
2 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 151, l.6.
3 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 134, l. 30.
4 "Päevaleht" nr. 185, 13.07.1924.

3. Väimela Põllutöö- ja Karjatalitajatekool kapitalismi ajutise stabilisatsiooni ja majanduskriisi aastail (1927-1933.a.).

20-ndate aastate II poolel alanud majanduslik depressioon puhkes 1929.a. majanduskriisiks, millest kodanliku Eesti põllumajandus väljus alles 1933.aastal. Majanduskriisi aastail langesid tunduvalt põllumajandussaaduste hinnad ja tööpalk; kasvas tööpuudus, laostusid paljud kehvikud ja keskmikud. 1930.a. kehtestati küll lõpuks 6-klassiline algkoolikohustus, kuid rahva vaesuse tõttu ei suudetud seda teostada. Palju koole koguni suleti. Põllumeestekogude partei IV kongress 1926.a. võttis hariduskü̈simustes vastu rea reaktsioonilisi otsuseid, mille põhiliseks eesmärgiks oli ühtluskooli lõhkumine. Algas koolivõrgu koondamine. Valitsevad ringkonnad jälgisid tähelepanelikult õpetajate ja õpilaste meelsust. Põllumajanduslike koolide võrk oli juba enne seda välja arendamata jäänud, sest noored ei tundnud nende vastu huvi. Põllumajanduslike koolide küsimuses toimusid pikad vaidlused, mis lõpuks viisid demokraatia suretamisele nendes.

Nagu varem märkisin, avati 1.mail 1927.a. Väimelas karjatalitajate klass[1] ja kool nimetati Väimela Põllutöö- ja Karjatalitajatekooliks. Selles oli nüüd 3 klassikomplekti. Karjatalitajate kooli ülesandeks oli fikseeritud õppinud karjatalitajate ettevalmistamine.

[1] ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 175, l. 1.

'Algul oli tung karjatalitajate kooli suur, kuid niipea kui selgus selle kooli tegelik eesmärk mitte ametnikkude, vaid taluteenijate ettevalmistajana, hakkas õpilaste arv kahanema. 30-ndate aastate algul oli õpilaste arv Väimelas nii väike, et koolid oleks tulnud sulgeda kuid kodanlikud ringkonnad ei teinud seda. Selleasemel suleti Võrumaal hulgaliselt algkoole.

Kooli materiaalne baas halvenes. Majanduskriisi all ei kannatanud koolitalu kui riiklikke subsiidiume saav kulakutalu majandus kuigi palju. Juurde ei ehitatud mitte midagi. Kui karjatalitajatekooli avamisel klassiruum leiti 1922.aastast alates poolkasutamata seisnud ruumi näol, siis internaadiks ei leitud neile küll midagi sobivamat kui vana mõisakõrtsi hoone. Kooli majandust hakkas aheldama igaaastane ehituslaenu suur võlaprotsent. Alati hoidsid koolijuhataja ja maakonnavalitsus hulgaliselt remondiks või ehituseks eraldatud summasid kasutamata ja venitasid kavandatud tööde tegemisega.[1] Kõige silmapaistvam oli kõrgete tarade ehitamine koolimaja ümber,[2] et piirata ja eraldada kool kõigest välisilmast. 1927.a. oli koolijuhataja valmis sooks tunnistama 100 ha põldu, et saada laenusummasid selle "ülesharimiseks". Tegelikult viis koolitalu majanduse alla ebaotstarbekas maakasutus. Põllutöökooli aed püsis ainult niivõrd,

---

1 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 285, l. 49.
2 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 241, l. 55.

kui kool oli kunagi vana môisaaia ja -pargi üle vôtnud. 1933.a. olid 69-st viljapuust 66 üle 20 aasta vanad.[1] Lilli, viljapuid, ilupôôsaid istutati vähe, kuigi koolil oli ette nähtud kaunis soliidne palgaga aednik.

Õppetöö korralduselt allus Väimela Põllutöö- ja Karjatalitajatekool kuni 1936.aastani põllutööministeeriumi põllumajanduse osakonnale. Kooli tegevuse määrasid kindlaks põllumajanduse osakonna poolt kinnitatud õppeplaanid. Ka tunniplaani esitas kool kinnitamiseks peavalitsusele. 1932.a. võttis kooli kuratoorium vastu uue kooli põhikirja, mille minister kinnitas.[2] See põhikiri muutis koolijuhataja piiramata võimuga diktaatoriks. Õppenõukogu tähtsus vähenes järjest. Seda ei môistnud õpetaja A.Usin, sattus koolijuhatajaga konflikti ja pidi lahkuma.[3] Kooli hoolekogu ehk kuratoorium ei otsustanud mitte ainult kooli majanduse ja sisekorra küsimusi, vaid valis ka õpetajad.[4] Demokraatia jäänuste likvideerimine seadusandlusega näitas, et reaktsioonilised põllumeestekogud suunasid põllutöökoolide elu diktatuuri raamidesse.

Õppeplaanid polnud veel kindlad ja neid töötati mitu korda ümber. 20-ndate aastate lôpul õpetati Väi-

---

1 RAKA, f. 528, nim. 1, s.-ü. 143, l. 5.
2 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 315, l. 12.
3 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 315, l. 26.
4 sealsamas, l. 11-18.

mela põllutöökooli 2 klassis 17 õppeainet, millest üldhariduslikke aineid oli ainult 11%, loodusteaduslikke aineid 18,2% ja põllumajanduslikke eriaineid 70,8% üldtundide arvust. Kooli astujail puudus isegi algkooli haridus. Üldhariduslike ainete väike erikaal ja suur eriainete %, 2-aastane koolikursus jättis tõsised lüngad õpilaste teadmistesse.

1932.a. kinnitatud põhikirja kohaselt algas õppeaasta Väimela põllutöökoolis 1.augustil ja lõppes 31.juulil. Karjatalitajate koolis kestis see 1.maist kuni 30.aprillini.[1] Tegelikult algas õppetöö ikkagi 15.oktoobril ja kestis 25 õppenädalat. Suvel sooritasid I kl. lõpetajad õpetaja kontrolli all praktika kooli juures ja kodus. II klassi lõpetajad sooritasid 5 1/2-kuulise järelpraktika ja said alles selle järele lõputunnistuse. Vahepeal püüti järelpraktikat isegi järgmise talveni välja venitada. Praktika oli üldse väga raske. Olenemata sellest, kas praktika sooritati kooli juures või harjutustaludes, tähendas see ikkagi ainult rasket töörühmamist vähemaidki masinaid kasutamata. 20-ndate aastate lõpul toimusid alles vaidlused selle kohta, kas õpilased põllutöökoolis peavad seadmeid ja masinaid õppima. 40% õppetundide üldarvust oli tegelikke, s.t. füüsilisi töid ja ainult 60% teoreetilisi õppetunde. Õppetöö kvaliteet

---

1 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 315. 1. 26.
2 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 175. 1. 50.

halvenes ja põllutöökooli side teiste koolidega jäi veel nõrgemaks.

Karjatalitajate koolis polnud tunniplaanis üldse üldhariduslikke aineid. Juba see, et kool alustas tööd laudatöödega ja ilma tunniplaanita[1] näitas, et õppimine selles tähendas ainult rasket füüsilist tööd. Nagu eespool märkisin, alustas karjatalitajate klass tegevust 1.mail 1927.aastal. Algul võeti kooli ainult 5 nais- ja 6 meesõpilast, kuigi avaldusi oli esitatud üle 80.[2] Need 11 õpilast pidid enne sooritama laudatööde praktika. Alles järgmisel aastal suurendati õpilaste vastuvõttu 20-le.[3] Põhjuseks toodi sisseastujatel praktika puudumine ja mittevastav haridus. Tegelikult võeti kooli ainult neid, kes olid end koolitalus toimuva praktika ajal näidanud heatahtlike teenritena. Loomulikult polnud takistusi kooli astumiseks kulakute lastele, kuid need eelistasid astuda põllutöökooli. Õppetöö kestis 42 nädalat. Vähem kui pool õppetundidest olid klassitunnid. Ülejäänud ehk nn. praktikatunnid tähendasid tegelikku tööd karjalautades ja põllul. 1/3 tundide arvust kulutati sõnnikuveole. Kõige mustemate ja raskemate tööde eest said õpilased ainult näruse ülalpidamise. Kooli toidule võeti nad ainult sellepärast, et hoida kokku tööaega, mida nad muidu oleksid kasutanud toiduval-

1 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 151, l. 1
2 ORKA,f. 1648, nim.3, s.-ü. 151, l. 13.
3 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 175, l. 1.

mistamiseks. Kôik, kes ei nôustunud selliste alandavate tingimustega, heideti koolist välja.[1] Ôpilaste arv karjatalitajate koolis ühelgi järgneval aastal ei ulatunud üle kümne. Karjatalitajate kooli ôpilased töötasid hommikul kella 4-7-ni, sellele järgnesid tunnid, lôuna ajal oli töö kella 11-13-ni ja ôhtupoolikul kella 16-22-ni. Karistuseks määras koolijuhataja sôjaväelise ala ôpetaja soovitusel ôpilase nn. "toimkondadesse" 1-7 päevaks nädalas[2] kôige väiksemategi korrarikkumiste eest, nagu näiteks käratsemine koridorides. Ôpetajad pidid korrapidajatena ôpilaste tubade uste taga salaja kuulamas käima. Ôpilastele tasuti raske töö eest vaid 50 senti päevas.[3] 1933.aastal olid põllutööliste palgad Vôrumaal küll kôige madalamad kogu riigis, kuid alaealiste põllutööliste töötasu 58 senti päevas[4] oli siiski karjatalitajate kooli ôpilase tasust kôrgem. Toiduraha võeti 150 krooni. Et toidupäevi eelarve järgi oli aastas 150, siis oli ühe toidupäeva ametlikuks hinnaks 1 kroon. Tegelikult oli toidupäeva maksumus koolile eelarve järgi ainult 20 senti.[5] Järelikult oli kooli vahekasu 1 ôpilase toidupäeva kohta 80 senti. Ôpilased pidid söögi eest ära andma oma kasina tööpalga ja peale selle veel täiendavalt tasuma. Toiduks oli

---

1 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 175, l. 67.
2 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 315, l. 74-75.
3 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 340, l. 7.
4 "Põllumajandus" nr.24, 28.06.1933.a. lk. 653.
5 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 143, l. 12.

neil harilikult supp, lôss ja kibehapu leib. Selle leiva küpsetas majapidaja ôpilaste laualt järele jäänud tükkidest. Enne ümberküpsetamist seisid need tükid nädala vôi rohkem köögis laua all kastis, kus koerad vahepeal sorteerimas ja maiustamas käisid.

Mônikord kutsus selline raske olukord esile ôpilaste vastuhakkamise. Väljakannatamatu töö tôttu lahkus 5.juulil 1933.a. koolist salaja 5 ôpilast.[1] Ôpilane Liivamägi ei saanud haiguse pärast töötada ja koolijuhataja korraldusel ei tunnistanud ka arst teda haigeks. Lakkamatu sundimise eest pôgenes ta koolist ja koos temaga veel 2 ôpilast.[2] Seega lahkus 1933.a. suvel raske töö ja halva kohtlemise pärast koolist 80% meesôpilastest. Ôpilaste vanemad esitasid protesti riigivanemale, kuid vôimud ei suunanud koha peale komisjoni asja uurima, sest pôllutöökodadele toetuv diktaator valmistus just täielikuks vôimu haaramiseks. Vôimud rahuldusid täielikult kooli-juhataja seletusega, mille järgi ôpilaste elu pidi kuldne olema.

Talutavam oli ôppetöö pôllutöökoolis sellel osal ôpilastest, kes olid talulapsed ja kooli astumiseks nôutava eelpraktika ning kooli lôpetamiseks ette nähtud järelpraktika sooritasid kodutalus. Väga raske oli nende ôpilaste elu, kes praktilised tööd pidid tegema koolitalus vôi harjutustaludes, sest ôpi-

---

1 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 340, l. 7.
2 sealsamas

laste töötasu oli tunduvalt madalam põllutööliste töötasust palju raskemate tööde puhul. Harilikult rakendati neid kõige raskematele töödele, milleks koolijuhataja ei tahtnud päevilisi palgata. Õppimistingimusedki olid rasked. Peale hariliku riietuse pidid õpilased kooli tulles kaasa võtma veel töörietuse[1], tasuma 50 krooni suuruse õppemaksu ja täielikult varustama end õppevahendite ja raamatutega.

1927/28. õppeaastal oli Väimela Põllutöö- ja Karjatalitajatekoolis 54 õpilast. Võrumaalt oli neist 82%. Õpilaste keskmine vanus oli 17,5 aastat. Majanduskriisi aastatel õpilaste arv langes katastroofiliselt. Õpilaste normiks koolis oli ette nähtud vähemalt 40 ja klassis 20.[2] 1930-1932 aastal oli õpilaste arv koolis tunduvalt väiksem. Isegi 1933/34. õppeaastal oli koos karjatalitajatekooliga kokku vaid 41 õpilast,[3] kuid maakonnavalitsus hindas õpilaste arvu täiesti normaalseks[4] ja ei sulgenud kooli ka siis kui hulgaliselt koondati alg- ja keskkoole. Näiteks 1931.a. koondati Võrumaal 31 algkoolide komplekti.[5]

Eriti raske oli õpilaste elu koolis valitseva natsionalistliku õhkkonna pärast. 1932.a. kehtestatud põhikiri nägi ette isegi sõjaväelise vormi kandmise.[6] Suur võim oli sõjalise ala õpetajal, kes koo-

---

1 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 315, l. 11-18.
2 ORKA, f. 1648, nim. 3, s.-ü. 151, l. 35.
3 "Põllumajandus" nr. 21. 30.V 1934., lk.500.
4 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 143, l. 28.
5 "Võru Teataja" nr. 54. 17.05.1930.
6 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 315, l. 11-18

lis tegelikult juurutas kepidistsipliini. Näiteks võib olla see, et sööklas söömine gi toimus käsklus-te järgi.

1927.a. oli koolis 5 õpetajat (vt. graafik nr.4). Nüüd saabus karjatalitajate kooli õpilaste "dressee-rijaks" A.Pless. Peagi määrati ta koolijuhataja abiks.[1] Ta muutis oma alluvate elu väljakannatamatuks ja kee-gi neist ei suutnud üle aasta oma kohal vastu pidada. Ka Väimela Põllutöö- ja Karjatalitajatekoolis rakenda-ti õpetajate suhtes kitsendusi. 1928.a. keelati üle normi antud tundide eest tasu maksmine.[2] 1931.aastal alandati riigieelarve defitsiidi katmiseks õpetajate palkasid[3] 2 aastaks. Töötasu alandati 5 meesõpetajal ja 3 tunniandjal. Vaevu õnnestus kohal püsida H.Na-ruskil, kuid A.Usin, kes koolijuhatajale ja minis-teeriumile polnud sobiv, sest segas end korduvalt kooli juhtimisse ja ministeeriumi õppeplaanide kor-raldamisse, pidi 1932.a. lahkuma.[4] Kodanlik valitsus ei tahtnud kulutada raha õpetajate palkadeks, mis Väimela Põllutöö- ja Karjatalitajatekoolis olid 80--150 krooni[5] ja võttis sellepärast tööle hulgaliselt instruktoreid, kes pidid ränkade töölepingute järgi töötama väljaspool tunde koolitalu majanduse parenda-miseks ja kodanlikus seltsitegevuses. 1935.a. karja-

---

1 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 205, l. 20.
2 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 175, l. 52.
3 Riigi Teataja nr.111, lk.1291 ja nr.110, 1932.a., l.1125
4 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 315, l. 26.
5 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 423, l. 5.

kontrollassistendi teenistuslepingus oli 12 erikohustust-punkti.[1] Kooli põhikiri nägi õpetajaile ette vähemalt 10 ulatuslikku põhikohustust,[2] mille täitmise eest nad vastutasid.

Väga häbematult õiendasid koolijuhataja ja ministeerium arved tegelike tööde õpetaja A.Eigiga kui koolijuhataja ta elu võimatuks oli teinud ja alusetud süüdistused kokku fabritseerinud. Isegi dokumendid A.Eigi vallandamise kohta on võltsitud, sest tema avaldusele vabastada ta 1.maist 1930.a. on täiesti võõra käekirja ja tindiga juurde kirjutatud märkus "Eelpool toodud tähtaja muutmiseks palun vabastada mind teenistusest 1.aprillist 1930.a."[3] A.Eigi hilisemad protestid jäid tagajärjetuks.[4] Väga koormav oli õpetajaile piiratud kodanlike põllutööseltside tegevus, mis põllutöökoolide õpetajaid püüdis täiesti eraldada mitte ainult töötavast talurahvast, vaid ka teiste koolide õpetajatest[5] ning mobiliseerida nad fašistlikesse organisatsioonidesse.

Kapitalismi ajutise stabilisatsiooni ja majanduskriisi perioodil Väimela Põllutöö- ja Karjatalitajatekooli majanduslik tegevus kitsenes. Kool säilis ainult selletõttu, et valitsev maakodanlus hoolitses ta eest eriliselt. Majanduskriisi mõju avaldus õpi-

---

1 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 423, l. 5.
2 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 315, l. 11-18.
3 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 205, l. 36.
4 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 241, l. 21
5 Võru Raj. TSN TK haridusosakonna inspektor Liiv, Ruut, suulised mälestused.

laste arvu langemises minimaalseks, õpilaste ja õpetajate olukorra halvenemises. Kool ei teenendanud tegeliku elu nõudeid. Tal polnud üldriiklikku tähtsust.

4. Väimela Põllutöö- ja Karjatalitajatekool fašistliku diktatuuri perioodil 1934.-1940.a.

Fašistlik riigipööre langes ajaliselt kokku majanduskriisi taandumisega. Sõjakonjuktuuri tekkimisega, seoses Saksamaa valmistumisega sõjaks toimus ka Eestis reas tööstusharudes majanduslik elavnemine nende väliskapitalile allutamise hinnaga. Põllumajanduses tugevnesid veelgi kulakluse positsioonid. 1934.a. teostas valitsus fašistliku koolireformi. Selle tulemuseks oli õppemaksu tõstmine, õppeaja pikendamine keskkoolides ja gümnaasiumides, koolivõrgu koondamine, õppetöö militariseerimine ja fašiseerimine õppekavade vastava ümbertöötamise kaudu. Pärast fašistliku diktatuuri kindlustumist, kui kolonelist haridusminister Jaakson hakkas koos oma abi V.Pätsiga täiel rindel teostama fašistlikku koolireformi "usaldati" ka põllutöökoolid haridusministeeriumi juhtida. 1.augustil 1936.a. allutati kõik põllumajanduslikud kutse-

koolid haridusministeeriumile. Väimela Põllutöö- ja Karjatalitajatekool kasutas energiliselt ära kõik võimalused oma majanduse tugevdamiseks üldhariduse piiramise arvel.

Fašistliku diktatuuri aastail ei teinud põllutööministeerium, Võru maakonnavalitsus ja koolijuhataja õieti midagi Väimela Põllutöö- ja Karjatalitajatekooli materiaalse baasi edasiarendamiseks, et laiendada koolis õppimisvõimalusi kõigile soovijaile ja anda praktilist abi põllupidajatele. Isegi katsetööd põllumajanduses veeretati põllupidajate kaela.[1] 1934.a. pantis kool rahaliste raskuste tõttu piiritusvabriku sisseseade.[2] 18 aasta kestel ei ehitatud koolis juurde mitte ühtegi klassiruumi, kuigi 1938.a. alates selleks oli väga suur vajadus. Ainult katlaruum ehitati ümber turbaküttele, sest puude põletamist peeti luksuseks ja turvast ei saanud õpilased kasutada toiduvalmistamisel. Kool sai õppevahendeiks 1935.a. ainult ühe gloobuse ja pesumasina mudeli.[3] 1936.a. kool põllutööministeeriumilt mingit toetust ei saanud põhjendusel, et krediit olevat juba kulutatud.[4] 1938.a. puudusid täielikult õppevahendid füüsika ja keemia katsete jaoks. Koolitalu rendilepingu tingimused sundisid koolijuhatajat tublisti hoolsam olema majandushoonete remondiga. 1934.a. põles Kitzbergi pere hooletuse tõttu

---

1 ORKA f. 3562, nim.1, s.-ü. 24, l. 34.
2 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 383, l. 2.
3 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 143, l. 37.
4 sealsamas, l. 47.

maha tõllakuur.

Väga laialt reklameeris koolijuhataja oma maaparandus- ja sookuivendustöid, kuid kultuurheinamaad, mis koolil lõpuks 1936.a 15ha ulatuses olid[1], sai ta põhiliselt juba koolitalu asutamisel mõisast. Veel kodanliku riigi algaastail oli reklaamitud tõulooma-de kasvatamist ja tõuaretusjaama asutamist põllutöökooli juurde, kuid 1937.a. oli ainult 1 tõuhobune.

Tähtsamate teraviljakultuuride nagu rukis, talinisu ja suvinisu saagid 1935/36.a. majandusaastal olid 10-15 tsentnerit hektarilt. Madala saagi tõttu oli kaerakasvatamine mittetulutoov ja 1935.a. vähendati tema külvipinda.[2] Ainult odrasaak oli 1935/36.a. natuke kõrgem, 16-18 tsentnerit hektarilt ja kartulisaak 165-170 tsentnerit hektarilt.[3] Ka teistel aastatel ei olnud saagid kõrgemad.

Kogu kodanliku riigi aastail ei toimunud koolitalus mingit ulatuslikumat tootmise või õppepraktika tööde mehhaniseerimist. Alles 1938.a. suleti 1892.aastast pärinev lokomobiil, sest see oli juba ohtlik. 1938.a. palus juhataja koolile eraldada sõnnikulaotaja, kartulipanemise masina, juurvilja vaheltharija, põhu- ja heinte elevaatorit, kunstväetise külvajat j.t. masinaid, kuid neid ei saadud. Sooharimiseks polnud traktorit, randaali ja atra. Traktoreid oli ainult 1, au-

---

1 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 143, l. 15.
2 sealsamas, l. 89.
3 sealsamas, l. 17-18.

tosid polnud (vt. graafik 2). Tööline Palm tegi kôik tööd ainult labidaga.[1] Kui juba kodanliku maareformi ajal koolitalule olid jäetud kôik paremad môisamaad, siis 1934.a. oli sellest pôllumaana kasutusel ainult 53%.[2]

Veiste arv oli 1935.a. langenud 69-le,[3] 1936.a. juba 65-le ja 1938.a. likvideeriti haiguse ettekäändel peaaegu kogu kari.[4] (vt. graafik 1). Kui 1927.a. oli koolitalus veel 270 kana siis 1935/36.a. ainult 80.[5] Loomade lôppemised olid nii sagedased, et karja-kontrollassistendi töölepingus oli selgelt fikseeritud palga suurus sôltuvalt kariloomade arvu juurdekasvust vôi vähenemisest.[6] Sellega oli kogu vastutus töö eest asetatud töötajaile endile.

Fašistliku diktatuuri ajal saavutas Väimela Pôllutöö- ja Karjatalitajatekooli koolitalu edu ainult piirituse valmistamisel. 1935-1938.a. suurendati piirituse tootmist 2 korda.[7] Kooli edasiarendamiseks vôi laiendamiseks ei olnud vajalikku materiaalset baasi ja seda ei loodud.

Kogu 18 aasta vältel ei tehtud tööliste korterites remonti kuni 1940.a. kevadel töölised seda täiel häälel nôudma hakkasid.[8] Isegi valgustusdüna-

---

1 Pensionär Latt, Helmi, suulised mälestused.
2 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 143, l. 15.
3 sealsamas, l. 12-14.
4 sealsamas, l. 259.
5 sealsamas, l. 19.
6 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 423, l. 5.
7 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 143, l. 36 ja 150.
8 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 304, l. 46.

mo ei töötanud 1935.a. suvest kuni 1937.a. sügiseni.[1] 1937.a. remonditi ainult osa õpetajate kortereid. Koolihoone ümberehitamise vajadust hakati rõhutama alles pärast kooli üleminekut haridusministeeriumi alluvusse üldhariduse summade arvel. Koolimaja remondiks eraldati osa summasid juba 1937.a.[2], kuid midagi ei võetud ette isegi siis kui koolimaja teine korrus juba vajus[3] ja õpilasi polnud kuhugi majutada.[4] 1938.a. oli klassiruumidest väga suur puudus. 3 klassi jäid avamata, sest saali tuli hoida riviõppusteks. Inspekteerimisel 1940.a. kevadel selgus, et kooli ruumid polnud nõuetele vastavad, mööbel oli halb, ainult üksikutes ühiselamu tubades oli raamaturiiuleid,[5] väga vähe oli õppevahendeid, nende hoidmiseks puudus kindel koht. Inspekteerimisel märgiti positiivsena isegi seda kui tahvel klassis oli korralik. Kooli raamatukogus oli eestikeelseid raamatuid ainult 1-3 eksemplari õpilase kohta.[6] 1940.a. polnud koolil vajalikke pesemise- ja tualettruume. Uue koolimaja ehitamisega ükski juhtivaist organeist tegelda ei soovinud ja kaaluti koguni põllutöökooli teistesse kohtadesse üleviimise võimalusi. Põllutöökool ja põllunduskeskkool said töötada ainult vahelduvalt klasse avades ja sulgedes.

---

1 ORKA, f. 1108, nim.6, s.-ü. 758, l. 20.
2 sealsamas, l. 34.
3 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 143, l. 129.
4 sealsamas, l. 252-255.
5 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 304, l. 15-18.
6 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 315, l. 76.

Tööliste palk koolitalus oli üks madalamaid maakonnas. 1933/34. ô.a. oli 10 aastatöölise keskmine raha- ja naturaaltasu 39,30 krooni.[1] 1939.a. oli töölise palk ainult 10,80 krooni kuus.[2] Peale selle oli tööline kohustatud koolitalusse tööle saatma oma naise suvel 14 sendise tunnitasu ja talvel 11 sendise tunnitasu eest.[3] Puudumiste eest karistati väga karmilt. Tööline Torn puudus 1939.a. töölt 7 päeva haiguse pärast ja esitas selle kohta ka arstitôendi. Koolijuhataja arvestas iga puudutud tunni eest 15 senti trahvi ja sellega kaotas tööline 7 haiguspäeva kestel pea kogu kuupalga ehk 10,15 krooni.[4] Vana tööline Kerres polnud 40 aasta jooksul veel ühtegi päeva puudunud,[5] kuid osa tema väljateenitud töötasust peeti kinni. Koolitalu tööliste raske olukord sundis ka neid astuma vôitlusse oma ôiguste eest. 20.veebruaril 1940.a. nôudsid kôik 16 töölist kirjas maakonnavalitsusele palga tôstmist meestöölistele 40 kroonile kuus ja naistöölistele 17 sendile tunnis,[6] kuid maakonnavalitsus keeldus sellest. Lôplikult rahuldas tööliste nôudmised alles töörahva vôimu kehtestamine.

Nagu eespool mainisin, avati 1938.a. Väimelas veel pôllunduskeskkooli I klass ja siis oli nimeli-

1 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 143, l. 14.
2 sealsamas, l. 200.
3 sealsamas, l. 243.
4 sealsamas, l. 218.
5 sealsamas, l. 178.
6 sealsamas, l. 245.

selt 3 kooli, tegelikult ainult 3 klassikomplekti 7 asemel (vt. graafik 3).

Õpilaste arv Väimela Põllutöö- ja Karjatalitajatekoolis, mis 30.aastate algul oli äärmiselt väike, hakkas suurenema alles pärast fašistlikku koolireformi kui õpilaste õppimistingimusi keskkoolides ja gümnaasiumides veelgi piirati. Siis olid Väimela Põllutöö- ja Karjakasvatajatekooli sunnitud astuma tööliste, teenistujate ja kehvikute lapsed, sest kutse omandamiseks oli siin õppeaeg lühem ja täiendavate eksamite sooritamise järele võis veel pääseda ülikooli. Pärast põllunduskeskkooli klassi avamist oli 1938/39. õppeaastal õpilaste arv kasvanud 62-le.[1] Kõige rohkem õpilasi oli Väimelas 1938.a. - 82, sest põllunduskeskkooli avamisel oli õpilaste tung sellesse eriti suur. Vastu võeti ainult 30 õpilast, 24 avaldust jäi rahuldamata.[2] Seevastu vähenes põllutöökooli astujate arv. 1939.a. astus selle I klassi vaid 14 õpilast.[3] Kokku lõpetasid Väimela Põllutöökooli 20 aasta vältel vaid 223 õpilast, neist 68 meesõpilast ja 155 naisõpilast, karjatalitajatekooli lõpetasid 17.aasta vältel 101 õpilast, neist 68 meesõpilast ja 33 naisõpilast.[4] Mitmed neist lülitusid hiljem aktiivselt nõukogude majanduslikku ülesehitustöösse nagu 1938.a. põllutöökooli lõpetanud E.Tõnurist.

1 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü, 143, l. 245.
2 sealsamas, l. 53.
3 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 304, l. 15-18.
4 sealsamas, l. 80.

Eriti raske oli õpilaste elu koolis valitseva natsionalistliku õhkkonna pärast. 1932.a. kehtestatud kooli põhikiri nägi ette isegi sõjaväelise vormi kandmise.[1] Õpilased võisid küll koolijuhataja või õpetaja ainsast pilgust sirgeks tõmbuda ja kunagi ei julgenud nad kinninööpimata kuuega ringi kõndida,[2] kuid tubade korrastamine jättis palju soovida.[3] Väga piiratud olid õpilaste isetegevuse ja vaba aja veetmise võimalused. Õpilased ei tohtinud kusagil käia. Ainult 2 korda aastas korraldati kinniseid koolipidusid, kuhu kutsuti peale õpilaste ja õpetajate veel koolitalu töötajaid.[4] Väga tähelepanelikult pidid õpetajad jälgima õpilaste sidemeid. Ainuke lubatud õpilasorganisatsioon oli fašistlik maanoorte organisatsioon, kuid mõned õpilased lugesid salaja illegaalset kirjandust ja demokraatlike kirjanike teoseid, otsisid igati võimalusi, et pääseda kooli sumbunud õhkkonnast.

Õpetajad-demokraadid nagu E.Tanimägi, H.Lätt põrkasid väga teravalt kokku Väimela Põllutöö- ja Karjatalitajatekooli kitsa õpetajateringi väikekodanlikult piiratud seltskonnaelu ja reaktsioonilise mõtteviisiga. 1939.a. kohale määratud Ernst Tanimägi sattus A.Plessi ja koolijuhatajaga väga teravasse vastuollu, kuid õpilased hindasid noort, julget õpetajat. Fašistliku diktatuuri lõpuaastail see väikekodanlik

---

1 ORKA, f. 1648, nim.3, s.-ü. 315, l. 11-18.
2 Lätt, Helmi, suulised mälestused.
3 RAKA, f. 528, nim. 1, s.-ü. 304, l. 17.
4 Lätt, Helmi, käsikirjalised mälestused i.a. i.k.

piiratus Väimelas hakkas purunema, sest põllundus-keskkoolis Võru linnast tunniandjatena töötavad õpetajad tõid ka siia uusi mõtteid ja paljastasid kodanliku valitsuse rahvavaenulikku poliitikat.

Väimela Põllutöö- ja Karjatalitajatekoolil ning eriti asutamisel oleval Põllunduskeskkoolil puudusid kodanliku korra tingimustes arenguperspektiivid. Et Väimela oli üks vanemaid põllutöökoole, siis säilitas ta teiste põllutöökoolide hulgas küllalt silmapaistva koha. Vajalikud tingimused õppetööks olid olemas, väljaarvatud kodanliku riigi alg- ja lõppperiood. Koolil polnud laiemat sotsiaalset baasi ja õpilaskontingenti ning sellepärast jäi tema osa nii Võru maakonna kui kogu Eesti põllumeeste haridusliku taseme tõstmisel minimaalseks. Väiketalupoeglik riik ei vajanud põllumajanduslikku haridust sellisel kujul nagu seda andsid kõik Väimelas asuvad koolid.

II PEATÜKK

VÄIMELA PÕLLUNDUSTEHNIKUM

1. Uued arenguperspektiivid nõukogude korra tingimustes ja kooli ümberkujundamine põllundustehnikumiks 1940. - 1941.a.

Eesti töötava rahva väljaastumisega 21.juunil 1940.a. kehtestatud ja uue, valitud Riigivolikogu deklaratsiooniga 21.juulil 1940.a. fikseeritud nõukogude võim lõi uued tingimused Väimela põllumajanduslike koolide arenguks. Maa rahva omandiks kuulutamine ja pankade natsionaliseerimine panid aluse sotsialistlikule majandussüsteemile. Külas teostatud maareform, 25 masina-traktorijaama ja 100 sovhoosi loomine koos esimeste kolhooside asutamisega esindas sotsialistlikku sektorit Eesti NSV põllumajanduses. Nõukogude kooli eeskujul reorganiseeriti ja demokratiseeriti endine haridussüsteem. 6.augusti 1940.a. dekreediga kaotati kõik erakoolid,[1] sealhulgas ka põllumajanduslikud. Keskhariduse arengu põhiküsimused

1 Riigi Teataja nr. 96. 1940.a., lk. 1270.

määras kindlaks NSV Hariduse Rahvakomissariaadi poolt 3.septembril 1940.a. antud keskkoolide tegevuse korraldamise ajutine määrus.[1] Põllumajanduslike õppeasutuste töös oli aluseks NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu määrus 8.juunist 1940.a. põllumajanduslike koolide organiseerimise kohta nr. 974. See määrus rõhutas põllumajanduse spetsialistide ettevalmistamise parandamist lühema aja kestel.

Väimela Põllunduskeskkool allutati õppetöö korralduses Võru Maakonna Rahvaharidusosakonnale ja ENSV Rahvakomissariaadi Kutseoskuse Osakonnale. Kooli juhtkonnas esialgu mingeid muutusi ei tehtud. Võru rahvaharidusosakonna initsiatiivil alustas kool tööd tavalisel ajal, 14.oktoobril 1940.aastal.[2] Vastavalt alg-, kesk- ja kutsekoolide õpetajate tasu tõstmise seadusele 25.novembrist 1940.a.[3] tõsteti õpetajate töötasu. ENSV Rahvakomissaride Nõukogu määrusega nr. 5. 2.01. 1941.aastast määrati 85 rubla suurused stipendiumid 30%-le õpilastest.[4] Juba õppeaasta algul oli vabastatud õppemaksust 15% õpilastest. Kool nimetati ENSV Hariduse Rahvakomissariaadi määrusega 19.veebruarist 1941.a. Väimela Põllundustehnikumiks.[5] Tema ülesandeks oli nüüd ette valmistada sotsialistliku suurpõllunduse jaoks keskharidusega põllumajandustöötajaid - noorem-

---

1 Riigi Teataja, nr.3. 1940.a., l. 21.
2 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 304, l. 56.
3 Riigi Teataja, nr. 56. 1940.a., l. 732.
4 ENSV Teataja, nr.3, 1941.a., l. 46.
5 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 304, l. 97.

agronoome. Vastavalt sellele kujundati ümber ka õppeprogramm. Juba esimesel nõukogude aastal kujundati kool ümber kindla profiili ja õppeplaaniga kesk-eriõppeasutuseks 3-aastase kursusega ja 1941.a. kevadel saatis Väimela Põllundustehnikum ellu esimese lennu põllumajandusliku keskharidusega töötajaid 24 noorem-agronoomi.

Kooli materiaalne baas oli 1940.aasta suvel uute ülesannete täitmiseks täielikult ebapiisav. Kodanlik valitsus polnud suutnud pärast põllunduskeskkooli avamist Väimelas 1938.aastal kahe aasta kestel mitte kõige vähemadki teha selleks, et laiendada internaati või suurendada klassiruumide arvu. Enne 1940.aastat oleks koolile olnud vaja 7 klassiruumi, kuid neid oli ainult 3. Hoolimata lühikesest ettevalmistusajast sisustati 1940.aasta sügisel juurde üks klassiruum.[1] 1940/41. õppeaastal oli internaadis sisustatud 88 meesõpilase- ja 12 naisõpilase-, s.o. 100 õpilaskohta.[2] Kooli töökojad ja õppeklassid ei vastanud oma tehnilise varustatuse tasemelt uutele õppekavadele, sest koolijuhataja oli hoolitsenud ainult oma isikliku varanduse eest ja maakonna rahvaharidusosakonna esimeseks mureks oli õppevahendite baasi täiendamine.[3] Nõukogude valitsus eraldas selleks piisavad summad. 1935/36. õppeaastal parast fašistliku koolireformi oli

---

1 EKP Võru Rajoonikomitee instruktor Uba, Richard, suulised mälestused.
2 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 304, l. 81.
3 Võru raj.haridusosakonna inspektor Liiv, Ruut, suulised mälestused.

põllutöökooli eelarve 53630,30 krooni.[1] 1940/41. õppeaastal anti koolile krediiti 174000 rubla,[2] kolm korda rohkem kui varem. See näitab kuivõrd nõukogude valitsus pühendas rohkem tähelepanu kogu noorsoo haridustaseme tõstmiseks. Pidevalt hakkasid koolile saabuma uued õppevahendid. Õpilased said oma kasutusse raadio, projektsiooniaparaadi ja kinoaparaadi.[3] Kõige kiiremini täiendati raamatukogu uustrükist ilmuvate teostega. Kunagi varem ei lugenud õpilased väimelas nii palju kui sel koolitalvel.[4] Algul oli puudus sobivatest õpikutest. Õppeplaani muutumisega sai kool üldainetes kasutusele võtta kõik uustrükist ilmuvad keskkoolide õpikud ja seda oli täiesti piisavalt, sest lühikese ajaga ilmus trükist üle 70 õpiku kogu keskkooli kursuse ulatuses. Suuremat muret tekitasid programmikohased erialaõpikud. Nendeks kasutati isegi sobivat ilmunud põllumajanduslikku erialalist kirjandust.

Hoopis suurem töö seisis ees koolitalu majandusliku taseme tõstmisel. Õppemajandi töötajad suutsid uuesti suurendada kariloomade arvu, tõsta nende piimatoodangut ja tagada ka Võru kaupluste varustamise piimaga kuigi selles koolijuhataja hooletuse tõttu oli häireid.[5] 1941.a. kevadel varustas maakonna täitevko-

---

1 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 143, l. 12-14.
2 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 304, l. 145.
3 sealsamas, l. 80.
4 Pensionär Lätt, Helmi, suulised mälestused.
5 RAKA, f. 528, s.-ü. 143, l. 257.

mitee kooli majandi hea sordiseemnega. Kooli õppemajandisse hakkasid saabuma uued põllutöömasinad nagu haakeinventar, mootorid õppepraktika teostamiseks uuel tehnilisel baasil.

Suure materiaalse abi tõttu, mida juba esimesel nõukogude aastal valitsus osutas Väimela Põllundustehnikumile purunes ka siin iganenud elulaad. Eriti elavalt reageerisid kooli abimajandi töötajad päevasündmustele, kasutades ära kõik avanenud võimalused töötajate elutingimuste parandamiseks. Koolijuhataja püüdis sellest mahhinatsioonidega mööda hiilida. Ta andis lubadusi ja pisiannetusi ühtedele, kellelt lootis endale toetust ja piiras teiste õigusi püüdes süüd veeretada nõukogude võimu kaela. Ülemaalise Maatöötajate Ühingu kohalik organisatsioon, millel oli kohapeal 50 liiget, oma kirjas Keskliidule 30.augustil 1940.a. protesteeris elavalt koolitalu juhataja ebaõigluse vastu tõendades, et ta oli eelmisel aastal erineva hinnaga produkte müünud, neid erinevalt jaganud, polnud töölistele kortereid andnud ning avaldas umbusaldust tema vastu.[1] Paluti põhjalikku revisjoni ja avaldati arvamist, et koolijuhataja tuleks tagandada. Üllatunud sellest, et töölised julgesid kooli seni suletud saalis rahvapeo korraldada, nõudis koolijuhataja P.Kitzberg, et ÜMÜ Võru valla organisatsioon põranda üle värviks.[2]

1 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 143, l. 275
2 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 304, l. 64.

Põhjalikult muutusid kooli õppeplaan ja õppetöökorraldus. Tallinna marksismi-leninismi kursustele suunati 3 õpetajat, Võru õpetajate suvekursustele aga kõik õpetajad.[1] Hariduse Rahvakomissariaadi ja maakonna rahvaharidusosakonna pingerikka töö tõttu võis kool juba 1940.a. sügisel tööd alustada uue õppeplaani ja õppeprogrammide alusel,

Põllutöökooli õppeplaanis olid täiesti uued ained - NSV Liidu konstitutsioon, koorilaul, põllumajandusliku tootmise korrastus ja vene keel. Õpilaste ülekoormamise vältimiseks koondati erialaseid aineid ja varem koolijuhataja ettepanekul ja initsiatiivil sisseviidud valitavad õppeained nagu sooharimine . Üldainete õpetamise laiendamine soodustas õpilaste üldhariduslikku arengut ja lõi uue kasvatusliku aluse.

Põllunduskeskkooli õppeplaani lülitati NSV Liidu ajalugu, majandusgeograafia, botaanika, zooloogia kursuse darvinismi alused, maaparandus ühes soo- ja rohumaade kultuuriga, põllumajandusliku tootmise korrastus, põllumajanduse mehhaniseerimine, ühiskonnateadus, NSV Liidu konstitutsioon, koorilaul, vene keel ja orkester. Veel muutus paljude teiste õppeainete, nagu sõjaväeline õpetus, sisuline käsitlus. Mitmed õppeained muutusid kahe-kolme eri õppeaine liitmisel kompaktsemaks nagu näiteks aiandus ja mesindus. Ainult 38% õppeainetest olid puht erialased ained, ülejäänud

---

[1] RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 304, l. 81.

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

aga üldhariduslikud ained. Põllunduskeskkooli I klassi nädalatunniplaanis oli üldaineid 30 tundi, eriaineid 56,5 tundi, III klassis üldaineid 18, eriaineid 84 tundi. Põllutöökooli II klassis oli üldaineid 11 tundi, eriaineid 16 tundi.[1]

Sama põhjalikult muutus karjatalitajate kooli õppeplaan. Selles anti vääriline koht üldhariduslikele ainetele, mida varem polnud - konstitutsioonile, matemaatikale, eesti keelele, kodumajandusele ja vene keelele 18 nädalatunni ulatuses.[2] Eriainete programmidki olid koostatud laiema silmaringiga spetsialistide õpetamiseks ja seepärast olid need õppeained selgemalt piiritletud. Kõigi kolme kooli õppeplaanidest heideti välja reaktsioonilist natsionalismi ja kodanlikku ideoloogiat kasvatanud õppeained.

Kooliaasta algul oli veel kolm õppeplaani, kuid need olid kõik tegelikult sulamas üheks täieliku keskhariduslikku kursusega põllundustehnikumiks. 1941.a. veebruaris põllundustehnikumi moodustamise järele moodustasid senised põllunduskooli ja põllunduskeskkooli klassid 3 põllundustehnikumi klassi, senine põllutöökooli I klass oli ette nähtud tehnikumi eelklassiks.

Õppetöö lõppes eelklassis 5 eksami sooritamisega 7.juunil, I klassis 30.juunil, II klassis tuli aprillis sooritada 2-nädalane õppepraktika ja 7 eksamit, III klassis oli 7 eksamit.[3] 1941/42. õppeaastaks oli

1 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 304, l. 80.
2 sealsamas
3 sealsamas l. 98.

ette nähtud II klassis täiendav 2 kuuline praktika ja õppetöö algus III klassis 6.oktoobriks.[1] 1940/41. õppeaastal õppetöö pidi koolis lõppema 30.juuniks.

Noored maalt ja linnast kasutasid ära kõik nõukogude korra tingimustes avanenud soodsad õppimisvõimalused. A.Jõesaar Tartust esitas avalduse kooli astumiseks hoolimata vanemate vastuseisust.[2] Stipendiumi kehtestamine andis kõigile õpilastele võimaluse jätkata haridusteed. Õpilaste arv oli Väimela Põllundustehnikumis 1940/41. õppeaastal suurem kui ühelgi eelmisel aastal. 4. klassikomplektis õppis 95 õpilast, neist 83 poissi ja 12 tüdrukut.[3] Suur meesõpilaste % oli veel ainuke endise haridussüsteemi positiivne mõju. 1940.aasta sügisel oli põllunduskeskkooli I klassis 38 õpilast, eelmisel aastal ei olnud põllunduskeskkooli üldse vastuvõttu. See näitab indu, millega endiste kehvikute, keskmikkude, tööliste ja teenistujate lapsed hakkasid õppima. Õppemaksust vabastati 15% paremaid ja majanduslikult kehvemaid õpilasi vabastati õppemaksust. Lisaks teatas Võru maakonna Rahvaharidusosakond 10.novembril 1940.a., et Hariduse Rahvakomissariaat on määranud 11 õpilasele toetust 3 kuuks á 30 krooni kuus.[4] Tasuta riietuse 129 krooni väärtuses said 5 õpilast.[5]

---

1 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 304, l. 172
2 sealsamas, l. 56.
3 sealsamas, l. 79.
4 sealsamas, l. 63.
5 sealsamas, l. 81.

Põllundustehnikumis õppeprogrammid olid hulga lihtsamad kui seni ja sellepärast oli ka õppetundide arv väiksem. Õpilastelt ei nõutud enam õppetöö nime all nii palju füüsilist tööd, nagu varem. Näiteks 1941.a. veebruaris keelas Võru Maakonna Täitevkomitee Rahvahariduseosakonna juhataja sm. K.Siilivask ära karjatalitajate kooli õpilaste rasked laudatööd ja tõstis õpilaste töötasu, kui õpilased vabatahtlikult selliseid töid tegid, enam kui 2 korda s.o1 4-5 rublale päevas.[1]

Õppeaasta oli jagatud 4 õppeveerandiks. Õppepraktika sooritasid õpilased pärast II kursuse teoreetilise kursuse lõpetamist ja tootmispraktika pärast III kursuse lõpetamist.

Tundide arvu suurenemisega 1940/41. õppeaastal mitmed õpetajad, kes seni olid töötanud ainult instruktorite või tunniandjatena, asusid kohale täiskohaga õpetajatena. Täienduseks suunas Võru rahvaharidusosakond mitmeid õpetajaid Võru linnast nagu R.Liiv, A.Raag, J.Perk. 1940/41. õppeaastal töötas Väimela Põllundustehnikumis kokku 16 täiskohaga õpetajat ja tunniandjat, s.o. tunduvalt rohkem kui kunagi varem. Nende hulgas oli palju häid õpetajaid, kes juhtisid õpilasi julgelt täisvereliselt pulbitsevasse nõukogude ellu. Need olid õpetajad R.Liiv, H.Lätt, H.Narusk, E.Tanimägi j.t. Kahjuks ei mõistnud kõik õpetajad uute

---

1 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 304, l. 149. ja 151.

ôppeplaanide kasvatuslikku tähtsust ja töötasid rutiinselt ning isegi moonutasid nôukogude korda. Mônedel ôpetajatel, nagu eesti keele ôpetaja H.Jänes oli harjumuseks ainult tunnid ära anda ja edaspidi nad ôpilastele tähelepanu ei pööranud,[1] kuigi oleks vôinud teha ôpilaste huvialasid arvestades ulatuslikku klassivälist tööd. Mônes aines puudusid sobivad ôpikud, kuid hea tahtmise juures lahendasid südamega töötavad ôpetajad selle küsimuse väga lihtsalt - ôpilased konspekteerisid materjali. Näiteks Vôru Ôpetajate Seminari kasvandik Ruut Liiv - konstitutsiooniôpetaja - ei lasknud end häirida sobiva ôpiku puudumisest, kasutas ilmunud poliitilist kirjandust ja sidudes elava vestluse kaudu aine päevasündmustega[2] käsitas ainet väga pôhjalikult. Sellised ôpetajad arendasid ôpilastes elavat huvi kôige uue ja progressiivse vastu, tômbasid nad kaasa isetegevusele, tegevusele punanurgas ja kommunistlike noorte töösse. Ôpilased tundsid elavat huvi uue elu tormiliste sündmuste vastu, mis iga päev purustasid iganenud tôekspidamisi. Kôige elavam oli ôpilaste huvi uute demokraatlike vabaduste, nôukogude vennasrahvaste majanduse ja kultuuri saavutuste, uute nôukogude pôllumajanduslike ettevôtete masina-traktorijaamade, sovhooside ja nôukogude maareformi vastu. Sündmusi valgustasid raadio

---

1 Meremäe KK direktor Savi, Karl, suulised mälestused.
2 Liiv, Ruut, suulised mälestused.

ja ajakirjandus, kuid kôige enam ootasid ôpilased ôpetajate seletusi.

Kiiresti omandas suure môju ja autoriteedi ôpilaste hulgas kommunistlike noorte organisatsioon, mis loodi juba novembrikuus 1940.a. ning ôppeaasta lôpuks ühendas 20% ôpilastest. Kommunistlikud noored vôitlesid kôrge ôppeedukuse eest, tellisid, lugesid ja levitasid ajakirjandust, tegid päevasündmuste selgitamisega poliitilist kasvatustööd ja vôitlesid kodanliku ideoloogia vastu. Nende tegevust püüdsid takistada reaktsioonilise môtteviisiga ôpetajad P.Kitsberg, H.Jänes, A.Kore ja natsionalistlikult häälestatud ôpilased. Näiteks püüdis P.Kitsberg veenda kommunistlike

Foto 2

Grupp kommunistlikke noori 1940. a. Paremalt esimene A. Havak.

Foto R. Uba kogust.

noorte organisatsiooni sekretäri A.Harakut, et see ei läheks komsomoli maakonnakomitee suunamisel oma koduvalda Varstu organiseerima kommunistlike noorte tööd, kuid viimane ei andnud meelitustele järele.[1] Fašistlikud timukad ôiendasid hiljem A.Harakuga julmalt arved. Kommunistlike noorte tegevus on nende teele veeretatud takistuste tôttu seda hinnatavam. Nad korraldasid referaate ja isetegevusôhtuid,[2] andsid välja tehnikumi häälekandjat "Punane Ader", abistasid raamatukogus, organiseerisid ôpilastele oma lugemislaua ja huvideringe,[3] tutvusid hoolikalt ajakirjaga "Noor Leninlane" ja ôppisid raadiosaadete kaudu kommunistliku partei ajalugu. Kommunistlikud noored tegid ettepaneku karjatalitajate kooli ôpilaste töö kergendamiseks, mis kodanlikus koolis oli muudetud alatuks alaealiste töö ekspluateerimise vormiks. Nad jälgisid koolijuhataja P.Kitsbergi ja majapidaja E.Friedemanni mahhinatsioone ôpilaste toitlustamisrahadega ja kontrollisid eriti majapidaja kavalat tegevust kokkuhoidmisel leivaga, millest juba kirjutasin. Kommunistlikud noored nôudsid ja saavutasid toitlustamisolude parandamise. Nad toetasid innukalt ôpetaja E.Tanimäge, kes koolijuhataja kaebustele, et tal rahulikult ei lasta "tegutseda" ja kaebusi peab selgitama julgelt vastas: "Me soovimegi Teist lahti saada".

---

1 Uba, Richard, suulised mälestused.
2 Lätt, Helmi, suulised mälestused.
3 Uba, Richard, suulised mälestused.

Õpetaja Tanimägi viidi 1.nov. 1940.a. Polli Põllundus- ja Aianduskooli juhatajaks.[1]

Suure töö tegi ära ka a/ü organisatsioon koolitalu tööliste ja õpetajate aktiviseerimisel ning tehnikumi tegevuse organiseerimisel, nõukoguliku õppeasutuse õppe-praktiliste tööde baasi tugevdamiseks ja kasvatustöö paremaks korraldamiseks.

Väimela Põllundustehnikumi viljaka tegevuse ühe aasta kestel katkestas Suure Isamaasõja algus ja fašistide sissetung. Juba sõja puhkemise järele võtsid kommunistlikud noored aktiivselt osa rahvakaitse pataljoni ridades korra ja nõukogude asutuste kaitsest bandiitide vastu. Tehti ettevalmistusi kooli varade evakueerimiseks, kuid fašistlikel röövvallutajatel õnnestus Võru vallutada küllalt kiiresti ja 8.juuli õhtul sõitsid ka Väimelasse saksa tankid, tuues kunagise mõisaomaniku Loeveni poja, kes tahtis veel kord tõendada oma õigusi töötava rahva varale. Üle Väimela laskus pime okupatsioonitöö.

2. Kooli laostumine fašistliku okupatsiooni ajal.

Fašistlikud röövvallutajad hävitasid 3 aasta kes-

---

1 RAKA, f. 528, nim.1, s.-ü. 304, l. 77.

tel täielikult kooli materiaalse baasi, mida neil õnnestus haarata peaaegu tervena. Juba 1941.a. sügisel hõivas sõjavägi kooli õppehoone ja kooli ruumideks jäid ainult endised töökodade ruumid, internaadiks endine karjatalitajate internaat. Okupandid viisid minema osa paremaid põllutööriistu ja inventari. Seniste õppeklasside sisustust rikkusid ja tassisid laiali vahelduvad sõjaväeosad. Okupandid tühjendasid täielikult koolitalu laod. Sundkohustused ja rekvireerimised nõudsid saagiks kõik viljatagavarad ja kogu karja. Koolitalu majapidamishooned võtsid sõjaväe hobused oma alla. Okupandid rüüstasid kooli ümbruse ja ümbritsesid koolimaja kaevikute ja betoonpunkritega. Koolitalu hoonete taha ehitati barakid sõjavangidele, keda ka suurtalunikud võisid põllutöödeks kasutada. Põhiliselt töötasid nad siiski puhkust tundmata suurmõisaks muudetud koolitalu põllul. Toiduks oli neil ainult supileem ja elanikud mäletavad veel, kuidas vangid vahel maiuspaladeks kasutasid tapmiseks väljapraagitud haigestunud hobuste liha.[1]

Koolitalu tegelikuks peremeheks oli sakslasest ülemvalitseja parun Höltje. Kool allus otseselt fašistliku "omavalitsuse" Põllutöödirektooriumile. Viimaselt saabusid ka juhendid tööks ja õppeplaanid vastavate fašistlike koolide eeskujul. Nende kõigi täitmist kohapeal kontrollis ülemvalitseja, kellele allu-

---

1 Palkov, Jaan, suulised mälestused.

sid koolijuhataja P.Kitsberg ja mõisavalitseja. Kool nimetati ümber kõrgemaks 2-klassiliseks põllutöökooliks. Tal oli ka eelklass. 1941/42. õppeaastal õpilasi edasi ei viidud.[1] Kooli eesmärgiks oli algul ette valmistada tegelikke põllupidajaid ja hiljem õppinud töölisi fašistlikele suurmajanditele. Täielikult muutus õppeplaan. Eelklassis õpetati üldaineid, mis teenisid fašistliku ideoloogia kasvatamise huve. Mõningaid üldaineid õpetati veel I klassis, kuid alates I klassist ja II klassis täielikult domineerivad eriained olid otse naeruväärselt killustatud eriharudeks. Näiteks loomakasvatus oli jagatud 7-ks ja taimekasvatus 5 haruks, kuid tegelikult õpetati mõlemaid ühe ainena. Üldainetest kõige valdavam osa oli eraldatud saksa keelele. See lülitati isegi suvisesse õppejärku, millega taheti koos õpilaste praktikaga preisi junkrute mõisates ellu viia saksastamise põhimõtet. Termin "suvine õppejärk" oli selleks, et maskeerida õppetööks harilik füüsiline töö põllul. Füüsiliseks tööks ja pisinokitsemiseks olid muudetud ka tööd töökodades. Näiteks koolis valitsevast režiimist on see, et "suvisel õppejärgul" "rühvelviljakasvatuse õppimisel" ehk lihtsalt juurvilja harimistöödel mõisapõllul pidi üks õpilane, kes külalt kiiresti ja korralikult ei täitnud ülemvalitseja käsklust peaaegu tema ratsapiitsa maitsta saama

---

1 Savi, Karl, suulised mälestused.
MeremaKeskkooli direktor

ja ainult õpetaja poolt vahelesirutatud kõblas päästis ta seekord.[1]

Juba 1941.a. sügisene vastuvõtt oli väike, ainult 20 õpilast. Kooli pöördusid tagasi peamiselt suurtalunike lapsed või need, kes otsisid võimalust iga hinna eest pääseda fašistlikust tööteenistusest ja mobilisatsioonist. Õpilaste arv kõikus 20-30 piires, muutus väga tihti mobilisatsioonide ja varjumiste tõttu ja täpselt seda kindlaks määrata ei saa.

Suur osa õpetajatest lahkus töö puudumisel. Õpetajate asemel võeti tööle algharidusega "instruktorid" peamiselt tegelike tööde juhatajateks. Peale koolijuhataja jäid kohale ainult 2 õpetajat. Juhataja P.Kitzberg ja õpetaja H.Jänes olid fašistide truud kannupoisid ja põgenesid hiljem koos nendega.

1944.a. jaanuarikuus katkes õppetöö täielikult. Siis võttis kogu kooli territooriumi ja ruumid täielikult oma valdusse fašistliku armee kõrgem staap. Selle aja kestel hävitasid okupandid täielikult suure osa kooli õppevahenditest ja sisustusest. Ainult Nõukogude Armee vägede kiire löök tiibmanöövriga pärast Võru vabastamist 14.augustil 1944.a. päästis Väimela täielikust purustamisest, sest fašistid olid kooli ümbrust tugevasti kindlustanud ja kavatsesid siin nähtavasti kaitsta Võru-Tartu maanteel vägede taganemist. Selleks paiskasid nad 14.augustil siin

---

1 Lätt, Helmi, käsikirjalised mälestused i.k. i.a.

'lahingusse isegi lennu- ja kahurväe, kuid pidid pôgenema Nôukogude Armee ühe polgu, mida fašistid nimetasid "roheliseks", sest nad tungisid peale mitte peasuunas, vaid alati kôrvalt - mööda metsi ja soid[1] kiire ja julge rünnaku järele.

Väimela oli taas vaba, kuid okupatsiooniaastad olid löönud väga sügavad haavad. Hävitatud olid mitte ainult esimese nôukogude aasta töötulemused, vaid purustatud ka varasem materiaalne baas. Fašistlik okupatsioon oli löönud Eesti NSV rahvamajandusele ja koolidele raskeid haavu. Täielikult oli hävinenud 275 koolimaja. Purustatud oli tööstus. Külvipind väheneb 40% vôrra. Väimela Pôllundustehnikumis jäid hooned terveks. Taganevatel okupantidel ei ônnestunud neid pôletada. Pommi- ja mürsukildudest ning plahvatustest olid kahjustatud môned kôrvalhooned nagu kuurid ja laut. Koolihoones olid okupandid purustanud sisustuse, hävitanud vôi laiali tassinud kôik ôppeabinôud. Raamatukogust oli töötajail ônnestunud kôrvale toimetada ja säilitada ainult osa.[2]

Tugevasti oli kahjustatud töökodade sisustus. Tööriistad ja seadmed töökodades olid okupantide poolt minema viidud vôi lôhutud. Nad olid täielikult rikkunud kooli elektrijaama ja pumbamaja ning nende

---

1 "Toorahva Elu" nr. 36. 26.03.1968.
2 ENSV Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudi töötaja, Polna, Karin, suulised mälestused.

sisustuse minema viinud. Traktor ja teised moodsamad põllutöömasinad olid ära viidud. Rohkem kui poole põllutööriistadest olid nad laiali pillanud või rikkunud. Täielikult oli hävinud kari. Järele oli jäänud ainult 4-5 haiget lehma, 1 siga, mõned vigased hobused[1] ja üksikud kodulinnud. Keldrites ja aitades haigutas vastu tühjus - ka toiduaineid ei jätnud sakslased järele. Pea kõikides hoonetes olid purustatud uksed, aknad, trepid ja tehtud muud kahju. Koolihoone ja majapidamishoonete ümbrus oli täis kaevatud kaitsekraave, punkreid ja varjendeid. Isegi koolihoone kelder oli ümber ehitatud võimsaks varjendiks.[2] Põldudest oli 1/4 üles harimata, külvikorrad olid rikutud ja segi aetud. Lihtsalt häda oli üle 100 hektari suuruse juurviljapõllu hooldamise ja koristamisega.[3] Metsistunud oli aed ja park. Kinni olid kasvanud kuivenduskraavid.

Fašistliku propaganda mõjul olid lahkunud kõik kooli endised õpetajad. Saksa sõjaväevõimude korraldusel oli kodukohast lahkunud ka valdav enamus kooli ja õppemajandi töötajaid, kuid peagi hakkasid nad tagasi pöörduma.

---

1 ENSV Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudi ökonoomika sektorijuhataja Polna, Hugo, suulised mälestused.
2 Meremäe Keskkooli direktori Savi, Karl suulised mälestused.
3 TRÜ pedagoogika kateedri dotsendi Koemets, Enn, suulised mälestused.

III PEATÜKK

VÄIMELA TEHNIKUMI ARENG SUURE ISAMAASÕJA JÄRGSETEL VIISAASTAKUTEL (1944-1959.a.)

1. Väimela Põllundustehnikum sõjajärgsetel aastatel (1944. - 1945.a.)

Esimestel aastatel pärast taasvabastamist oli Väimela Põllundustehnikumil vaja lahendada suured ülesanded.

Taastada kiiresti materiaalne baas häireteta koolitööks.

Komplekteerida õpetajate kaader ja õpilaskontingent.

Panna käima normaalne õppetöö erineva ettevalmistusega õpilaskontingendiga.

Muretseda uus arvuliselt piisav ja toodanguomadustelt hea kari.

Taastada külvikorrad. Teha kõik põllutööd õigeaegselt ja hästi.

Korrastada kooli ümbrus ja territoorium.

Pärast Võru vabastamist külastasid Väimela tehnikumi ENSV valitsuse esindajad ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees J.Vares, Põllutöö Rahvakomissar G.Abels

ja teised juhtivad töötajad.[1] 1944.a. augustikuu lõpul määrati tehnikumi direktoriks põllumajandusliku haridusega spetsialist Hugo Polna ja septembrikuus õppealajuhatajaks hea pedagoog Enn Koemets. Kohe vormistas direktor tööle ka kõik tagasipöörduvad töölised. Aasta lõpuks oli õppemajandi töötajate arv kasvanud 47-le.[2] Raskem oli komplekteerida õpetajate kaadrit, sest NSV Liidu tagalast ja Nõukogude Armeest saabuvate haridustöötajate hulgas oli spetsiaalse põllumajandusliku haridusega töötajaid vähem kui üldhariduslike koolide õpetajaid. Kaadri leidmisel abistas Võrumaa Rahvaharidusosakond,[3] kes E.Siilivaski juhtimisel juba siis organiseeris Võrus õpetajate ettevalmistamiseks kursused kui lahingud käisid alles Emajõe joonel. Õppetöö korralduselt allus Väimela Põllundustehnikum Põllutöö Rahvakomissariaadi Kutsehariduse osakonnale. Osakonna ja kooli direktsiooni koostööga komplekteeriti kooli tööle rakendamise ajaks oktoobris 1944.a. õpetajate kaader ja kool alustas tööd esimesena Eesti NSV põllundustehnikumidest 16.oktoobril. 1944.a. sügisel alustasid õpetajatena tööd Helmi Kents, Vilbert Vesper, Juhan Uibo, Mart Heering, Kaarel Ainomäe, Aino Koemets, Erna Ahman, Amanda Zarutskaja ja Helmi Lätt. Kõrgema haridusega oli 54% õpe-

---

1 Polna, Hugo, suulised mälestused.
2 VNST jooksev arhiiv, 1945.a. tootmis-finantsplaan 1.1.
3 Väimela 7-kl. kooli vanempioneerijuht Savi, Karl, suulised mälestused.

tajaid.[1] Kaadri vähesuse tôttu töötasid kôik ôpetajad ülekoormusega. 1945.a. tulid ôpetajateks juurde Karin Polna, Elmar Kodusaar, Aleksei Karu ja Vassili Rauk.[2]

A. Kooli materiaalse baasi taastamine.

Eesti NSV Pôllutöö Rahvakomissariaat, kellele kool allus, avas pärast Vôru ja Väimela vabastamist kui lahingud Eesti NSV vabastamiseks alles käisid, koolile küllaldase krediidi.[3] Materjalide ja vahenditega abistasid keskasutused. Vôrus ja maakonnas tööd alustanud ettevôtted ja sôjaväeosad. Tehnikumi direktor ja ôppemajandi juhataja muretsesid piisavalt remondimaterjale ning moodustasid remondibrigaadi, kes 2-3 kuu kestel parandas kahjustatud hooned. Kôige enne remontis brigaad klassi- ja internaadiruumid kôrvalhooneis, sellejärele korterid ôpetajaile ja teenistujaile ning veel enne talve saabumist 1944.a. ka loomakasvatushooned ja laod.[4] Ainult fašistide kaitseehituste ja nende varemete likvideerimisel kestis töö veel mitu aastat. Pingerikka taastamistöö tulemusena said kooli ruumid ôppetööks valmis 25. septembriks 1944.a. 1. detsembriks samal aastal taastati veevärk tähtsamates hoonetes - koolimajas, ôpetajate

---

1 VNST jooksev arhiiv, Väimela Pôllundustehnikumi pass 1946.a. l.8, Tööliste ja teenistujate palgaleht 1947.a. l. 1-2.
2 TNST jooksev arhiiv, Tööliste ja teenistujate palgalehed 1945.a. l. 1-44.
3 Polna, Hugo, suulised mälestused.
4 Dotsent Koemets, Enn, suulised mälestused.

elamus ja piimatöötstuses. Samaks ajaks remonditi köögiblokk ühissöökla avamiseks, töökojad ja loomakasvatushooned. Söökla avati 1.detsembril 1944.a. 155 töölisele ja teenistujale.[1] Direktor ja õppemajandi juhataja muretsesid mootori koos generaatoriga, need paigaldati ja Väimela tehnikumi hooned särasid elektrivalguses veel enne kui Võru linn.

1944.a. oktoobrikuu alguseks töötas Võru maakonnas juba 93 kooli 8500 õpilasega. Teistes maakondades alustasid koolid tööd kohe pärast vabastamist teostatud ettevalmistustööde lõppemisel samal kuul.[2] Väimela Põllundustehnikumi astuvad õpilased võeti kohe stipendiumile, mida õpilased said 80-140 rbl. kuus. 1945.a. oli näiteks kuu keskmine stipendiumide üldsumma 20000 rbl.[3] Majanduslikult kehvematest perekondadest õpilased vabastati vastavate tõendite esitamisel täielikult õppemaksust.

Kui kool 1944.a. sügisel tööd alustas polnud ühtegi õppekabinetti. Pea täielikult olid okupandid hävitanud õppeabinõud. Alles oli vaid üks seinakaart ja 2-3 õppevahendit füüsikas ja keemias. Nõukogude valitsus lõi sõjaolukorrast hoolimata noortele kõik võimalused edukaks õppetööks. 1944.a. sügisel asutati keemia-füüsika õppekabinet ja selle sisustust hakkasid

1 VNST jooksev arhiiv, Direktori käskkirjad 1944.a. 1.3.
2 "Nõukogude Õpetaja" nr. 40. 3.X 1964.a.
3 VNST jooksev arhiiv, Direktori käskkirjad 1945.a. Kokkuvõte on tehtud kogu aasta käskkirjade põhjal.

ôpetajad ja ôpilased täiendama uute ôppevahenditega, mis valmistati oma töökojas.[1] 1945.a. suvel tehti koolimajas ja töökodades uus täiendav remont, mille tulemusena saadi vajalikud klassi-, abi- ja internaadiruumid suureneva kursuste ja ôpilaste arvu jaoks ning programmikohase ôppetöö teostamiseks. 1945.a. sügisel asutati veel sôjalise kasvatuse ning taime- ja loomakasvatuse ôppekabinetid,[2] sest ôpetajad ja ôpilased valmistasid ôppepraktika ajal ja praktiliste tööde tundides niipalju ôppevahendeid, et neid klassiruumidesse ei saanud mahutada. 1946.a. oli tehnikumil juba 6 klassiruumi 150 ôpilaskohaga[3], 3 ôppekabinetti, internaat 150 ôpilaskohaga, raamatukogu ja teised ruumid. Ka kasvuhoone ja 3 töökoda oli täielikult korrastatud, samuti 36 ruumi korteriteks. Elamistingimuste parandamiseks paigutati direktori ja a/ü komitee käskkirjaga 24.oktoobrist 1946.a. parematesse korteritesse ümber 9 ôpetaja ja teenistuja perekonda. Kôigis ruumides oli paigaldatud veevärk, elektrivalgustus ja raadiotranslatsioonivôrk. Koolimajas oli ka keskküte. 1945.a. kestel ehitati suuremalt jaolt ümber loomakasvatushooned vajaliku 4 loomakasvatusfarmi nôuetekohaseks sisseseadmiseks. Ümberehitatud loomakasvatushooned varustati veevärgi, elektrivalgustuse

---

1 Pensionär Zarutskaja, Amanda, suulised mälestused.
2 ENSV Pôllumaj. Ministeeriumi jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1950/51. ô.a. aruanne, l.3.
3 VNST jooksev arhiiv, Väimela Pôllundustehnikumi pass 1946.a. l. 8-9.

ja seadmetega, mille abil 1/3 söötade ettevalmistamisest oli 1946.a. mehhaniseeritud.

Kôige raskem lôik kooli materiaalse baasi taastamisel oli uue karja loomine okupantide poolt minemaaetud tôukarja asemele. Môned kooli töötajad said andmeid, et tehnikumi märgistatud loomi on nähtud väga mitmes, eraldiasuvas kohas. Direktor ja ôppemajandi töötajad otsisid need üles.[1] Pôllutöö Rahvakomissariaadilt saadud krediidiga ostis direktor kokku paremaid eesti punase karja tôuloomi maakonna taludest. Kôige paremad tôuloomad saadi jaotuskava alusel taastatud riiklikest tôufarmidest.[2] 1944.a. sügisel ja 1945.aastal viibisid tehnikumi direktor, loomakasvatuse ôpetajad ja ôppemajandi töötajad tihti kestvail komandeeringutel, mille arvu on vôimatu loendada, peamiselt Tartu ja Viljandi maakonnas. Nad otsisid, vôrdlesid, valisid ja panid uue aluse puhtatôulisele loomakasvatusele Väimela Pôllundustehnikumis. 1944.a. lôpus oli tehnikumil 51 veist,[3] neist 31 eesti punase tôu veist,[4] 1945.a. juba 84 veist, 34 siga, 30 hobust ja 130 kodulindu.[5] Puhtatôuliste loomade kogumisega olid loodud tingimused vajaliku 4 tôufarmi organiseerimiseks. Need loodi 18.03.1946.a. 1944.a. oli piimatoodang veel madal, ainult 700 kg lehmalt, sest karja

---

1 Põlna, Hugo, suulised mälestused.
2 Lätt, Helmi, suulised mälestused.
3 VNST jooksev arhiiv, 1945.a. tootmis-finantsplaan l.6.
4 VNST jooksev arhiiv, Veiste tôutunnistused 1.sept. 1944.a. - 31.dets.1944.a. l. 1 - 31.
5 VNST jooksev arhiiv, Veiste tôutunnistused 1944-1945.a l. 1 - 16.

olid sattunud ka väheproduktiivsed loomad ja nõudis palju tööd, et muuta kari kõrgetoodanguliseks. Juba 1944.a. tootis õppemajand 288 ts veiseliha ja 1945.a. 638 ts. liha.

Kergem oli tootmise normaliseerimine taimekasvatuses. 1944.a. alustati Eesti NSV külades maareformi taastamist. Kibekiire töö tõi 1944.a. sügis tehnikumi õppemajandi põldudele. Lahingutegevuse eemaldudes oli vili valminud ja algul oli tõsine puudus töökätest. Koristustöödele rakendati kohe kõik tagasisaabuvad töötajad. Abi osutas ka Võru Sõjakomissariaat andes tehnikumi direktori korraldusse 30-40 kutsealust.[1] Kõige raskem oli 100-hektarilise juurviljapõllu koristamine. Suure pingutusega suudeti ära kasutada ilmastikuolud ja saak täielikult koristada. See oli väga oluline kooli varustamisel. 1944.a. olid saagid küll madalad. Teravili andis 11 ts/ha-lt ja kartul 90 ts/ha-lt.[2] 1945.aastal korraldas tehnikum täielikult ümber kogu maakasutuse. Põllutöö Rahvakomissariaadi juhendite kohaselt. Puudusid veel täpselt väljatöötatud külviplaanid ja maakasutusplaanid. Need koostasid tehnikumi õpetajad ning õppemajandi töötajad.[3] Kuivendussüsteemi kordaseadmisega võeti teraviljade külvi alla 70 ha uudismaad. Rukki, nisu, kaera,

---

1 Polna, Hugo, suulised mälestused.
2 VNST jooksev arhiiv, Väimela Põllundustehnikumi 1945.a. tootmis-fin.plaan, l. 6.
3 Polna, Hugo, suulised mälestused.

kartuli, lina külvipinda vähendati 1/5 võrra ja nende asemel rajati saadud puhtasordilise seemnega hoopis uute intensiivsete kultuuride nagu mesika, söödajuurviljade jms. põlde.[1] Raskusi oli karja vähesuse tõttu väetisega. Direktor ja õppemajandi juhataja varusid võimalikult rohkem mineraalväetisi. Valmistati hulgaliselt mitut liiki komposte ja 1945.a. kevadkülvi ettevalmistamiseks kasutati üle kümne väetiseliigi. Ainult komposte kasutati 1945.a. 500 tonni.[2] Ka koristustööd lõpetas tehnikum varakult. Kartulisaak oli 130 ts/ha-lt. Riiklikke norme õppemajandil tasuda ei tulnud ja kogu toodangu ülejääk turustati kooperatiiv- ja kolhoosikaubanduse süsteemis, mille tulemusel saadi 9630rubla sissetulekut. Õppemajandi kogutoodang 1945.a. oli 298 520 rubla.[3] Ainult aed andis 7600 viljapuu ja 3500 marjapõõsa istikut.

Paljud Väimela tehnikumi endised õpetajad ja õpilased meenutavad uhkusega seda töövaimustust, mis haaras kooli kollektiivi: õpetajaid, õpilasi ja õppemajandi töötajaid esimestel sõjajärgsetel aastatel. Töötajate ja õpilaste ühistöö korras varuti täielikult ja veeti kohale küte.[4] Tööd alustas isegi 30 kohaga lasteaed[5].

---

1 VNST jooksev arhiiv, Tootmis-finantsplaan 1947.a. kohta, l. 2-8.
2 VNST jooksev arhiiv, 1945.a. tootmis-finantsplaan l.34.
4 Pensionär Zarutskaja, Amanda, suulised mälestused.
5 VNST jooksev arhiiv, Direktori käskkirjad 46. l. 7.

Kooli ôppemajand varustas ôpilasi, ôpetajaid ja töötajaid odavate produktidega. 1955 - 45.a. remonditi suur osa kooli mööblist ja osteti internaadi ruumidele kôige vajalikum sisustus: lauad, voodid, kapid, riiulid. Väga vajalikud olid koolile raamatukogu ja ôppevahendid. Raamatukogust oli 1944.a. säilinud kooli töötajate valvsuse tôttu ainult osa[1] aga seal polnud üldse programmikohaseid ôpikuid. Raamatukogu juhataja Karin Polna valis välja sobiva ilukirjanduse, erialase kirjanduse ning asus kohe kogu täiendama uustrükis ilmuvate ôpikute ja erialaste teostega. Hangiti ka venekeelseid ôpikuid, mille vastu ôpilased suurt huvi tundsid, 1945.a. oli raamatukogus üle 1000 eksemplari.

B. Kooli kollektiivi kujunemine.

Keerukas oli 1944.a. sügisel kooli komplekteerimine ôpilastega. Ôpilased said konkreetseid andmeid ôppetöö algusest isikliku kontakti teel kooli töötajate vôi ôpilastega. Osa oli kodukohtade vabastamise järele okupatsioonist juba asunud tööle nôukogude asutustes. Kooli pöördusid tagasi peamiselt need, kelle ôppimine oli okupatsiooniajal katkenud. 1944.a. sügisel oli 65% ôpilastest endisi ôpilasi ja 30%[2] teistest pôllumajanduslikest ôppeasutustest tulnud, kus veel

---

1 Polna, Karin, suulised mälestused.
2 VNST jooksev arhiiv, Ôpilaste poolt esitatud hariduse ja teised dokumendid kooli astumisel 1.sept. 1944 - 14.dets. 1947.a. l. 1 - 121.

töö ei alanud. Suurem osa õpilastest saabus kohale oktoobrikuu esimesel poolel. Neist olid mitmed kommunistlikud noored 1940.aastast, nagu Richard Uba. Need kommunistlikud noored moodustasid uuesti loodava komsomoliorganisatsiooni tuumiku. Kooli astuvad õpilased olid väga erineva eelharidusega. Haridusliku taseme järgi võis neid jagada 6 põhiliiki.[1] Kõige keerulisem oli 1944-1945.a. 7-klassilist eelharidust nõudvate eeskirjade juures lahendada nende õpilaste vastuvõtu küsimus, kellel oli kodanliku 6-klassilise kooli haridus. Nendest moodustati eelklass. Klasside komplekteerimisel tekitas raskusi ka see, et õpilased olid põhiliselt 18-24 a. vanad ja kutsealused. Sellepärast nõudis õppetöö organiseerimine kooskõlastamist ka Võru Sõjakomissariaadiga. 1944/45. õppeaastal oli keskmine õpilaste arv I kursusel 20 õpilast, II kursusel 10 õpilast ja III kursusel 15 õpilast. Kõiki raskusi aitas tolleaegsete õpetajate mälestuste järgi ületada õpilaste kindel tahe hariduse omandamiseks.[2]

C. Õppetöö.

Väimela Põllundustehnikumi ülesandeks sai kesk--erihariduse põllumajanduse spetsialistide ettevalmistamine eeskätt masina-traktorijaamadele, rajoonide põllumajandusosakondadele, sordiaretusjaamadele ja

---

1 VNST jooksev arhiiv, Õpilaste poolt esitatud hariduse ja teised dokumendid kooli astumisel 1.sept. 1944 - 14.dets. 1947.a. l. 1-65.
2 Dotsent Koemets, Enn, suulised mälestused.

teistele nôukogude põllumajanduslikele asutustele. Sellele vastavalt arendas Põllutöö Rahvakomissariaadi Kutsehariduse Osakond tehnikumis täielikult välja 3 kursust agronoomia erialal. 1944/45 ja 1945/46. õppeaastal eksisteeris veel karjatalitajatekooli klass, kuid see ei suutnud 1-aastase õppeajaga täita nôukogude loomakasvatuse spetsialistide veterinaar velskrite ja zootehnikute ettevalmistamise ülesannet ja likvideeriti 1946.aastal. Põllundustehnikumi õppe-kasvatustööd juhtiv Kutsehariduse Osakond varustas kooli õppe-kasvatustöö plaanide ja juhenditega. Tehnikumis kehtestati üleliiduline põllundustehnikumide õppeplaan ja aineprogrammid. Kutsehariduse osakond kohandas Väimela õppeplaani põllumajandusliku kaadri ettevalmistamise vajadustele ja tehnikumi õppenôukogu töötas välja õppeplaani, õppeprogrammide ning õpikute alusel õppetöö plaanid üksikutes ainetes.

Regulaarsed seminarid põllundustehnikumide õpetajatele hakkasid toimuma alates 1944/45. õppeaastast erialade järgi. Esimesena võttis õppealajuhataja E.Koemets osa 3-4.okt. 1944.a. seminarist Kutsehariduse Osakonnas Tallinnas. Saadud juhendite põhjal koostas õppealajuhataja tehnikumi kasvatustöö plaani ja tunnikava. Aineõpetajad koostasid õppeplaani ja õppeprogrammide järgi olemasolevaid õpikuid ja vahendeid arvestades ainetööplaanid oma õppeaines. Kõikidele kursustele olid kinnitatud juhendajad-õpetajad, kes koostasid

ka kasvatustöö plaanid oma kursuste jaoks. Koostatud plaanid esitati kinnitamiseks pedagoogilisele nõukogule enne õppeaasta ja õppesemestri algust. Kahel esimesel sõjajärgsel aastal ei olnud veel metoodilisi komisjone ja kogu õppe-kasvatustöö süsteemi koolis juhtis õppenõukogu.

Hoolikast kasvatustööst neil aastatel räägib fakt, et suur osa selleaegseid õpilasi töötavad edukalt juhtivatel kohtadel rahvamajanduses.[1] Eriti rõhutati täpsust oma kohustuste täitmisel, seltsimehelikku suhtumist kaaslastesse, puhtust ja korda kooliruumides ja -ümbruses, internaadis. Tehnikumi majanduslikus tegevuses rakendati põhimõte, et õpilasi võimalikult aktiivselt kaasa tõmmata tehnikumi elu korraldamisse usaldades neile omavalitud organite kaudu ka vastutusrikaste ülesannete lahendamise nagu oma söökla juhtimine, isetegevuse organiseerimine[2], jms. Selline õpilaste omaalgatuse ja omavalitsuse põhimõtete rakendamine õppealajuhataja E.Koemetsa algatusel õpetajate poolt valmistas õpilasi hästi ette plaanikindlaks iseseisvaks tegevuseks pärast kooli lõpetamist. Selleks, et parendada õppe-kasvatustööd ei säästnud õpetajad vaeva teadmiste täiendamisel. Ühiselt töötati seminari korras läbi pedagoogika õpik kõrgematele koolidele, õpiti NLKP ajaloo materjale, täiendati iseseisvalt trükist ilmuva nõukogude erialase kir-

1 Dotsent Koemets, Enn, suulised mälestused.
2 Uba, Richard, suulised mälestused.

janduse varal erialaseid teadmisi.[1] Õpetajatel tuli enestel tundma õppida uusi aineid: näiteks põllumajandusliku tootmise mehhaniseerimine. Uudne ja huvitav oli ka sotsialistlike põllumajanduslike ettevõtete juhtimise, kooperatsiooni ja arvepidamise õpetus. Õige paljude ainete sisuline ülesehitus võrreldes 1940.aastal tehnikumides õpitud õppeainetega oli muutunud ja õpetajatel tuli seda oma töös täpselt arvestada. Õpilased omandasid teadmisi põllumajanduse tehniliseks rekonstrueerimiseks ja sotsialistlikuks reorganiseerimiseks, mis aitas kaasa probleemide praktiliseks lahendamiseks põllumajanduse kollektiviseerimisel.

Väimela Põllundustehnikumi õppeplaan 1944/45. õppeaastal oli võrreldes 1940/41. õppeaastal kehtinud õppeplaaniga tunduvalt kompaktsem. Endise 28 õppeaine asemel sisaldas see 24 õppeainet. Parem oli selles üld- ja eriainete proportsioon, mis tagas õpilastele tugeva üldhariduslikku ettevalmistuse. Tehnikumi lõpetajad näitasid sisseastumisel TRÜ-sse võrdseid ja isegi paremaid teadmisi võrreldes keskkoolide lõpetajatega[3]. Eriaineid õppeplaanis olid kindlalt piiritletud ja andsid taimekasvatusealaste laialdaste tead-

---

1 Koemets, Enn, suulised mälestused.
2 VNST jooksev arhiiv, kokkuvõte on tehtud ettekannete põhjal 1945-1947.a.
3 Sarv,H., "Päev Väimela Põllundustehnikumis", Sotsialistlik Põllumajandus nr. 4/5 1946, lk. 240.

miste kôrval agronoomidele vajalikud teadmised ka kôigis loomakasvatusharudes ning aianduses. 1944/45. ôppeaastal sooritasid II kursuse ôpilased 14 eksamit 18 ôppeaines.[1]

Ôpilased konspekteerisid palju ja kasutasid ka venekeelseid ôpikuid.[2] Kôik ôpetajad eriti Helmi Lätt, Erna Ahman, Amanda Zarutskaja ja Aino Koemets andsid alati vôimalikult täielikud seletused.

Paremad ja hoolsamad ôpilased olid I.Aamisepp,H.Lep-

Foto 3

Väimela Põllumajandustehnikumi lõpetajaid 1946. a. kevadel.

Foto H. Polma kogust.

1 VNST jooksev arhiiv, Kokkuvôte on tehtud 1945/46. ô.a. hinneteraamatu põhjal.
2 Koemets, Enn, suulised mälestused.

valts, E. Hirmo, A.Piho. Juba 1945.a. siirdus TRÜ-sse edasi õppima 4 lõpetajat. 1946.a. lõpetasid kiitusega 15% õpilastest. Näitlike õppevahendite vähesusest said õpetajad ja õpilased üle ulatuslike praktiliste tööde korraldamisega õppemajandis, kus omandatud teoreetilised teadmised kohe vastavate alade teadusliku organiseerimisega püüti ellu rakendada.[1] Eksamitel osutusid õpilaste teadmised mitmetes ainetes kõrgemaks kui jooksvate hinnete alusel.

D. Klassiväline töö.

Tehnikumi komsomoliorganisatsioonil tuli ületada kasvuraskused, kuid 1944/45. õppeaasta lõpuks ühendas komsomoliorganisatsioon kõik aktiivsemad õpilased. Organisatsioonis oli õppeaasta lõikes 11 liiget.[2] Organisatsiooni kasv jätkus järgmisel õppeaastal. Komsomoliorganisatsioon organiseeris poliitõppused ja poliitmassilise kasvatustöö õpilaste hulgas, võttis oma hoole alla loengulise propaganda õpilaskollektiivis. Loengutega esinesid lektorid EK(b)P, ELKNÜ Võru maakonnakomiteest. Komsomoliorganisatsioon abistas õpetajaid nõukogulike traditsioonide loomisel tehnikumis, riiklike tähtpäevade tähistamisega. Kommunistlikud noored andsid välja seinalehte, õppisid ja käitusid ise hästi ning andsid sellega eeskuju.[3] Kõige roh-

---

1 Polna, Hugo, suulised mälestused.
2 Uba, Richard, suulised mälestused.
3 Uba, Richard, suulised mälestused.

kem tööd nõudis võitlus kodanliku ideoloogia jäänuste vastu õpilaste teadvuses. Kommunistlikud noored abistasid õpetajaid AIMAVÜ ja isetegevusringide tegevuse juhtimisel.[1] Organisatsioonilise töö kõrval innustasid kommunistlikud noored koos partei liikmetega õpilaskollektiivi aktiivsele ühiskondlikule tööle.[2] Pideva taastamistööga korrastati juba 1944.a. sügisel tehnikumi ümbrus, et likvideerida sõja jäljed. Iga kursus hooldas kooli territooriumil temale kinnistatud maa-ala sotsialistliku võistluse korras nagu internaadi ja kooli ruumegi. Töö kooli territooriumi korrastamisel ja sõjakahjustuste likvideerimisel kasvas 1945.a. kevadel ja suvel üle kavakindlaks planeeritud kooliümbruse kujundamiseks ja heakorrastamiseks.[3] Esimese sõjajärgse õppeaasta algul moodustati tehnikumis ka ametiühingu organisatsioon. Sellesse kuulusid kõik õpilased. Ametiühingu organisatsioon abistas direktsiooni majanduslike ülesannete lahendamisel näiteks praktiliste tööde organiseerimisel ja läbiviimisel õpilaskollektiivi kaasatõmbamisega hoogtööpäevakutele, õpilaste elu heakorrastamisega internaadis kultuurilise ajaviite ja ringide töö korraldamisega. 1945.a. algul moodustati tehnikumis ALMAVÜ organisatsioon. Kahjuks pole võimalik esitada täpset ar-

---

1 Zarutskaja, Amanda, suulised mälestused.
2 Koemets, Enn, suulised mälestused.
3 VNST jooksev arhiiv, Direktori käskkirjade kokkuvõte premeerimistest.

vu organisatsiooni koosseisu kohta kuid ligikaudsed kokkuvõtted näitavad, et sellesse kuulus 75% õpilastest.[1] Organisatsioon teostas õpilaste keskel tõhusat sõjalis-patriootilist kasvatustööd. Viidi läbi õhu- ja gaasikaitsekursused, laskevõistlused, sanitaarõppused, temaatilised vestlused.[2]

1945.aastal moodustati tehnikumis spordikollektiiv. Algul oli selles ainult kergejõustiku-, talispordi- ja võrkpallisektsioon. Spordibaasi ja vahendite puudumise tõttu oli nendegi sektsioonide tegevus raskendatud ja toimus vastavalt ilmastikuoludele, kuid juba siis alustati ka üldisi aastarindseid treeninguid. Kehakultuurikollektiiv organiseeris massilist kehakultuuritööd õpilaste hulgas näiteks hommikuvõimlemise läbiviimisega, suusa- ja jooksukrosside korraldamisega ja tehnikumisisestel võistlustel kergejõustikus ning korvpallis paremate sportlaste väljaselgitamisega.[3] 1945.a. võitsid tehnikumi sportlased esimesed esikohad Võru maakonna võistlustel. Kool tõusis paremate hulka maakonna koolidest ja tehnikumi sportlased esinesid hästi ka vabariiklikel võistlustel. Kehakultuurikollektiiv alustas spordibaasi loomist. Pingerikka õppetöö ja ühiskondliku töö kõrval leidsid õpilased aega ka isetegevuse viljelemiseks. 1945.a. moodustati laulukoor, näitering ja rahvatantsuring.

---

1 Uba, Richard, suulised mälestused.
2 VNST jooksev arhiiv, Kokkuvõte on tehtud direktorikk. põhjal 1944-1949.a.
3 Lätt, Helmi, suulised mälestused.

Väimela Põllundustehnikumi tegevuse kokkuvõtteks 1944.-1945.a. tuleb märkida:

1 Juhtivad organid, direktsioon ja kooli kollektiiv suutsid luua källaldase materiaalse baasi normaalseks tööks.

2. Kool oli hästi komplekteeritud õpetajatega, raskusi valmistas ebaühtlane õpilaskontingent.

3. Hoolimata raskustest õppetöö sisulisel organiseerimisel küllaldaste õppevahendite puudumise tõttu tagas tehnikum õpilaste head teadmised ja alustas edukalt oma põhiülesande täitmist sotsialistliku põllumajanduse kesk-eriharidusega kaadri ettevalmistamisel.

5. Uue karja loomise ja otstarbeka kõrgesaagilise taimekasvatusega kujunes tehnikumi õppemajand kui sotsialistlik majand heaks eeskujuks talupoegadele.

6. Tehnikum kujunes ümbruskonna kultuuriliseks keskuseks ja eeskujuks heakorrastuse alal.

2. Väimela Põllundustehnikumi areng zoo-veterinaartehnikumiks Suure Isamaasõja järgsetel viisaastakutel (1946.-1959.a.)

ENSV rahvamajanduse taastamise ja arendamise viie aasta plaan 1946 -1950.a. nägi ette rasketööstuse taastamise ja edasiarendamise kõrval põllumajanduse taas-

tamise ja sotsialistliku rekonstrueerimise koos kiire kultuuri arenguga. Põllumajanduse kollektiviseerimisele IV viisaastakul järgnes väikeste kolhooside ühendamine uude organisatsioonilis-majanduslikuks tugevdamiseks.[1] Väimelas ühinesid akadeemik R.Viljamsi nimelise kolhoosiga 28.detsembril 1949.a. kolhoos "Olev"[2] ning Fr.R.Kreutzwaldi nimeline kolhoos.[3] Rahvamajanduse arendamise V viisaastaku plaani, NLKP XX ja XXI kongressi ning pleenumite otsuste põhjal tugevdas nõukogude valitsus aastail 1953-1959.a. tunduvalt kolhooside materiaal-tehnilist baasi. Partei ja valitsuse otsuste elluviimise tulemusena saavutas ENSV põllumajandus murrangulist edu. Kolhooside materiaalse tugevdamise kõrval oli eriti tähtis nende varustamine kvalifitseeritud kaadriga, sest madala töötasu tõttu oli kvalifitseeritud kaader kolhoosides liikuv[4]. Suur osa ENSV varustamisel kesk-eriharidusega spetsialistidega oli täita Väimela tehnikumil kolhooside loomakasvatuse arendamiseks.

Lähtudes ENSV põllumajanduse arendamise ülesannetest ja edusammudest hariduse alal oli Väimela tehnikumil vajalik:

1. Luua õppemajandis eesrindlik materiaal-tehniline baas.

---

1 Tõnurist,E. ENSV põllumajanduse sotsialistlik rekonstrueerimine, Tallinn 1967. lk. 24.
2 VRRA, f. 545, nim.1, s.-ü. 11, l. 39.
3 VRRA, f. 545, nim.1, s.-ü. 75, l. 1-3.
4 Tõnurist,E. , viidatud teos, lk. 27.

2. Mitmeharulise kôrgetoodangulise majanduse arendamisega ôppemajandis muuta tehnikum ümbruskonna majanditele näidisbaasiks ja kôrgekvaliteedilise ôppetöö praktiliseks baasiks.
3. Suurendada ôpilaste vastuvôttu ja kesk-eriharidusega spetsialistide väljalaske arvu kiiresti areneva pôllumajanduse vajaduste rahuldamiseks.
4. Pôhjalikult reorganiseerida ja täiendada tehnikumi materiaalset baasi; ehitada ja sisustada selleks uus koolimaja, ôppeklassid, ôppekabinetid, laboratooriumid, internaat, klubiruumid ja spordibaasid.
5. Hästiorganiseeritud ôppe-kasvatustööga valmistada ôpilased ette praktiliseks eluks teadlike sotsialismiehitajatena.

Vastavalt pôllumajandusliku kaadri ettevalmistamisele muutus sel perioodil mitmel korral tehnikumi profiil ja struktuur.

1946.a. sügisel likvideeriti Väimela Pôllundustehnikumis karjatalitajate klass, sest vajadus nii ajaliselt piiratud erialalise ettevalmistusega karjatalitajate jaoks sotsialistliku suurpôllunduse teele suunduvas pôllumajanduses oli vähenenud. Täielikult oli välja arendatud Kutsehariduse Osakonna poolt kohandatud üleliiduliste ôppeplaanide alusel pôllundustehnikumi kursus kesk-eriharidusega agronoomide ettevalmistamiseks.

1946/47. ja 1947/48. ôppeaastal oli tehnikumis 3 kursust 5 klassikomplektiga môlemal aastal. 1948.a.

sügisel jätkasid agronoomia eriala õpilased II ja III kursusel õppetööd endiste põllundustehnikumi õppeplaanide järgi. Üheaegselt hakkas 10.augustil 1948.a. Väimela Loomakasvatustehnikumiks reorganiseeritud kool loodud kolhooside loomakasvatusfarmide töö juhtimiseks kesk-eriharidusega spetsialiste zootehnikuid ja veterinaarvelskreid ette valmistama. 1948.a. asutati juurde zootehnika ja 1949.a. veterinaaria osakond 4-kursuselise õppeajaga. Kummaski neist võeti I kursusele vastu 30 õpilast[1] ja 1948/49. õppeaastal oli tehnikumis 2 osakonda 4 kursuse ja 5 komplektiga. 1949.aastal agronoomia osakonda vastuvõttu enam ei toimunud. Agronoomia osakond likvideeriti ja järelejäänud III kursus viidi üle Antsla Põllundustehnikumi juurde, kus ta oma erialal lõpetas. Vastavalt põllumajanduse spetsialiseerumisele Eesti NSV-s loomakasvatusele[2] suurenes vastuvõtt zootehnika osakonda, kus avati 2 esimest kursust,kummaski 35 õpilast. Ka 1949/50. õppeaastal oli tehnikumis 2 osakonda 2 kursuse ja 5 komplektiga. Abja Linnukasvatajate koolist toodi üle terve viimane kursus, kes siin 1950.a. lõpetas.

Väimela Loomakasvatustehnikum oli ühtlasi Võru maakonna Täitevkomitee põllumajandusosakonnale eesrindlike kogemuste levitamise kooliks. Siin korraldati

---

1 VNST jooksev arhiiv, 1949/50. õ.a. hinneteraamatu kokkuvõte.
2 Tõnurist, E. viidatud teos lk. 60.

sageli seminare kolhooside töötajaile. Samu eesmärke teenendas siin Sordiaretuspunkt, millele tehnikumi õppemajand oli praktiliste katsete baasiks ja 1948.a. asutatud Põllumajandusloomade Kunstliku Seemenduse-jaam. 1947.a. asutati tehnikumi juurde Väimela Linnu-kasvatuse kontrollkatsejaam.

Põllumajandusliku kaadri ettevalmistamise suu-rendamiseks loomakasvatuses avati 15.septembril 1949.a. Väimela Loomakasvatustehnikumi juures kaugõppeosakond, kus vastuvõtt kahel esimesel aastal toimus zootehnika erialale. 1949.a. võeti vastu 18 õpilast, 1950.a. 58 õpilast. Kuni 1954.aastani võeti kaugõppeosakonda zootehnika erialale 173 õpilast. 11.01.1951.a. avati kaugõppeosakonnas vastuvõtt ka veterinaaria erialal ja 1954.aastani võeti vastu 80 õpilast.[1] Esimese len-nu lõpetajaid andis kaugõppeosakond zootehnika erialal 1954.a. ja veterinaaria erialal 1955.a. 1948.a. avatud statsionaarne zootehnika osakond andis esimese lennu kesk-eriharidusega zootehnikuid 1952.a. ja veterinaa-ria osakond kesk-eriharidusega veterinaarvelskreid 1953.a. Kaugõppeosakonnal, mille juhatajateks olid Salme Holstein, Anita Unt ja Johannes Pill olid kon-sultatsioonipunktid Vana-Võidus, Raplas ja Pärnus. 1949.a. oktoobri-detsembri kuul toimusid Väimela teh-nikumi juures kolhooside linnu- ja veisefarmide juha-

---

1 VNST jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehniku-mi 1953/54. õ.a. aruanne, l. 105.

tajate 3-kuulised ettevalmistuskursused[1], millest vôtsid osa 27 veisefarmide ja 48 linnufarmide juhatajat. Selliseid vôi lühemaajalisi kursusi korraldati ka järgnevatel aastatel. Nii tehnikumi statsionaarses kui ka kaugôppeosakonnas suurendati neil aastail vastuvôtukontingenti ja avati paralleelkursused. 1952/53. ôppeaastal oli tehnikumis statsionaarses osakonnas kahel erialal kokku 10 paralleelkursust 261. ôpilasega[2] ja 1953/54. ôppeaastal ka kaugôppeosakonnas kahel erialal kokku juba 10 paralleelkursust 161 ôpilasega.[3] Selleks, et rahuldada pôllumajanduse kasvavaid vajadusi kesk-eriharidusega agronoomide järele avati tehnikumi juurde 1956.a. uuesti 5 kursuselise ôppeajaga agronoomia osakond, mis andis järjekordse lennu lôpetajaid 1960.aastal. Siis ôpiti statsionaarses osakonnas 3 eriala ja kaugôppeosakonnas 2 eriala. 1956/57. ôppeaastal ôppis tehnikumis kokku 413[4] ôpilast 145 ôpilase asemel 1946/47. ô.a.[5] ehk 3,5 korda rohkem, 1940/41.aastaga vôrreldes 5,4 korda rohkem. 1952-1959.a. lôpetas tehnikumi 577 ôpilast ehk 4,2 korda rohkem kui 1946-1949.a. Nii kasvas väga tunduvalt kooli panus pôllumajanduse spetsia-

1 VNST jooksev arhiiv, Direktori käskkirjad 1949.a. l.68.
2 ENSV Pôllumaj.Min. jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1952/53.ô.a. aruanne, l. 5.
3 VNST jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1953/54.ô.a. aruanne, l. 104.
4 ENSV Pôllum.Min. jooksev arhiiv, Väimela Zooveterinaartehnikumi 1956/57.ô.a. aruanne, l. 6. ja 26.
5 VNST jooksev arhiiv, Kokkuvôte on tehtud 1946/47.ô.a. käskkirjade põhjal.

listide ettevalmistamisel.

3. Ajakohase materiaalse baasi loomine ja toodangu tõus.

IV viisaastakul hakati Väimela tehnikumis hoogsalt ehitama. Suuremaks tööks oli loomakasvatushoonete ehitamine ja remontimine, et sisustada eeskujulikult kõik neli farmi. 14.juulil 1946.a. toimus esimene hoogtööpäevak uue ajakohase sigala-kanala ehitustöödel[1] ja 1947.a. anti see ekspluatatsiooni 700 linnu ja 150 sea mahutamiseks. Hoone oli varustatud elektrivalgustuse, veevärgi ja söötade ettevalmistamise seadeldistega. Tööd söötade ettevalmistamisel olid 50%-liselt mehhaniseeritud.[2] 1947-1949.a. ehitati ümber laudad piima- ja noorkarjale. 1950.aastaks oli 160 kohaga laudas sisse viidud automaatjootmine ning järgmisel aastal mindi üle elektrilüpsile. 1949.a. ehitati ümber autogaraaž.

Koolihoones võideti remont- ja ümberehitustöödega juurde uut kasulikku pinda. 1.detsembril 1947.a. valmis klubiruumis statsionaarne kinoseade.[3] 1947.a.

---

1 Sarv,H., Päev Väimela Põllundustehnikumis, "Eesti Põllumajandus" nr.4.15. 1946.a., lk. 240.
2 Polna, Hugo, suulised mälestused.
3 VNST jooksev arhiiv, Direktori käskkirjad 1947.a. l. 48-56, 89.

novembris valmis ruum vene keele ja kirjanduse kabinetiks. Samal aastal remonditi 10 korterit, millega Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 30.aastapäevaks parandati tunduvalt töötajate elamistingimusi. Riikliku finantseerimise kõrval suur tähtsus oli kõigil remont- ja ehitustöödel tehnikumi oma ehitusbrigaadi ja õpilaste ühiskondlikul tööl.

Õppepraktika baasiks olev õppemajand varustati ajakohase tehnikaga, kuigi seda raskendas tehnika koondamine masina-traktorijaamadesse. IV viisaastaku lõpuks oli tehnikumil 4 traktorit, 3 autot, 79 põllutöömasinat. Suur osa põllutöömasinatest olid kohandatud mehhaanilisele veojõule, nagu 7 traktoriatra, randaal, 5 kartulivõtjat, 5 heinaniitjat, 5 külvimasinat. Loomakasvatajate tööd kergendas 11 söötade ettevalmistamise masinat.

V viisaastakul jätkus ehitustöö tehnikumis veel suurema hooga. 1951.a. valmis alajaam ja tehnikum sai voolu riiklikust võrgust. Õpilaste arvu tunduv suurendamine tehnikumis polnud mõeldav ilma uue koolimaja ja internaadihoone ehitamiseta, sest õpilased elasid ka väljaspool koolimaja. Projekt uue õppekorpuse jaoks oli valminud juba 1949.a.[3] V viisaastakul plaani alusel avanes selleks ka krediit. Õppekorpuse ehitamist

---

1 VNST jooksev arhiiv, Õppemajandi 1951.a.aruanne l.15-18.
2 VNST jooksev arhiiv, Õppemajandi 1952.a. aruanne, l. 6-9, l. 17-21.
3 Polna, Hugo, suulised mälestused.

Foto 4

1952. a. valmis uus õppehoone

Autori foto 2.08. 1967. a.

alustati 1950.aastal. Suure töö selle ehitamisel tegid tehnikumi ehitusbrigaad ja õpilased. Selle tõttu valmis hoone väga kiiresti ja anti pidulikult ekspluatatsiooni 14.septembril 1952.a.[1] Sellest alates toimus õppetöö ühes vahetuses. 12883 m3 üldkubatuuriga õppekorpuses oli 11 avarat klassiruumi, saal, võimla ja ruumid õppekabinettidele.

1950.aastaks oli tehnikumis 4 õppekabinetti rahuldava sisustusega ja raamatukogu 5712 eksemplariga. Sama aasta maikuus alustas tööd veterinaaria kabinet,[2] 1952.a. juunis anatoomia-histoloogia õppekabinet ja mehhaniseerimise õppekabinet.[3] 1954.a. asutati ühiskondlike ainete õppekabinet.[4] Järgmistel aastatel avati põllumajanduse mehhaniseerimise ja -elektrifitseerimise laboratoorium, zoohügieenika ja veterinaaria laboratoorium, üldise- ja eriloomakasvatuse kabinet, sotsialistlike põllumajanduslike ettevõtete ökomoomika ja organiseerimise õppekabinet. 1960.a. oli tehnikumis 10 õppekabinetti ja laboratooriumi, sest mõned neist reorganiseeriti. Täienes õppekabinettide sisustus. 1950.a. oli õppekabinettides 300 mitmesugust õppevahendit ja juurde osteti neid 8070,35 rubla väärtuses[5] kuid juba 1953.a. oli õppevahendeid 391615 rub-

1 ENSV Põllumaj.Min. jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1951/52.õ.a. aruanne, l.1.
2 ENSV Põllumaj.Min. jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1950/51.õ.a. aruanne, l.3.
3 sealsamas.
4 VNST jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1954/55.õ.a. aruanne, l. 1.
5 sealsamas, l. 12-16.

la väärtuses ning raamatuid raamatukogus 52593,26 rubla väärtuses.[1] Väga palju õppevahendeid valmistasid õpetajad ja õpilased nende juhendamisel.. 1950--1954.a. valmistati õppekabinettides 310 mitmesugust õppevahendit. 1954/55. õppeaastal oli õppekabinettide sisustus täiesti ajakohane ja piisav. Õppevahendite baasil said õpetajad tundides teostada pea kõik nõutavad katsed, laboratoorsed ja praktilised tööd õppeplaanis olevate üld- ja eriainete programmi kohaselt. Järgnevatel aastatel täiendati õppevahendite baasi kabinettides ja laboratooriumides peamiselt kabinettide ümberkorraldamisel või nende juurdeasutamisel seoses uue eriala juurdeasutamisega või õppeprogrammide täiendamisega. Näiteks sisustati täiesti uuesti põllumajanduse mehhaniseerimise ja elektrifitseerimise laboratoorium.

Uue hästisisustatud võimla avamine andis head võimalused tehnikumi kehakultuurihuvilistele noortele aastaringseteks treeninguteks, kuid ei rahuldanud kaugeltki kõiki vajadusi. 1950.a. kui algasid õppekorpuse ehitustööd alustasid tehnikumi õpilased ühiskondliku töö korras ka nõuetekohase spordiväljaku rajamist. Põhilised tööd selleks lõpetati 1953.a.[2] Tehnikumi sportlased said head spordibaasid.

1955.a. valmis uus internaadihoone ja kõik õpi-

---

1 ENSV Põllumaj.Min.jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1952/53.õ.a. aruanne, l. 12.
2 Latt, Helmi, suulised mälestused.

Foto 5

1953. a. valmis rajooni praegu staadion

Autori foto 2.08.1967. a.

lased majutati ajakohase sisustusega varustatud mugavatesse ruumidesse, kus toas ei elanud rohkem kui 2-3 õpilast.[1]

1954.a. ehitati masinakuur. 1956.a. ehitati ümber laut. 1958.a. anti ekspluatatsiooni kanala 500 linnule. 1957.a. anti ekspluatatsiooni 2 üheperekonnaelamut, 1958.a. valmis 2 8-korterilist elamut.[2] Palju tehti nende aastate kestel remonte, ümber- ja juurdeehitisi. Väimela tehnikumi välisilme muutus tundmatuseni 1940.a. võrreldes.

Tunduvalt täienes V viisaastakul õppemajandi masinapark uute ajakohaste põllutöömasinate ja mehhanismidega. Nendeks olid uued autod, kombainid, heina kuhjatõstuk, heinalohistaja, kultivaator KON 2,8, universaalniidumasinad, paljudest eriliikidest harimisriistad ja haakeriistad, pihustid, mootorid j.t. Õppemajandis mehhaniseeriti täielikult maaharimis- ja külvitööd, osaliselt külvide hooldamistööd ja suur osa koristustöödest. 1952.a. olid tööd loomakasvatusfarmides mehhaniseeritud laitmatult.[3] Praktilised tööd õppemajandis õpetasid õpilasi käsitsema kõiki vabariigi majandites kasutatavaid põllutöömasinaid ja seadmeid.

Paralleelselt ehitustegevuse ja inventari soetamisega võideti tehnikumis palju raskusi tootmiste-

1 VNST jooksev arhiiv, Väimela Zoo-vet.tehnikumi 1957/58.a. aruanne l. 1-3.
2 VNST jooksev arhiiv, kokkuvõte on tehtud 1956-1960.a. projektide ja aktide põhjal.
3 ENSV Põllumaj.Min. jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1951/52.a. aruanne, l. 47.

Foto 6

Uued elamud

Antoni foto 2.08.1967. a.

gevuses taime- ja loomakasvatuse arendamisel.

Vastavalt Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrusele 21.märtsist 1947.a. viidi õppemajand üle isemajandamisele. Direktori käskkirjaga 18.märtsist 1946.a. moodustati tootmise organiseerimise nõukogu. Selle liikmeteks olid direktsiooni kõrval õppemajandi taime- ja loomakasvatusharude ja farmide juhatajad ning tehnikumi vastavate ainete õpetajad, kes juhendasid katse- ja tootmistööd õppemajandis. Nad võtsid osa tootmis-finantsplaanide väljatöötamisest, koostasid katsete plaanid, söödaratsioonid farmidele ja juhendid farmide töötajatele, väetiste kasutamise normatiivid, külvide- ja nende hooldamise graafikud, masinate ökonoomsed töögraafikud. Tootmise organiseerimise nõukogu liikmed koostasid ja esitasid direktorile kinnitamiseks iga nädala tööplaanid. Perioodilise jooksva töö analüüsi põhjal tegi tootmise organiseerimise nõukogu ettepanekuid majandi töö struktuurseks ümberkorraldamiseks. Oma tegevuses juhendus nõukogu riiklikkudest plaanidest.

Suur rõhk taimekasvatuses asetati väetiste hulga suurendamisele ja otstarbekale kasutamisele. Igal aastal kasutati üle 10 eri liigi väetisi.[1] Orgaaniliste väetiste hoolika kogumise ja säilitamise kõrval valmistati rohkesti komposte, näiteks ainult 1946.a.

---

1 VNST jooksev arhiiv, Kokkuvõte on tehtud 1945-1950.a. tootmisplaanide põhjal.

700 tonni.[1] Keskmiselt kasutati aastas 4000 tonni orgaanilisi ja 2000 ts. mineraalväetisi. Hoolika väetamise, õigeaegselt ja suure vastutustundega tehtud maaharimis- ja külvitööde tulemusel kasvasid viljad juba 1946.aastast alates alati head. Suure töö tegid õppemajandi töötajad ja õpilased külvide hooldamisel õppepraktika ajal.

Sellise hästikorraldatud töö tulemuseks oli ennenägematult kiire saagikuse kasv. Kõik külvid teostati ainult kõrgekvaliteedilise sordiseemnega.[2] Juba 1946.a. olid Väimela Põllundustehnikumis ainult ainult puhtasordilised seemnepõllud, millest eriti häid saake andsid talinisu "Kuusiku", oder "Jõgeva"[3]. 1948.aastaks tõusis õppemajandis teraviljade saagikus võrreldes 1945.aastaga vähemalt 2 korda, millest ülevaate annab järgnev tabel. (vt. tabel nr. 1. Eriti kiire oli saagikuse kasv 1947/48.a. Kõige enne saavutati saakide tõus põhiliste teraviljade ja loomakasvatuse arendamiseks eriti vajaliku söödajuurvilja kasvatamisel. Võeti kasutusele ka uued produktiivsemad söödajuurviljad. Seda võis teha eelneva katsetöö tulemusel.

---

1 Sarv,H., Päev Väimela Põllundustehnikumis, "Eesti Põllumajandus" nr.4/5 1946.a. lk. 240.
2 Polna, Hugo, suulised mälestused.
3 VNST jooksev arhiiv, 1947.a. tootmis-finantsplaan, l. 8-13.

Tabel nr. 1

Väimela Põllundustehnikumi õppemajandi tähtsamate kultuuride saagikuse kasv 1945.-1950.a.[1]

Kultuurid	1945.a.	1948.a.	1949.a.	1950.a.	%1950.a. 1945.a. võrreldes
Teravili ts/ha	11,3	23,3	20,7	23,5	208%
Kartul ts/ha	130,3	185,6	163,54	285	218%
Söödajuurvili ts/ha	300	566	518	600	200%
Köögivili ts/ha	132	103,5	110	190	44%

Keskmised hektarisaagid olid alates 1946.a. tunduvalt kõrgemad kui Võru maakonnas. 1948.a. müüdi ainult sorditeravilja 26,8 tonni. 1949.a. saadi otra 30 tsentrenit hektarilt.[2]

IV viisaastakul parandati õppemajandis maakasutuse struktuuri. Okupatsiooniajal oli 60 hektarit kultuurheinamaad täielikult umbrohtunud ja metsistunud.[3] Kuivendussüsteem oli rikutud. 1946.a. viidi sisse kindlad külvikorrad. 1947.a. teostati maaparandustöid 25 hektaril ja 1948.a. veel 25 hektaril.[4] Kultuurheinamaa ja -karjamaa puhastati võsast, osali-

---

1 VNST jooksev arhiiv, 1945-1950.a. tootmis-finantsplaanide kokkuvõte
2 "Töörahva Elu" nr.122. 15.10.1949.
3 VNST jooksev arhiiv, 1945.a.tootmis-fin.plaan, l.2.
4 VNST jooksev arhiiv, 1947.a. tootmis-finantsplaan, l. 12, 1948.a. tootmis-fin.-plaan, l. 4.

Foto 7

Noom maisipõld 1954. aastal.

Foto kooli aastaraamatust

Foto 8

Päevalillepõld 1954. aastal.

Foto kooli aastaraamatust

selt rohukamar, korrastati kuivendussüsteem. Külvipind suurenes 166 hektarilt 1946.a. 187,6 hektarile 1949.a.[1] ebaproduktiivse maa pindala vähendati 96,24 hektarilt 55,7 hektarile. 1945-49.a. vähendati lina külvipinda 17 hektarilt 4 hektarile ja heina külvipinda 128 hektarilt 24 hektarile. Samal ajal laiendati söödakultuuride külvipinda ja hakati katseliselt külvama seni vähe või üldse mitte kultiveeritud kultuure, nagu mesik j.t. Sel ajal teostati ka palju teaduslikke uurimusi mida juhendasid TRÜ ja EPA õppejõud prof. Hallik, prof. Pung, Lepp. 1946.a. viidi läbi 9 erikatset[3] sordivõrdluses, millest paljud võitsid endale eluõiguse, nagu seda näitas 622 kg linaseemne ja 900 kg linakiu hektarisaak sordilinalt "Svetotš". Õppemajand andis oma rikkalikke kogemusi üle kolhoosidele ja osutas neile praktilist abi[4] sordiseemne müümisega.

V viisaastakul pöörati suur tähelepanu maaparandustöödele. Näiteks ainult 1957.a. tehti maaparandustöid 49923 rubla ulatuses.[5] Tehnikumi õppemajandi maakasutus oli korraldatud uusimate kultuuride laialdase kasutuselevõtmise põhimõtte kohaselt. Alates

---

1 VNST jooksev arhiiv, 1945.a. tootmis-finantsplaan l. 2, 1950.a. tootmis-finantsplaan, l. 4.
2 VNST jooksev arhiiv, 1945.a. tootmis-finantsplaan l.1, 1950.a. tootmis-finantsplaan, l.5.
3 VNST jooksev arhiiv,1946.a.tootmis-fin.plaan, l.2.
4 "Töörahva Elu" nr.121, 13.10.1949.a.
5 VNST jooksev arhiiv, Aktid maaparandus- ja ehitustööde vastuvõtmise kohta 1957.a., l. 1.

1950.a. muutusid külvipinnad põhiliste kultuuride osas stabiilsemateks kui varem. Kõikumisi üksikute kultuuride külvipindalas aastate lõikes esines ainult mõne hektari ulatuses, lina osas näiteks üldse mitte.[1] Maisi külvipinda siloks suurendati järsult 1955.a. 12,5 hektarile. Kõikide kultuuride külvipinnad olid viidud headesse propotsioonidesse. Ükski külvipind ei ületanud 15 hektarit ja selle arvel võis teostada edukalt vajalikku katsetööd. 1950.a. viidi sisse järgmised külvikorrad: 9 väljaline põlluviljade külvikord 2 heinaväljaga,heinamaa, 10väljaga,karjamaa 10 väljaga ja farmilähedane 6 väljaline külvikord 2 heinaväljaga.[2] Tehnikumi õppemajandis jätkus ulatuslik edukas katsetöö. Näiteks 1950.a. oli sööda-juurvilja hektarisaak 700 ts.[3] 1955.a. päevalillesaak 597 ts. hektarilt, 9% külvipinnast kasvatatud maisisaak 600 ts/ha-lt. Hea saagi andsid uudsena kasutusele võetud sudaanihein ja mohari.[4] Ainult 1957/58. õppeaastal teostati katseid 8 kultuuriga 2 korral., 4 kultuuriga 4 korral, 9 kultuuriga 4 korral, 8 kultuuriga 2 korral, 7 kultuuriga 6 korral, 10 kultuuriga 4 korral, 7 kultuuriga 4 korral, 2 kultuuriga 3 kor-

---

1 VNST jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1953/54.õ.a. aruanne, l.98 ja 1954/55.õ.a. aruanne, l.71.

2 VNST jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi pass 1950.a., l. 4.

3 ENSV Põllumaj.Min. jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1950/51.õ.a. aruanne, l. 27.

4 "Sotsialistlik Põllumajandus" nr.5 1954.a. lk. 15.

ral, 6 väljal 4 korral ja 42 väljal 6 korral.[1]

Väga hoolikat tööd tehti põldude väetamisel ja lupjamisel. Keskmine aastane orgaaniliste väetiste hulk oli rajooni majandite omast suurem. Näiteks ainult 1952.a. teostati põhjalik väetamine 89 hektaril.[2] Tulemuseks olid 1951-1955.a. 3 korda kõrgemad saagid taimekasvatuses. 1951-1955.a. oli teravilja hektarisaak 3 korda kõrgem kui vabariigis.

Tabel nr. 2.

Väimela Zoo-veterinaartehnikumi õppemajandi hektarisaagid 1953 - 1958.a.[3]

Kultuurid	1953. a.	1954. a.	1955. a.	1956. a.	1957. a.	1958. a.
Taliteravili ts/ha	21,8	23,3	23,6	26,0	34,1	22,8
Suviteravili ts/ha	27,5	23,9	24,8	28,5	23,3	25,1
Kartul ts/ha	144,0	77,7	162,8	168,5	171,3	202,3
Söödajuurvili	371,0	400,0	422,7	502,0	640,0	450,0
Silokultuurid ts/ha	289,0	385,0	350,0	388,0	420,0	421,0
Põldhein Ts/ha	57,1	43,0	74,1	78,5	54,3	66,6
Kultuurniidu hein ts/ha	45,0	43,0	35,2	33,5	43,2	44,2

1 VNST jooksev arhiiv, Väimela Zoo-veterinaartehnikum 1957/58.õ.a. aruanne, l. 31.
2 ENSV Põllumaj.Min. jooksev arhiiv,Väimela Loomakasvatustehnikumi 1951/52.õ.a. aruanne, l. 60.
3 VNST jooksev arhiiv, Õppemajandi 1953-1958.a. aastaaruanded. 1.4.-12.

Kôrgete saakidega kôigis taimekasvatusharudes, teaduse saavutuste eduka ellurakendamise ja kôrge töökultuuriga oli tehnikumi õppemajand tôeliseks eeskujuks kogu rajooni kolhoosidele põllumajandusliku tootmise organiseerimises ja õpilastele tulevases töös. Saavutused taimekasvatuses olid selles proportsionaalselt arenevas majandis, mille direktoriks oli J.Ollino, tugevaks baasiks produktiivse loomakasvatuse arendamisel.

Veel hoolikamalt kui taimekasvatuse arendamisel töötas tehnikumi kollektiiv juba 1946.a. alates loomakasvatuse arendamisel. Arenenud taimekasvatus tagas selleks kôrgeväärtuslike omakasvatatud söötade näol kindla baasi. Ainult 1948.a. valmistati silo loo tonni. 1949.a. maksis tehnikumi toodetud haljassööda söötühik 30-35 kopikat ja oli 2 korda odavam kui ostetud.[1] Kariloomade hulk ja produktiivsus kasvas.

Tabel nr. 3.

Tehnikumi farmide kasv 1945-1950.a.[2]

Loomad	1945. a.	1946. a.	1947. a.	1948. a.	1949. a.	1950. a.	% 1950.a. 1945.a. võrreldes
Veiseid	84	97	119	140	163	171	203%
neist lehmi	55	53	58	76	80	70	127%
Sigu	34	48	58	113	156	167	500%
Lambaid	-	-	-	22	24	32	
Hobuseid	30	28	25	28	29	35	118%
Kodulinde	130	185	224	668	438	263	223%
Mesilaspered	-	8	18	41	48	64	8 x

1 "Toorahva Elu" nr.78, 5.07. 1949.a.
2 VNST jooksev arhiiv, 1946-1950.a. tootmis-finantsplaanide kokkuvôte.

Nagu tabeli andmed näitavad, kasvas kôikide kariloomade arv mitmekordseks, väljaarvatud hobused, kelle osatähtsus mehhaniseeritud veojôuga majandis oli tähtsusetu. Väheökonoomseks osutus ka lambakasvatus. Veisekasvatuses arendati välja punane tôukari, seakasvatuses suur valge tôug. 1946.a. oli tôuveiseid 60. 1947.a. 76, tôusigu vastavalt 3 ja 18.[1] Kanala baasil moodustati koguni linnukasvatuse kontrollkatsejaam. Hoolika tôuaretustöö tulemusel tôusis kiiresti piimakarja produktiivsus. Kui 1946.a. keskmine piimatoodang lehmalt oli 1900 kg siis 1950.a. 4330 kg.[2] Üksikutel karjagruppidel ja loomadel oli toodang veelgi kôrgem. 1949.a. sai lüpsja Alma Plado 11 lehmaliselt grupilt keskmise toodangu 4487 kg lehma kohta.[3] Lehma "Jôulik" aastatoodang oli üle 7000 kg.[4] Väimela tehnikumi ôppemajand kujunes mitte ainult Vôru maakonna loomakasvatajate eesrindlike kogemuste allikaks, vaid ka paljude ekskursioonide huviobjektiks vabariigis.

---

1 VNST jooksev arhiiv, 1946.a. tootmis-finantsplaan, l.20, 1949.a. tootmis-finantsplaan, l. 13.
2 VNST jooksev arhiiv, 1951.a. tootmis-fin.plaan, l.13.
3 "Töörahva Elu" nr.87, 6.07.1950.
4 "Töörahva Elu" nr.121, 13.10.1949.a.

Tabel nr.4

Väimela Zoo-veterinaartehnikumi saavutused loomakasvatussaaduste tootmisel 1953-58.a.[1]

Toodangu liigid	1954. a.	1955. a.	1956. a.	1957. a.	1958. a.	+ % 1958.a. 1954.a. võrreldes
Piimatoodang lehmalt(kg)	2974	3173	3300	3400	3850	+32%
Piima toodang 100 ha tulundusmaa kohta (ts)	835	930	850	880	880	+6%
Sealiha toodang 100 ha põllumaa kohta (ts)	92	66,7	93,0	127,0	150	+63%
Munatoodang kana kohta (tk)	112	151,8	155	140	andmed puuduvad	+24%
Sigade keskmine arv 100 ha tulundusmaa kohta (tk)	86	90	135	132	180	+109%

Edukaks kujunes noorloomade laagriviisiline pidamine. Täielikult likvideeriti loomade haigused. Tehnikumi loomakasvatusfarmid andsid häid kogemusi kõigile külastajatele. Seafarm tunnistati 16.juunist suurt valget tõugu sigade tõufarmiks.[2] 1958.a. kinnitati tõufarmiks veisefarm.[3]

---

1 VNST jooksev arhiiv, 1953-1950.a. aastaaruanded

2 VNST jooksev arhiiv, ENSV Põllumaj. ministri käskkiri tõufarmi tunnust. kohta, l. 1.

3 VNST jooksev arhiiv, ENSV Põllumaj. ministri käskkiri tõufarmi tunnustamise kohta, l. 3.

1946-1948.a. rajati tehnikumile suur aed. Tööd alustati selleks juba 1945.a. 0,5 hektarilisest marjaaiast. 1946.a. oli aia pindala juba 3 hektarit. Istutamis- ja liikide aretustööd puukoolis jätkusid pidevalt. 1950.aastaks oli rajatud 14-hektarilise pindalaga puuviljaaed. Tehnikumi puukoolis kasvatati 1950.a. 42. eri sordist 1800 viljapuud ja 10 eri sorti marjapôôsaid.[1] Tehnikum varustas aiasaaduste ja istikutega puukoolist kogu Vôru maakonda. Keskmiselt müüdi puukoolist aastas 5000 istikut. Aed andis suurt tulu, eriti marjaaia osas. Tehnikumil olid suured kogemused ka köögiviljade kasvatamisel. Ainult 1954.a. saadi köögiviljakasvatusest 10500 rubla tulu[2] ja 1959. a. üle 350000 rubla tulu. Tulu kôrval ei unustatud tehnikumis kunagi ilu. Vana park korrastati põhjalikult. Õppehoone ja internaadi valmimise järele haljastati nende ümbrus ja Alajärve lôunakaldale rajati uus noor park.

---

1 VNST jooksev arhiiv, 1950.a. tootmis-finantsplaan l. 8-9

2 VNST jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1954/55.ô.a. aruanne, l. 72.

Foto 9

Õpetaja H. Lätt
1948.a. õppevahendit valmistamas

Foto H. Polnva
kogust

Foto 10

1946.a. majatud puuviljaaeda hooldamas

Foto H. Polnva
kogust

4. Väimela tehnikum võitluses vabariigi rahvamajanduse varustamisel põllumajanduse spetsialistidega.

A. Andmed kooli kollektiivist.

Alates 1946.aastast tugevdas Põllutöö Rahvakomissariaat tunduvalt Väimela tehnikumi spetsialistide kaadrit. 1946-1950.a. tuli tehnikumi tööle 11 uut õpetajat, kellest 8 olid kõrgema- ja 3 lõpetamata kõrgema haridusega. Mitmed neist kujunesid väga tublideks pedagoogideks nagu T.Keiss, J.Lapp, A.Kivi. Neil aastail lahkus vastavat haridust mitteomavaid õpetajaid ja instruktoreid 5, kuid teatavat ebakindlust tekitas suurte teadmistega õppealajuhataja E.Koemetsa üleviimine TRÜ õppejõuks.

1950.a. kui täielikult lõppes agronoomide ettevalmistamine Väimela tehnikumis ilmnes, et senine õpetajate kaader ei suuda kiiresti lülituda zootehnika ja veterinaaria eriala ainete õpetamisele vanematel kursustel. Sellepärast suunas ministeerium 1950.aastal tehnikumi 4 uut õpetajat. Sama aasta augustikuus lahkunud direktori Hugo Polna asemel määrati 1950.a. detsembris direktoriks kogenud juhtiv töötaja Ilmar Jürisson ja õppealajuhatajaks Jaan Ollino. Siiski oli sel aastal veel õpetajatest puudus. 1951.a. täienes kaader veel 7 eriainete õpetajaga. 1951.a. oli tehnikumis 21 õpetajat, neist 11 kõrgema haridusega, 8 lõpetamata kõrgema haridu-

1 VNST jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1951.a. pass, l. 2-17.

sega ja 2 keskharidusega. Kuni 5-aastase tööstaažiga oli 13 õpetajat, 5-10 aastase staažiga 1 õpetaja, 10-20 a. staažiga 5 õpetajat ja üle 20 aastase staažiga 2 õpetajat. NLKP liikmeid oli 3 ja liikmekandidaate 2.

Põhiliselt ei muutunud õpetajate kaader kuigi palju kuni 1956.aastani, täiendus vaid uute kõrgema haridusega spetsialistidega.

Suuremal määral muutus õpetajate kaader 1956--1959.a. kui lisandus uus eriala ja õpetajate, eriti eriainete õpetajate töökoormus muutus. Vastavalt ENSV Põllumajanduse ministri käskkirjale nr. 10/105 29.05.1954.a. viidi direktor I.Jürisson üle Kehtna Kolhoosiesimeeste Ettevalmistuse Keskkooli direktoriks. Väimela tehnikumi direktoriks määrati J.Olliino ning õppealajuhatajaks Endel Tonka.

Sõjajärgsetel viisaastakutel hakkas õpilaste arv tehnikumis kiiresti kasvama.

Tabel nr. 5

Väimela tehnikumi õpilaste ja lõpetajate arv 1946-1950.a.[1]

Aastad	1945/46. õ.a.	1946/47. õ.a.	1947/48. õ.a.	1948/49. õ.a.	1949/50. õ.a.
Kursuste arv	6	5	5	5	5
Õpilaste arv statsionaarses osakonnas	131	145	143	130	183
Lõpetajate arv	20	26	44	40	-

1 VNST jooksev arhiiv, Tabel on koostatud 1946-1949.a. käskkirjade põhjal.

Õpilaskontingent muutus soolt ja vanuselt ühtlasemaks . Eriti märgatavaks muutus sõjajärgseil aastail esinenud suurte vanuseliste vahede tasakaalustamine.[1] Alates 1945.a. võeti tehnikumi vastu 14.-30.a. vanuseid mõlemast soost 7-klassilise haridusega noori. 80% õpilastest oli siiski 14-17.a. vanad, üle 20-a. vanused olid harvaks erandiks. Vastuvõtt toimus sisseastumiseksamite tulemuste alusel. Eksamid toimusid eesti keeles suuliselt ja kirjalikult, matemaatikas kirjalikult ja NSVL konstitutsioonis suuliselt. Ilma eksamiteta võeti vastu 7-kl. kiitusega lõpetanud noori. 1946-48.a. oli lubatud veel direktori loal vastu võtta õpilasi, kes mõnes aines sisseastumiseksamid ebarahuldavalt sooritasid. Tehnikum täitis pea kõigil aastatel vastuvõtuplaani, sest noorte soov kesk-erihariduse omandamiseks oli suur ja 1946.a. näiteks töötas Eesti NSV-s 8 tehnikumi. Saabuv õpilaste kontingent oli rahuldava ettevalmistusega. Õpilased saabusid kõikjalt üle vabariigi ja Võru maakonnast oli vastuvõetute % ainult natuke suurem. Väimela tehnikumi vastuvõetute arv moodustas 1946.a. 18% põllumajandustehnikumidesse vastuvõetud õpilaste üldarvust. 1944-1946.a. suurenes õpilaste arv tehnikumis rohkem kui 2 korda.

Eriti kasvas õpilaste arv tehnikumis V viis-

---

1 Lätt,Helmi, suulised mälestused.

Tabel nr. 6

Väimela tehnikumi õpilaste ja lõpetajate arv 1949 - 1960.a. [1]

Õppeaastad	1950/51. õ.a.	1951/52. õ.a.	1952/53 õ.a.	1953/54. õ.a.	1954/55 õ.a.	1955/56 õ.a.	1956/57 õ.a.	1957/58 õ.a.	1958/59 õ.a.	1959/60. õ.a.
Kursuste arv	8	10	10	7	11	8	8	8	8	9
Õpilaste arv statsionaarses osakonnas	190	259	245	176	307	306	290	287	258	268
Lõpetajate arv:										
a) zootehnika erialal	-	37	50	42	32	37	52	52	43	11
b) veterinaaria erialal	-	-	20	26	46	41	31	32	26	28
c) agronoomia										21

1 Tabel on koostatud 1949-1954.a. hinneteraamatu, 1952-1960.a. aastaaruannete ja õppenõukogu protokollide põhjal.

äastakul. Valdav enamus õpilastest olid kooli astudes 14-16.a. vanad, kuid oli ka veel kuni 20.a. vanuseid. 1950.aastal vastuvõetutest kohe koolist tuli 58, töölt kolhoosist 1, ametist 2 ja taas astus kooli 2 haiguse pärast õppimise katkestanud õpilast.[1]

Enamuse õpilastest moodustasid juba naisõpilased, näit. 1953/54.õ.a. 70%. Tunduvalt erinevam oli õpilaskontingent kaugõppeosakonnas. Selles võeti veel vastu isikuid, kel oli 6-klassiline haridus. Näiteks 1953/54.õppeaastal õppima asunuist 24 oli 6-klassilise, 33 7-klassilise ja 4 lõpetamata keskharidusega. Selline ebaühtlane hariduslik tase muutis loomulikult õppetööd esimesel kursusel keerulisemaks ja suur oli ka õpilaste väljalangemise %. Vastuvõetute vanus kõikus 21-40.a. piires ja jaotus enam-vähem proportsionaalselt. Vastuvõetud töötasid 14 erineval erialal[2]. Alates 1958.a. ei võetud ka kaugõppeosakonda vastu õpilasi alla 7-kl. eelhariduse ning järgnevail aastail vanusepiir langes 30 aastale . Vastuvõetute tööalade arv püsis ikka 11-13 piires. 1949-53.a. jäi kaugõppeosakonnas vastuvõtuplaan täitmata, sest kaadri ettevalmistamine toimus kiirendatult paljudel lühiajalistel kursustel ja madala töötasu tõttu lahkus töötajaid kolhoosidest linnadesse.

---

1 ENSV Põllumaj.Min. jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1950/51.õ.a. aruanne, l. 7.
2 VNST jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1953/54.õ.a. aruanne, l. 103.

Õppe-kasvatustöö eesmärgid jäid kuni tehnikumi profiili muutumiseni 1948.a. põhiliselt samaks kui eelmisel perioodil. Tehnikumi direktsioon pööras kasvatustöös internaadis ja õpilasorganisatsioonide kaudu suure tähelepanu kollektiivsuse, oma kohustustesse hoolika suhtumise, nõukogude patriotismi ja korraharjumuste kasvatamisele. Need olid tähtsamatena küsimused õppenõukogu päevakorras, õpetajate ja ringide töös.[1] Eeskujuks võttis kollektiiv suure nõukogude pedagoogi Makarenko põhimõtted.

Väimela tehnikumi osatähtsus kaadri ettevalmistamisel põllumajandusele tõusis veelgi 1950.a. alates. Tehnikumi uus direktsioon ja tugevnenud õpetajatekollektiiv seadis oma töö eesmärgiks võitluse kõrge õppeedukuse ja õpilaste sügavate sisuliste teadmiste eest, õpilaste erialaliste huvide arendamise ringide ja katsetöö kaudu, nõukogude patriotismi ja proletaarse internatsionalismi ning kõrge poliitilise teadlikkuse kasvatamise, füüsiliselt tugevate ja vaimselt igakülgselt arenenud töötajate ettevalmistamise,[2] kes täidavad korralikult oma töökohustusi ja võtavad aktiivselt osa ühiskondlikust elust.

Õppeplaanis 1946/47. ja 1947/48. õppeaastatel suuri muutusi ei toimunud. Küll olid muutused suured

---

1 VNST jooksev arhiiv, Kokkuvõte on tehtud protokolliraamatute, käskkirjade analüüsi ja aruannete põhjal.

2 VNST jooksev arhiiv, Kokkuvõte on tehtud 1950-51.a. õppenõukogu ja metoodiliste komisjonide protokollide põhjal.

võrreldes 1945/46.a. õppeplaaniga, kui II klassis läbiti praktiliselt peaaegu 2 aasta programm. Eksamite arv vähenes 1947/48. õppeaastal 1945/46. õppeaastaga võrreldes II klassis 50%-le. Üldse tuli õpilastel 1946/47. õppeaastal sooritada 3 kursuse kohta 31 eksamit, 1947/48 õppeaastal ainult 22 eksamit. Seega vähenes ainult ühe aastaga eksamite arv 1/3 võra.[1] Õpilaste õppetöö koormus eksamiperioodil muutus märgatavalt väiksemaks. Rohkem rõhku pandi NSV Liidu ajaloo ja ÜK(b)P ajaloo, põllumajandusliku tootmise mehhaniseerimise, põllumajandusliku ehitusõpetuse, maaparanduse aluste õpetamisele.

Õppetöö ja praktika teostamise materiaalse baasi täiendamisega omandasid õpilased suure osa eriainetest praktilises õppetöös. Alates 1946.a. toimusid riigieksamid taimekasvatuses, selektsioonis ja seemnekasvatuses, põllumajandusliku tootmise mehhaniseerimises ja põllumajandusliku tootmise korrastusõpetuses. Õppetöö oli organiseeritud tehnikumide tavalise korra kohaselt. Tootmispraktika toimus väga mitmesugustes kohtades. 1948.a. olid 25 lõpetajat tootmispraktikal teistes vabariigi tehnikumides, 6 oma õppemajandis ja 11 vabariigi paremates sovhoosides.[2] Kevadine eksamisessioon toimus juunis ning ka lõpukursuse

---

1 VNST jooksev arhiiv, Kokkuvõte 1945-1948.a. hinneteraamatu põhjal.
2 VNST jooksev arhiiv, Direktori käskkirjad 1948.a. l. 11-63.

tootmispraktika lôppes 1.augustiks. Alates 1946.a. kuni 1948.a. muutus ôpetajatel õppe-kasvatustöö planeerimine lihtsamaks, sest muutused õppeplaanis ja -programmides toimusid nüüd peamiselt lihtsustamise suunas.[1] Õpetajatel olid juba teatavad kogemused eelmistest õppeaastatest ja sellepärast oskasid nad tööd palju paremini planeerida, teoreetilise õppetöö seostada praktilise tööga.[2] Hindamatuks abiks olid erialaõpetajaile Põllutöö Rahvakomissariaadi poolt korraldatavad regulaarsed seminarid.

Kollektiivsete juhtivate organite töö muutus süsteemikindlaks. Need olid pedagoogiline nõukogu ning sellele alluvad üldainete metoodiline komisjon, eriainete metoodiline komisjon ja kasvatustöö metoodiline komisjon. Pedagoogiline nõukogu arutas tehnikumi üldtööplaani, fikseeris õppe-kasvatustöö ja tootmistöö põhisuunad, tegi kokkuvõtted õppe-kasvatustöö tulemustest ning otsustas õpilaste üleviimise küsimuse. Tehnikumi lõpetamise küsimuse riigieksamite ja tootmispraktika tulemuste põhjal otsustas põllutöö rahvakomissari asetäitja käskkirjaga määratud riiklik kvalifikatsioonikomisjon, kes lõpetajaile omistas vastava kesk-eriharidusega spetsialisti nimetuse.[3]

Metoodilised komisjonid analüüsisid vähemalt kord

---

1 Lätt, Helmi, suulised mälestused.
2 Polna, Hugo, suulised mälestused.
3 VNST jooksev arhiiv, Kokkuvõte 1946-1950.a. protokolliraamatute ja käskkirjade põhjal.

kuus aineôpetajate ja kursuste juhatajate tööplaane, tegid neis tööplaane ja viisid need omavahel kooskôlasse. Nad arutasid aineôpetajate ja kursuste juhendajate ôppe-kasvatustööd, abistasid ôpetajaid metoodilistes küsimustes, organiseerisid ôpetajate erialalise enesetäiendamise ja ôppekabinettide sisustamise. Metoodilised komisjonid töötasid välja ka eksamipiletid, praktika juhendid ja juhendid kasvatustöö ning sisekorra alal koolis.

Väga kohusetruult töötasid ôpetajad E.Ahman, H.Lätt, hiljem ôppealajuhatajaks määratud V.Rauk, T.Keiss, J.Lapp. Nende head tööd märgiti sageli metoodiliste komisjonide protokollides, direktori käskkirjades ja ka ajakirjanduses.[1] Ôpetajad abistasid kolhoose tootmise organiseerimisel.[2]

Nagu selgub ôppetöö korralduse ja ôpilaskontingendi analüüsist olid ôpilased tehnikumis kôik huvitatud edukast ôppimisest valitud erialal. Ôppetöö distsipliin tundides ja praktikal oli alati hea. Põhjuseta puudujaid karistati direktori käskkirjadega, mis alati tugevat mõju avaldasid.[3] Distsiplineeritud ôppetöö kôrval ôppetundides valmistusid ôpilased hoolikalt ette järgnevateks tundideks juba esimestest sõjajärgsetest ôppeaastatest juurutatud kindla plaani

---

1 VNST jooksev arhiiv, Kokkuvôte on tehtud 1946-1950.a käskkirjade põhjal.
2 VRRA, f. 600, nim.1, s.-ü. 1, l. 1.
3 Dotsent Koemets, Enn, suulised mälestused.

kohaselt. Vastavalt vajadustele ja konkreetsele olukorrale muutis õppenõukogu järgnevatel õppeaastatel ettevalmistumistundide alguse ja lõpu aega, kuid alati jäi õpilastel selleks vähemalt 2-2,5 tundi. Õppimistundide ajal valitses internaadis kindel kord, mida hoolikalt jälgis igaks nädalaks määratud korrapidaja õpetaja. Väga levinud oli üksteise vastastikune seltsimehelik abistamine õppeülesannete ettevalmistamisel, mis mõnikord kasvas üle sügavaks ühiseks huviks õpitava aine vastu. Kindlate graafikute ja plaanide kohaselt tegid õpilased väljaspool õppetunde ettenähtud iseseisvaid töid, vaatlusi aias, katsepõldudel, farmides ja majandis. Nende analüüs õpetajate juhendamisel arendas kindlat oskust iseseisvaks praktiliseks tööks. Õpilased suhtusid õppetöösse äärmiselt hoolikalt ja küllalt suur osa õppisid ainult headele ning väga headele hinnetele. 1946.a. oli ainult headele ja väga headele hinnetele õppivate õpilaste arv 9% ja 1949.a. 15% õpilaste üldarvust. 1949.a. lõpetasid kiitusega 8 õpilast. Keskmine õppeedukus oli 1948.a. 4,17% ja 1949.a. 4,03%. 1946-1949.a. lõpetas tehnikumi 130 õpilast, kellest paljud läksid õppima TRÜ-sse. 1947.a. siirdus 26 lõpetajast TRÜ-sse 7.

1948-1952.a. läks tehnikum üle loomakasvatustehnikumide zootehnika ja veterinaaria õppeplaanidele. Sel ajal oli tunniplaani koostamine ja õpilaste koormuse reguleerimine keeruline

Siis oli teoreetilise õppetöö ajal nädala tunniplaanis 36 tundi ja õppepraktika ajal 48 tundi. I, II ja III kursustel algas õppetöö 1. septembril ja kestis 44 õppenädalat. Õppevaheajad olid jaanuaris 2 nädalat ja juuli-augustikuus 8 nädalat. Kõrvuti selle üldise õppegraafikuga oli lubatud põllutööministeeriumi loal kõrvalekaldumised õppe- ja tootmispraktika osas. Kõrvalekaldumisi esines seoses kolhooside abistamisega. Kolhoose abistas kool peaaegu kõikidel aastatel. Analoogiline õppeplaan kehtis veterinaaria osakonnas kahe spetsialiseeruva paralleelkursusega. Erinev oli ainult 3 a. 10,5 kuulise õppeaja kasutus. Riigieksamite arv jäi samaks kui varem kuid vastavalt erialale olid nendeks uued õppeained. Mõlemas osakonnas oli fakultatiivset õppeainet - eesrindliku teaduse saavutuste propagandat 60 tundi.

Teatavad erinevused olid tootmispraktikas. Zootehnika osakonna õpilased sooritasid selle farmijuhatajate abidena, jaoskonna või sovhoosi zootehniku abidena. Kohad olid mitmekesised. Näiteks 1952.a. sooritasid 8 õpilast selle Moskva oblastis ja 45 ENSV-s. Veterinaaria osakonnas töötasid õpilased tootmispraktikal veterinaarravilates. Õppepraktika toimus NSVL Kõrgema Hariduse ministri 1949.a. 12.mai käskkirja alusel üldiselt normaalselt,[1] kuigi nõudis väga hooli-

1 VNST jooksev arhiiv, Vaimela Loomakasvatustehnikumi 1953/54.õ.a. aruanne, l. 35.

kat planeerimist, et mitte aega kaotada.

Õppeplaan agronoomia erialal oli võrreldes 1947/48.a. kehtinud õppeplaaniga lihtsustatud, täpsemaks ja kompaktsemaks muudetud. Õppeainete arv eriainete liitmise teel oli vähenenud 23-lt 18-le, eksamite arv 23-lt 15-le. Üldainetele pühendati 37% ja eriainetele 63% õppetundidest, Zootehnika osakonnas õpitavast 19 ainest oli üldaineid 39% ja eriaineid 61% tundidest ning veterinaaria osakonnas 20 õppeainest üldainetele 39% ja eriainetele 61% tundidest. Eksameid sooritasid õpilased veterinaaria osakonnas 20 ja zootehnika osakonnas 19. Suhteliselt suur tähelepanu üldainetele kindlustas täielikult keskkooli programmi omandamise nendes. Õppeplaanid täitis tehnikum hästi. Isegi 1950/51.õppeaastal kui raskusi tekitas õpetajate ja materiaalse baasi vähesus, oli ainult 5 õppeaines õppeplaani täitmine 98-99%, ülejäänud ainetes täideti õppeplaan 100%-liselt.[1] 1953/54. õppeaastal ja hiljem kõikides ainetes 100%--liselt.[2] Kaugõppeosakonnas oli õppeaeg ühe aasta võrra pikem. Erinevused õppeplaanis olid õppe- ja tootmispraktika sooritamise ning fakultatiivsete õppeainete osas.

Kui 1950/51.a. tehnikum töötas veel kahes vahetuses siis alates 1952.aastast üleminekuga tööle ühes

1 ENSV Põllumaj.Min. jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1950/51.õ.a. aruanne, l. 11.
2 VNST jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi-1953/54.õ.a. aruanne, l. 25.

vahetuses lihtsustas õppetöö organiseerimine tunduvalt. Õpikute puudumine mõnes aines häiris vähem kooli tööd. Näiteks 1950/51. õppeaastal olid täiesti sobivad ja programmikohased õpikud olemas 65% õppeainetest, ülejäänutes sai selleks kohandada ilmunud erialast kirjandust.[1] 1953/54. õppeaastal puudusid programmikohased õpikud ainult 7% õppeainetest.[2] Edaspidi oli varustatus täielik. Iseseisvat tööd soodustas kooli raamatukogu, milles oli 1951/52.õ.a. 46% teaduslikku kirjandust.

Loodud õppevahendite baasil sai teostada pea kõik ettenähtud laboratoorsed tööd. Zootehnika osakonnas oli laboratoorseid töid 21% kõikide tundide arvust, eriainete tundide arvust 30%. Veterinaaria osakonnas tehti laboratoorseid töid 20% tundidest, 26% eriainete tundidest, agronoomia osakonnas üldse 19% tundidest ja 29% eriaine tundidest.[3] Peale selle toimusid tunnid eriti eriainetes vaatluste ja katsete tulemuste analüüsi rakendades. Õpilaste iseseisev töö tunnis praktiliste tööde teostamisega oli metoodikas võitnud kindla koha.

Õpetajad kasutasid väga mitmekesiseid metoodilisi võtteid. Kindla struktuuriga klassikaliste kombineeritud tundide kõrval kasutati metoodilistes aine-

1 ENSV Põllumaj.Min. jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1950/51.õ.a. aruanne, l. 11.
2 VNST jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1953/54.õ.a. aruanne, l. 25.
3 VNST jooksev arhiiv, Kokkuvõte on tehtud 1950-1959.a. klassipäevikute, õppe- ja tunniplaanide alusel.

komisjonides soovitatud töömeetodeid: frontaalset tööd, tööd individuaalsete ja grupiviisiliste juhendite järgi, loengut ja õpilaste lühireferaate.[1] Paremad õpetajad nagu T.Keiss, E.Klassen, M.Bebris, J.Pill, E.Tonka, A.Kask, A.Linno, H.Lätt, L.Tuusov muutsid mitmekesiste ja otstarbekate töömeetoditega oma tunnid alati huvitavaks, õpilased ootasid neid huviga ja vastasid alati hästi.[2]

Sisukas töö õppetundides ja kindlalt õpetajate poolt juhitud ning pidevalt kontrollitud iseseisev töö koos hästiorganiseeritud õppe- ja tootmispraktikaga vabariigi parimates kolhoosides ja sovhoosides andis õpilastele väga põhjalikud ja mitmekülgsed teadmised erialal. Õpilased suhtusid õppetöösse suure huvi ja vastutustundega. Õpilaste puudumine koolist või õppetundidest vähenes tarvituselevõetud abinõude tagajärjel miinimumini.

D. Saavutused.

Õppetöö tulemused paranesid väga tunduvalt. 1950/ /51. õppeaastal lõpetas kursuse kiitusega 18,1% õpilastest.[3] 1951/52.a. oli keskmine hinne 4,25 ja autahvlile kanti 47 õpilast.[4] 1954/55.õ.a. oli keskmine

---

1 VNST jooksev arhiiv, Kokkuvõte on tehtud 1950-1959.a. õppenõukogu ja komisjonide protok.raamatute põhjal.
2 ENSV Põllumaj.Min. jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatusetehnikumi 1950/51.õ.a. aruanne.
3 ENSV Põllumaj.Min. jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1950/51.õ.a. aruanne, l. 27.
4 ENSV Põllumaj.Min. jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1951/52.õ.a. aruanne l.35, l.38.

hinne IVb veterinaaria kursusel eksamite tulemuste põhjal 4,8, väga headele hinnetele õppis 20 õpilast.[1] 1956/57.õ.a. oli tehnikumi keskmine hinne 4,4[2] ja õpetaja H.Läti juhendatav kursus esines Üleliidulisel Põllumajandusnäitusel. 1957.a. lõpetas kiitusega 19% õpilastest. 1951/52.a. kontrollis õppetööd NLKP KK brigaad ja andis sellele hea hinnangu.[3] 1954-1957.a. võttis Väimela Zoo-veterinaartehnikum 4 aastat järjest Üleliidulisest Põllumajandusnäitusest osa ja saavutas kõrge tunnustuse. Sellest väga huvitavat albumit säilitab H.Lätt ja muid materjale teised töötajad. Kahjuks ei saa neid siin tervikuna reprodutseerida. Parematest õpilastest sel perioodil tuleks nimetada H.Tinti, A.Remmelgat, H.Pärna, E.Eisenit, E.Õunapuud, A.Lindu, V.Lille

1946-1950.a. elavnes ka õpilasorganisatsioonide tegevus ja klassiväline töö kuigi ringide tööd kippusid takistama mitmed juhuslikud põhjused. Aeglaselt, kuid kindlalt kasvas kommunistlike noorte organisatsioon, mille tööd juhtis tehnikumi komsomolikomitee ELKNÜ Võru Maakonnakomitee juhendamisel. Pea kõikidel kursustel olid moodustatud komsomoligrupid. Kommunistlikud noored võitlesid kõrge õppeedukuse eest,[4]

1 VNST jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1954/55.õ.a. aruanne, l.44. l. 47.
2 ENSV Põllumaj.Min. jooksev arhiiv, Väimela Zoo-vet, tehnikumi 1956/57.õ.a. aruanne, l. 15.
3 ENSV Põllumaj.Min. jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1951/52.õ.a. aruanne, l. 22.
4 "Töörahva Elu" nr. 117, 4.10.1949.a.

organiseerisid ja abistasid õpilasorganisatsioonide ja -ringide tööd, organiseerisid võistlusi ühiskondliku töö, distsipliini ja korra tugevdamiseks. 10. mail toimus hoogtööpäevak aia rajamiseks ja veel teisi farmihoonete ehitamiseks ning ümbruse korrastamiseks. Nad korraldasid kohtumisi silmapaistvate töötajatega, nende ja õpetajate loenguid ja vestlusi õpilastele, olid agitaatoriteks. Kommunistlikud noored levitasid ajakirjandust ja 1948-49.a. organiseerisid hoogtööpäevakuid seflusaluse akadeemik R.Viljamsi nimelise kolhoosi abistamiseks. Koos ametiühingu organisatsiooniga organiseeritud hoogtööpäevadest võttis alati osa suur osa õpilaskollektiivist. Komsomoliorganisatsioon hakkas hoogsalt kasvama pärast 1950.aastat. 1950/51.õppeaastal võeti vastu 37 uut kommunistlikku noort, kokku kuulus organisatsiooni 108 kommunistlikku noort ehk 61% õpilastest. 14 komitee koosolekul[1] arutati ringide töö aktiviseerimise, uue õppekorpuse ja staadioni ehitamisel tehtava ühiskondliku töö hoogustamise, loengulise töö ja sisekorra parandamise küsimusi. 1952.a. juunikuus töötas iga õpilane - kommunistlik noor uue koolimaja ehitamisel ja ümbruse korrastamisel 50 töötundi. 1953/54.õ.a. abistasid õpilased kolhoose vilja koristamisel, tehes kokku 68000 töötundi.[2] 1951/52. õppeaastal oli 60%

1 VNST jooksev arhiiv, Väimela Loomakas.teh.1950/52.õ.a aruanne, l. 27.
2 VNST jooksev arhiiv, Väimela Loomakas.teh. 1953/54. õ.a. aruanne, l. 79.

autahvlile kantud eeskujuliku õppeedukusega õpilastest kommunistlikud noored. Organisatsioon kasvas järjekindlalt ja 1957/58. õppeaastal oli selles juba 217 kommunistlikku noort. Kommunistlike noorte organisatsioon andis välja seinalehte, sisustas töö punanurgas, korraldas loenguid ja vestlusi õpilastele rahvamajanduse ülesannetest, nõukogude teaduse ja kultuuri prioriteedist, nõukogude teaduse ja nõukogude riigi silmapaistvate inimeste tööst.[1] Komsomoli tehnikumi komitee suunas õpilaste ideoloog.-poliitilist kasvatustööd ka teiste õpilasorganisatsioonide ja ringide kaudu.

Alates 1946.a. hakkas kasvama spordikollektiiv. Algul puudusid aastaringseks tegevuseks veel nõuetekohane võimla ja spordiväljak. Sektsioone oli 4. Traditsiooniliste/ks muutusid juba neil aastail tehnikumisisesed võistlused kergejõustikus, suusatamises, pallimängudes, sõprusvõistlused kursuste vahel ja tehnikumi võistkonna kohtumised teiste koolidega. Tehnikumi sportlased võitsid esikohti maakondlikel võistlustel Neeme Kiidli, J.Pill j.t. ja esinesid üksikutel spordialadel hästi vabariiklikel võistlustel. Spordibaaside ehitamine lõi eeldused massiliseks sporditööks tehnikumis 1951-1959.aastatel. Kehakultuurikollektiiv kasvas kõige arvukamaks organisatsiooniks.

---

1 VNST jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1954/55.õ.a. aruanne, l. 8o.

Kui 1951/52. õppeaastal kollektiivis oli 138 õpilast töötas 10 sektsiooni 202 osavõtjaga ja valmistati ette 114 VTK märklast[1] siis juba 1954/55. õppeaastal töötas kollektiivis 13 sektsiooni 480 osavõtjaga, põllumajandustehnikumide suvespartakiaadil tuli tehnikumi võistkond meeste klassis üldvõitjaks. Samal aastal võttis tehnikumi sportlaspere osa 67 rajoonivõistlusest, 7 sportlast kuulusid ENSV maanoorte koondisse. Valmistati ette 71 järgusportlast. Üldse võttis võistlustest osa 2658 võistlejat.[2] 1958.a. oli 3106 võistlejat ja valmistati ette 92 järgusportlast. Tehnikumi sportlased lõid head sõprussidemed Läti NSV Saunlaicene ja teiste ENSV põllumajandustehnikumidega esinedes võistlustel külalistena nende juures ja võtsid vastu külaliskollektiive. ENSV Põllumajandustehnikumide IX suvespartakiaadil põllumajanduslikel võistlustel saavutati 4 esikohta.[3] Väimela zootehnikumis kees vilgas noorte tegevus oma huvialade arendamiseks.

Aktiivselt tegutsesid veel Punase Risti organisatsioon ja LAVÜ. Järjest elavamaks muutus isetegevus- ja aineringide töö. Laulukoor algul entusiast P.Elkeni ja hiljem V.Rauki juhtimisel omandas ulatusliku repertuaari. Rahvatantsuring K.Polna ja H.Läti juhendamisel omandas kindlalt üldlaulupeo repertuaari,

---

1 ENSV Põllumaj.Min. jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1951/52.õ.a. aruanne, l. 21.
2 VNST jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1954/55.õ.a. aruanne, l. 67.
3 "Sotsialistlik Põllumajandus" nr.15. 1959.a. lk.722.

hankis omale ka rahvariided ja esines edukalt üld-laulupeol.[1] Elav oli huvi näiteringi töö vastu. Ring tôi igal aastal lavale mitu näidendit.[2] Näiteringi tööd täiendas kirjandusring deklamaatorite väljaôpetamisega. Isetegevusringide töö kujunes nii edukaks, et aktuste kunstiline osa oli alati hästi sisustatud. Tehnikumi pidudel käisid külalised ümbruskonnast ja Vôrust. Ôpilasringide tegevus hoogustus eriti alates 1951.aastast kui ôpetajad nagu I.Jürisson, H.Lätt selle oma eriliseks eesmärgiks seadsid. 1951/52.ôppeaastal oli koolis 9 isetegevus- ja aineringi 521 osavôtjaga.[3] Asutati ka puhkpilliorkester. 1954/55.a. töötas koolis juba 14 ringi ja 3 organisatsiooni ning ringides pidevalt tegutses 250 ôpilast.[4] Järgnevatel aastatel ringide arv küll ei suurenenud, kuid nende elu ja töö oli niivôrd huvitav ja haarav, et tôi tehnikumile palju kiitvaid sônu ka väljaspool. Ringide töö heaks kokkuvôtteks olid esinemised tehnikumis ja väljaspool. 1950/51.ôppeaastal korraldati 18 isetegevusôhtut.[5] 1955.a. kevadel a/ü komitee korraldatud isetegevuse ülevaatusel esitasid isetegevuslased 220 ettekannet.[6] 1957/58. ôppeaastal vôttis isetegevus-

1 Polna, Karin, suulised mälestused.
2 Lätt, Helmi, suulised mälestused.
3 ENSV Pôllumaj.min. jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1951/52.ô.a. aruanne, l. 37.
4 VNST jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1954/55.ô.a. aruanne, l. 56.
5 ENSV Pôllumaj.Min. jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1950/51.ô.a. aruanne, l. 19.
6 VNST jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1954/55.ô.a. aruanne, l. 56.

ringide tööst osa 572 õpilast kes esinesid tehnikumis ja väljaspool 14 korda. Külalisetendusi oli 12 korral. Paremad isetegevusringid olid mitme sektsiooniga rahvatantsuring, puhkpilliorkester ja sõnakunstnikud. Isetegevusringide kõrval oli õpilaste ainealaste huvide arendamisel ulatuslik eriainete aineringide töö. Need töötasid vastavate õppekabinettide juures ja korraldasid näiteks 1953/54. õppeaastal 66 loengut, koosolekut, ekskursiooni ja muud üritust,[1] ning 1957/58. õppeaastal 93 üritust.

Tegelik õppe-kasvatustöö, laia ühiskondliku töö organisaatorid olid õpetajate organisatsioonid ja ringid. Ametiühing lahendas palju kiireid küsimusi elukondliku teenendamise alal. Näiteks 1951/52. õppeaastal said õpilased ja õpetajad 20 mitmesugust teenust. Tehnikumi ees seisvate suurte ülesannete lahendamine polnud mõeldav ilma õpetajatekollektiivi pingelise tööta ja hea tahtmiseta anda oma teadmised noortele paremini edasi. Kunagi varem ei olnud õppenõukogu ja metoodiliste ainekomisjonide töö nii elav ja mitmekesine. 1950/51. õppeaastal kuulus õppenõukogu töö plaani distsipliini kindlustamine koolis ja internaadis, poliitiline kasvatustöö, uute meetodite rakendamine õppetöös, ainekomisjonide-, õppekabinet-

---

1 VNST jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1953/54.õ.a. aruanne, l. 27-31.

tide-, ringide-, kehakultuuri- ja sporditöö, kaugôp-pe- ja kolhoosikaadri ettevalmistamise kursustel.[1] 1951/52. ôppeaastal toimus 26 eriainete ja 15 üldai-nete metoodiliste komisjonide koosolekut.[2] 1954/55.a. lahendati vôi viidi läbi vastavalt pedagoogilises nôukogus 30 üritust-küsimust, üldainete metoodilises komisjonis 32 küsimust-üritust, eriainete metoodili-ses komisjonis 36 küsimust-üritust.[3] 1958/59. ôppe-aastal kokku 80 eriküsimust vôi üritust. Nende vald-kond peale lahtiste tundide korraldamise oli väga lai- Näiteks töötati välja tootmispraktika juhendamise plaan,[4] parandati metoodilist abi kaugôppeosakonnas, töötati välja ainete erimetoodikat jne.

Kogu tootmis- ja ôppe-kasvatustööd juhendas ja suunas järjest kasvav partei-algorganisatsioon, mil-le liige J.Ollino valiti hiljem NLKP Vôru rajooniko-mitee sekretäriks. Ôpetajad esinesid loengutega kogu rajoonis. 1952/53.a. esinesid ôpetajad 112 tundi, sel-lest J.Ollino 42 tundi ja V.Kivi 31 tundi.[5] Tehnikum

---

1 ENSV Pôllumaj.Min. jooksev arhiiv, Väimela Loomakas-vatustehnikumi 1950/51.ô.a. aruanne, l. 18.
2 ENSV Pôllumaj.Min. jooksev arhiiv, Väimela Loomakas-vatustehnikumi 1951/52.ô.a. aruanne, l. 37
3 VNST jooksev arhiiv, Väimela Loomakasvatustehnikumi 1954/55.ô.a. aruanne, l. 26-31.
4 ENSV Pôllumaj.Min. jooksev arhiiv, Väimela Loomakas-vatustehnikumi 1951/52.ô.a. aruanne, l. 80.
5 ENSV Pôllumaj.Min. jooksev arhiiv, Väimela Loomakas-vatustehnikumi 1952/53.ô.a. aruanne, l. 80

oli tuntud mitte ainult kôrge ôppeedukuse, vaid ka heade saavutuste poolest tootmistegevuses. 1953.a. omistati tehnikumile Vôru rajooni pôllumajandusnäituse aukiri kôrgete töösaavutuste eest ja hea esinemise eest Vôru rajooni pôllumajandusnäitusel, samuti sai Vôru rajooni pôllumajandusnäituse aukirja ôppemajandi juhataja A.Kask. 1954-1957.a. esines tehnikum Üleliidulisel Pôllumajandusnäitusel ôppemajandi tootmistegevuse ja ôppetöö alaste väljapanekutega.

Väimela tehnikum tegi 1951-1959.a. tänuväärse töö Eesti NSV rekonstrueeritava pôllumajanduse varustamisel spetsialistide kaadriga. Mitmekordseks oli suurenenud ôpilaste vastuvôtukontingent ja ôpilaste arv. Sisuliselt ja metoodiliselt täiesti uuele kôrgemale tasemele viis ôpetajate kollektiiv ôppetöö. Suur kasvatustöö ôpilaskollektiivis valmistas ette pôllumajandusele kohusetundliku töötajate kaadri. ENSV Pôllumajanduse Ministeerium varustas kooli täiesti uue materiaalse baasiga. Tehnikumi ôppemajand püsis kôigi rajooni majandite esirinnas, kôrgete saavutustega taime- ja loomakasvatussaaduste tootmisel. Tihe side teaduslike asutustega, pidev katse- ja loenguline töö muutis majandi rajoonide eesrindlike kogemuste levitamise keskuseks kogu Lôuna-Eestis.

IV PEATÜKK

VÄIMELA NÄIDISSOVHOOS-TEHNIKUMI ASUTAMINE JA EDUSAMMUD 1960. - 1968.a.

1. Tootmise areng.

Seitseaastak asetas Eesti NSV põllumajandusele suure ülesande toodangu kahekordistamiseks. Masina--traktorijaamade reorganiseerimisega 1958.a. märtsis varustati kolhoosid neile vajaliku tehnikaga. Kolhoosside ja sovhoosside tootmise organisatsiooni täiustamine ja teaduse saavutuste laialdane rakendamine tõstis eriti tähtsa probleemina esile vajaduse kindlustada suuri sotsialistlikke tootmisettevõtteid kvalifitseeritud kaadriga, kes on võimeline kaasaja teaduslikul ja tehnilisel tasemel juhtima ja organiseerima põllumajandusliku tootmise kõiki alasid. Kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomise programm esitas järjest suuremaid nõudmisi ka töötajate põhimassi kvalifikatsioonile.

1958.a. detsembris võttis NSV Liidu Ülemnõukogu vastu seaduse "Kooli ja elu sidemete tugevdamise ja haridussüsteemi edasiarendamise kohta NSV Liidus."

Seadus nägi ette kôrgema ja kesk-erihariduse reorganiseerimise kolme kuni viie aasta jooksul 1959/60. ôppeaastast alustades, nii et oleks arvestatud rahvuslikke ning kohalikke iseärasusi ja suureneks iga aastaga vajalike spetsialistide ettevalmistamise hulk.

Seadus määras kindlaks, et kesk-eriôppeasutused peavad rööbiti üldhariduslike teadmiste tagamisega keskkooli ôppekava ulatuses andma vajaliku teoreetilise ja praktilise erialase ettevalmistuse ning põllumajanduslikes kesk-eriôppeasutustes kvalifikatsiooni koos kategooriaga ühel erialal.[1] Seadus nägi ette põllumajandustehnikumide juurde suurmajandite organiseerimise, kus kôiki põhitöid peavad tegema õpilased omal jôul.

Uue seaduse kohaselt korraldati ümber ka Väimela Zoo-veterinaartehnikumi struktuur. Alates 1957.a. kuni 1959.a., kui avati taas agronoomia osakond, ei toimunud enam vastuvôttu veterinaaria erialale. 1960.a. avati vastuvôtt laia profiiliga spetsialistide ettevalmistamiseks zoo-veterinaaria erialal. Vastuvôtt sellel erialal toimus ainult kaks aastat ja lôpetati 1962.aastal. Samal aastal avati uuesti vastuvôtt veterinaaria erialale. 1960/61. ôppeaastal oli Väimela Zoo-veterinaartehnikumis 11 vabariigi põllumajandustehnikumi hulgast kôige rohkem erialasid, nimelt 4 ja

---

1 Seadus kooli ja elu sidemete tugevdamise ja haridussüsteemi edasiarendamise kohta NSV Liidus, Tallinn, 1959.a. lk. 14.

1962/63. õppeaastal 3. 1965.a. lõpetasid tehnikumi zoo-veterinaaria laia profiiliga eriala õpilased ja 1966/67. õppeaastal avati uus põllumajanduse mehhaniseerimise ja elektrifitseerimise osakond tehnik--elektromehhaanikute ja tehnik-elektrikute ettevalmistamiseks. Praegu valmistab tehnikum ette kesk-eriharidusega spetsialiste agronoomia, zootehnika ja põllumajanduse elektrifitseerimise erialal. Muutumatuks jäi kaugõppeosakonna struktuur zootehnika ja veterinaaria erialaga kuni 1966.a., mil veterinaaria asendus põllumaj. elektrifitseerimise erialaga.

1960.a. ühines akadeemik R.Viljamsi nimeline kolhoos tehnikumi senise õppemajandi baasil moodustatud näidissovhoosiga. Tekkis 3147 ha üldpindala ja 1360 ha põllumaaga suurmajand.[1] 1964.a. moodustati tehnikumi ja näidissovhoosi ühendamise teel Väimela Näidissovhoos-tehnikum. See on ajakohane kõrge tootmiskultuuri ja hea õppe-kasvatustöö baasiga kesk-eriõppeasutus. Õpilaste arv on tehnikumis pidevalt suurenenud. Kunagisest väikesest põllutöökoolist on saanud võimas suurmajand koos moodsa asulaga, mida möödasõitjad peavad Võru eeslinnaks.

Lakkamatult keeb siin ehitustegevus. Ehitustöö elavnes eriti alates 1962.a. 1964-1965.a. valmisid 3 150-kohalist sigalat, uus karjalaut 204. lehmale, rekonstrueeriti ait-kuivati. 1960.a. ehitati teine 204.

---

1 Sarv,H.,Tint,H., Vaimela Näidissovhoos-tehnikum. Tallinn, 1965., lk. 2.

Foto 11

Uus kroonetelblokk täieneb iga aastaga

Antoni foto 20.07. 1967. a.

kohaga karjalaut, autogaraaž 10 autole, põllutööriistade kuur ja 32-korteriga elamu. 1964.a. ehitatud internaadihoonega on juba kokku 3 internaati. 1967.a. valmis eelsoojendusega ujula, keskkatlamaja, on rekonstrueeritud vana koolimaja, uus karjalaut 204 lehmale, rekonstrueeriti ait-kuivati. 1966.a. ehitati teine 204-kohaga karjalaut, autogaraaž 10 autole, põllutööriistade kuur ja 32-korteriga elamu. 1967.a. remonditi täielikult töölistele 3 maja 12 korteriga.

Tabel nr. 7.

Andmed Väimela tehnikumi hoonestuse kohta 1940-1968.

Hooned	1940.a.	1968.a.
Õppehooned	1	2
neis õpilaskohti	60	350
Ühiselamuid	1	4
neis õpilaskohti	60	380
Elamud (kommunaal)	4	10
korterid	16	139
Klubid	-	2
Individuaalelamud	-	33
Laudad	1	9
Neis kariloomade kohti	70	1618
Sigalad	1	4
Neis loomade kohti	30	1000
Teised tootmishooned	12	37

Kõik hooned sovhoostehnikumi keskuses on üle viidud tsentraalküttele ja vesivarustusele. Kõik looma-

kasvatushooned on täielikult mehhaniseeritud. Elektrijõul toimub söötade tõstmine, ettevalmistamine, etteandmine, lautade puhastamine ja lüps. Raiste osakonna karjalauta on sisse monteeritud torusselüpsi seade "Impulss-Pipeline".

Raskusi oli sovhoosil tehnikaga ühinemise ajal endise akad. R.Viljamsi nimelise kolhoosiga, sest kolhoosi põllutöömasinad olid vananenud ja neid oli vähe. 1959-61.a. soetas näidissovhoos ostude teel sisuliselt peaaegu uue masinapargi, sest suurmajandi mehhaniseerimiseks polnud piisav ka endine tehnikumi õppemajandi masinapark.

Tabel nr. 8.

Masinapargi kasv Väimela Näidissovhoostehnikumis
1944-1968.a.

Masinad ja riistad		1944	1956	1965	1967
Traktorid:	arv	1	4	27	30
	liike	1	3	10	10
Põllutöö hoburiistad:	arv	88	24	-	-
	liike	13	4	-	-
Põllutöö haakeinventar:	arv	4	24	82	106
	liike	4	9	13	31
Autod:	arv	-	3	11	32
	liike	-	3		11
Mootorid:	arv	2	2	6	30
	võimsus kW/h	12	31	93	105
Kombainid:	arv	-	1	11	6
	liike	-	1	6	4
Teised seadmed ja masinad:					
	arv	5	18	26	50
	liike	5	13	16	18

Kombainide arvu võib pidada piisavaks, sest majand ei ole huvitatud mitte seisvatest, vaid efektiivselt töötavatest masinatest.

Majandi tehnilise varustatuse taseme tõusu näitab ka hoburiistade arvu ja hobutöö jõu kasutamise langemine miinimumini ja rohkearvuliste spetsiaalmasinate pargi rakendamine. Kui 1960.a. mehhaniseerituse tase majandis kolhoosiga liitumise tõttu ajutiselt langes, siis juba 1965.a. olid täielikult mehhaniseeritud maaharimise- ja külvitööd, vilja-, heina- ja kartulite koristamine, ning osaliselt juurviljakoristamine ja peaaegu täielikult mehhaniseeritud tööd loomakasvatuses. Näidissovhoos tõestas veenvalt, et lühikese ajaga on võimalik täielikult mehhaniseerida tootmine ka põllumajanduses. Elektrienergiat tarbib sovhoos 1 milj.kw. aastas.

Väga ulatuslik töö on tehtud maaparanduses, sest sovhoosi loomisel kujunenud maafond oli keskmine. Endised akad. R.Viljamsi nimelise kolhoosi maad olid osaliselt välja kurnatud. Põllumajanduslikku maad oli üldpindalast 64,3%, sellest heinamaad 18,3%, karjamaad 16,9%. Neis tingimustes oli põllumajandussaaduste tootmise pideva laiendamise ja intensiivistamise ülesande täitmine väga keeruline. Kiiresti teostati ulatuslikke maaparandustöid. Orgaanilisi väetisi anti igal aastal keskmiselt 13000 - 15000 tonni. Neid täiendasid mineraalväetised, mida kasutati isegi karjakop-

lite väetamiseks ja lühikese ajaga tôusis saagikus samale tasemele ning isegi ületas endiste tehnikumi ôppemajandi pôldude saagikuse.

Tabel nr. 9.

Pôllunduskultuuride saagikuse kasv Väimela Näidis-sovhoos-tehnikumis 1948.a. - 1967.a. [1]

Kultuurid	Väimela Pôllum. tehn. ôppemajandis 1948.a.	Akad. R.Viljamsi nim. kolhoosis 1948.a.	Näidissovhoos tehnikumis		
			1965	1966	1967
Talirukis ts/ha	20,8	17,23	21,3	22,8	42
Talinisu ts/ha	25,2	7,83	19,5	37	34
Suvinisu ts/ha	14,8	18,44	26,8	43,5	37
Oder ts/ha	26,3	21,6	32,5	32,8	45
Kaer ts/ha	25,8	12,3	23	34	31
Kokku teravili ts/ha	23,3	16,7	21,6	24,0	37
Kartul ts/ha	185,6	158,3	230,6	240,1	275
Silokultuurid ts/ha	-	147,5	244,2	294	371
Söödajuurvili ts/ha	500	-	567,2	714,1	826

Aastatel 1962 - 1965 tôusis teravilja saagikus kahekordseks ja kartuli saagikus 56% vôrra. Töövilja-

---

1 VNST jooksev arhiiv, Tabel on koostatud 1948. 1965. 1966. ja 1967.a. aruannete põhjal.
VRRA, f. 545, nim.1, s.-ü. 6, l. 4.

kus suurenes 1965.a. eelmise aastaga võrreldes teravilja tootmisel 31%, kartuli tootmisel 10%. Kõrged saagid sai näidissovhoos hoolimata ebasoodsatest ilmastikuoludest. Väetamise kõrval valiti hoolikalt igale külvile sobiv eelkultuur.[1] Kõik külvid tegi näidissovhoos ainult õigeaegselt ning kõrgesaagiliste sordiseemnetega. Majanduslikult efektiivsete meetodite kõrval töö organiseerimisel lõi näidissovhoos küllaldase tagavara kohalikkudest söötadest.[2] Ainult 1965.a. oli rühvelkultuuride all 30% külvipinnast ja külvipinna igalt hektarilt toodeti 3378 söötühikut.[3]

Väimela tõufarmid olid lähtepunktiks paljude ümbruskonna majandite karja tõuparandustööle. Näidissovhoosi praktika näitas väga selgelt, kuidas võimaldab kiiresti luua kõrge produktiivsusega karja küllaldase baasi olemasolu. Suur osa veistest kasvatatakse nuumloomadeks. Põllumajandussaaduste tootmise peamised harud on koondatud näidissovhoostehnikumis kahte territoriaalsesse osakonda, Väimelasse tõukari s.t. tõuveiste ja noorkarja kasvatamine koos tõusigade kasvatamisega, Raiste osakonda ja Kungla brigaadi aga nuumloomade kasvatamine. Hea töö-

---

1 "Töörahva Elu" nr.112. 19.09.1959.
2 "Töörahva Elu" nr. 2. 4.01.1962.
3 Tint, H, Sarv,H. Väimela Näidissovhoos-tehnikum, Tallinn 1965. lk. 3.
4 VRRA, f. 545, nim.1, s.-ü. 6, l. 3.

Tabel nr. 10.

Loomakasvatuse areng Väimela Näidissovhoosis

1948-1968.a.[1]

Kultuurid	Väimela Põllum. tehn. õppemaj. 1948.a.	Akad. R.Viljamsi nim. kolhoosis 1948.a.	Näidissovhoos tehnikumis 1961	1965	1967
Piimatoodang 100 ha põllumaa kohta (ts)	-	-	337	535	635
Piimatoodang 1 lehma kohta (kg)	3353	-	3027	3239	3603
Liha kogutoodang 100 ha põllumaa kohta (ts)	140	-	68	128	150
Sealiha toodang 100 ha põllumaa kohta (ts)	42	-	61	89	106
Munade toodang kana kohta (tk)	51	-	51	185	149
Veiste üldarv (tk)	140	32	348	900	1116
Neist lehmi	76	21	141	350	359
Sigu	113	32	698	680	991
Kodulinde	668	42	914	800	1009
Sissetulek 100 ha põllumaa kohta (rbl)	94250	32500	305780	727567	

de organiseerimise ja läbimõeldud mehhaniseerimine suurendas tööviljakust piima tootmisel 24%, veiseliha tootmisel 31% ja sealiha tootmisel 25% võrra ainult 1965.a. 1966.a. saadi kasumit 304997 rubla ehk 20% võrra rohkem kui eelmisel aastal. 1967.a. keskmine töötajate aasta töötasu oli 1463 rubla, traktoristidel ja karjatalitajatel 2000-2400 rubla aastas. 1963.a. näidissovhoos-tehnikumi juurde asutatud Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudi jõudluspärilikkuse katsejaam on abiks tootmise arendamise ja õppetöö parandamise plaanide väljatöötamisel. Väimela Näidissovhoos-tehnikum on üks instituudi paremaid majandeid. Ta annab oma rikkalikke kogemusi edasi kogu Kagu-Eesti majanditele, eriti aga Võru rajooni majanditele Võru tootmisvalitsuse eesrindlike kogemuste kooli kaudu. Kõige suurema tähtsusega on Väimela Näidissovhoos-tehnikumi majandi osa õpilaste õppebaasina. Majandi kasumitest 50% läheb õppebaasi laiendamiseks. On avardunud õpilaste praktilise väljaõppe võimalused. Kõrge tootmistasemega Väimela Näidissovhoos-tehnikumis kasutatakse kõiki uusimaid masinaid ja seadmeid nii farmides kui ka põllutöödel, mis võimaldab õppeajal tutvuda kõige uue ja eesrindlikuga. Praegu on tehnikumis 25 õppeklassi, -kabinetti ja laboratooriumi, sealhulgas raadio ja sidetehnika, elektrotehnika, põllumajanduse mehhaniseerimise ja elektriseadmete laboratooriumid,

ajakohane loomakasvatuse õppekabinet, zoohügieeni ja veterinaaria laboratoorium jt. Kõik õppekabinetid ja laboratooriumid on nõuetekohaselt sisustatud. 1954--1961.a. suurenes keemia ja füüsikalaboratooriumis õppevahendite arv 2 korda, põllumajanduse mehhaniseerimise ja elektrifitseerimise laboratooriumis 10 korda, zoohügieeni- ja veterinaaria laboratooriumis 1,6 korda, NSVL ajaloo kabinetis 4,2 korda, kehalise kasvatuse kabinetis 2,1 korda, täielikult uue sisustuse said taimekasvatuse kabinet, sotsialistlike põllumajanduslike ettevõtete ökonoomika ja organiseerimise kabinet.[1] Ainult 1962/63. õppeaastal osteti põllumajanduse mehhaniseerimise ja elektrifitseerimise laboratooriumi juurde traktor MTZ-50, järelkäru PTS-3, lüpsiagregaat "Impulss-Pipeline", ader PN-3-35, mootorratas 175-A j.t. seadmeid. Laboratooriumi sisustus suurenes aasta jooksul 25% võrra.[2] Õppekabinettide sisustus uuendatakse järjest, arvestades et õpilastel oleks kasutada katsete ja laboratoorsete tööde teostamiseks ettenähtud aparaadid ja seadmed. Tehnikumi ühiselamud on varustatud mugavustega, sisustatud nägusa mööbliga ja muu inventariga. Toad on radiofitseeritud. Õpilaste kasutuses on suur 600-kohaline aula ja õpilasklubi ning lugemistuba. Koolis töötab 32 õpetajat, neist 96% kõrgema haridusega. Õpilaste arv on pidevalt kasvanud. 1965/66.a. õppis tehnikumis 603 õpilast. Praegu on õpilaste arv 724. Tehnikumi võetak-

1 VNST jooksev arhiiv, Vaimela Zoo-vet.tehn. 1954/55õ.a. aruanne l. 6-9., 1960/61. aruanne, l. 2-4.
2 VNST jooksev arhiiv, VaimelaNST 1962/63.a. aruanne l.2.

se vastu 8-kl. kooli lõpetajaid. Umbes 1% statsionaarses osakonnas on ka keskharidusega.

2 Õppetöö ja ühiskondlike organisatsioonide tegevus.

Õpetöö tehnikumis jaguneb teoreetiliseks ja õppe-, dežuur-, ning tootmispraktikaks.

Tehnikum töötas veterinaaria erialal kuni 1962. aastani 1955.a. kinnitatud õppeplaanide ja hiljem 14.juunil 1962.a. kinnitatud õppeplaanide järgi. Õppeaja pikkus oli 4 a. Selle I - II kursusel läbiti üldaineid, osalt eriaineid ja tootmispraktikat. III - IV kursusel läbisid õpilased eriained ja täielikult tootmispraktika. Kaugõppeosakonnas jäi õppeaja pikkuseks endiselt 5 aastat.

1960. ja 1961.a. zooveterinaaria erialale vastu-võetud õppisid 1959.a. õppeplaani järgi. 18 õppeainest üldained moodustasid 28% ja eriained 72%. Sealhulgas kulutati laboratoorseteks töödeks 27% õppetundidest. Fakultatiivseks õppeaineks oli autoasjandus, millesse õpilased suhtusid väga suure huviga. Ainult 1962/63. õppeaastal omandasid autojuhi kvalifikatsiooni 46 õpilast.[1] Üldse sooritasid õpilased 22 eksamit.

---

1 VNST jooksev arhiiv, VNST 1962/63.õ.a. aruanne, l. 28.

Zooveterinaaria kursuse likvideerimise põhjuseks oli liiga laiahaardelise eriala raskus. Andmed lõpetajate tegelikust tööst on näidanud, et nad suudavad paremini töötada mitmekesisematel töökohtadel ning vastavad rohkem majandi vajadustele. Seda on aidanud tagada laboratoorsete- ja praktiliste tööde arvu suurendamine võrreldes varasemate zootehnika ja veterinaaria erialadega.

1960/61. õppeaastal oli tehnikumis 9 kursust, 1966/67. õppeaastal 18 kursust. Zootehnika erialal oli 1959.a. kinnitatud õppeplaani järgi õppeaeg 4 a. 4 kuud, millest IV kursusel toimus täielikult õpilaste tootmistöö kaugõppesüsteemis teostatava õppetööga. Õppetundidest 33% õpetati üldaineid ja 67% eriaineid. Väga suur osa eriaine tundidest, tervelt 55% teostati laboratoorseid töid, katseid ja vaatlusi. Üldse sooritasid õpilased 17 õppeaines 22 eksamit. Ka sellel erialal omandasid õpilased täiendavalt kunstliku seemenduse tehniku kutse. 19.juunil 1962.a. kinnitatud õppeplaani järgi hakkasid õpilased zootehnika erialal õppima alates 1962/63. õppeaastast, eriliselt palju ei muutunud välja arvatud üldainete tundide arvu vähenemine vene keele viimisega fakultatiivseks õppeaineks. Õppevaheaegade aeg väheneb 2 nädala, töö erialal 18 nädala ja eksamisessioonid 3 nädala võrra, mille arvel tootmispraktika pikeneb 3 nädala võrra, 3 nädalat eraldati aega diplomiprojektideks. Eksamite arv 22 õppeaines väheneb

Foto 12

Eppepnaktikal

Autori foto 18.08. 1967. a.

18-le. Saanud tugeva teoreetilise ettevalmistuse kahel esimesel kursusel üldainetes, olid lôpetajad vôrdsetes tingimustes üldhariduslike keskkoolide lôpetajatega kôrgemaisse koolidesse astumisel.

Agromoomia erialal 1961.a. kinnitatud ôppeplaan ei erinenud varemkehtinust. 1962.a. kinnitatud ôppeplaani järgi suurenes ôpilaste praktiliste tööde ja laboratoorsete tööde osa ning praktilisi oskusi aitas süvendada tegelik praktiline töö 7,5% ôppeajast. Ka siin omandasid ôpilased traktoristi-kombaineri lisakvalifikatsiooni. 1960/61. ôppeaastal omandasid selle 85 ôpilast ja 1962/63. ôppeaastal 45 ôpilast.[1]

Kôigis 3 osakonnas olid kursuste lôikes esinevad ôppetöö lôpp ja vaheajad, pôimudes läbi kaugôppeosakonna sessioonidega veterinaaria ja zootehnika erialal. Ôppe- ja tootmispraktika juhendid kohandati iga praktika eel konkreetselt olukorrale. Ôppe-tootmis- ja dežuurpraktikad viidi läbi analoogiliselt eelmise perioodiga. Häid tulemusi saavutasid ôppealajuhataja A.Sarap, veterinaaria ôpetaja L.Vesper, sotsialistliku pôllumajanduse ettevôtete organiseerimise ôpetaja R.Raud, kehalise kasvatuse ôpetaja B.Traagel, melioraator V.Normet, pôllumajanduse mehhaniseerimise ôpetaja J.Paavel. Üldine ôppeedukus oli väljakujunenud hea traditsiooni kohaselt kôrge. 1960/61.ô.a.

---

1 VNST jooksev arhiiv, VNST 1962/63.ô.a. aruanne, l. 27.

keskmine tehnikumi hinne oli 3,9,[1] eksamitel 1962/63. ô.a. saavutas agronoomia III kursus hindeks 4,2. Kaug-ôppeosakonnas oli kôige raskem töö organiseerida. See toimus peamiselt olemasolevate juhendite ôpilastele kättesaatmise ja pingeliste konsultatsioonidega eksamisessiooni ajal. Alates 1962/63. ôppeaastast ei vôetud kaugôppeosakonnas enam vastu isikuid, kellel oli alla 7-kl. haridus. Sellega paranes ja ühtlustus ôpilaste hariduslik tase, väljalangemised harvenesid seoses soodustustega, mida ettevôtete juhatajad kaug-ôppijaile kehtestatud määruste kohaselt andsid. 1960/61.a. oli riigieksamite keskmine hinne 4,78.[3] Väga heade hinnetega lôpetasid tehnikumi 19 ôpilast. Enamus ôpilasi on naisôpilased - 68%. 1961-1967.a. lôpetasid tehnikumi 140 ôpilast, zootehnika erialal 246 ôpilast ja veterinaaria erialal 79 ôpilast. Sellega on lôpetajate arv proportsionaalne pôllumajanduse vajadustega. Ôpilaste ôppekoormus on eelmiste perioodidega vôrreldes suhteliselt vähenenud. Seda soodustab hästi läbimôeldud ôppetöö organiseerimine. Väljalangemiste arv kursustelt on vähenenud. 1964.a. lôpetanud zootehnika kursus oli täielikult komsomolikursus ja lôpetas keskmise hindega 4,3. Kursust juhatas L.Veibri. Praegu on paremad ôpilased Klaassen (keskmine hinne 4,83), A.Kahre, O.Otas, R.Laagus, A.Mölder.

1 VNST jooksev arhiiv, VNST 1960/61.a. aruanne,l. 14-16
2 VNST jooksev arhiiv, VNST 1962/63.a. aruanne l. 18.
3 VNST jooksev arhiiv, VNST 1960/61.a. aruanne, l. 29.

Foto 13

Järjekorradsed lõpetajad 1968. a.

H. Uusi foto 2.03. 1968. a.

Foto 14

Pärnu Kõpetajate - IV zootehnika kursus 1968. a.

H. Uusi foto 2.03. 1968. a.

L.Kidra. Tehnikumi keskmine hinne on praegu 3,76.

Traditsiooniliselt elav on ringide ja ôpilasorganisatsioonide töö. Kommunistlike noorte organisatsioon suunas ja koordineeris koolikomitee erinevate sektorite kaudu kôigi ôpilasorganisatsioonide ja ringide tööd. Kôige arvukam on ôpilaste a/ü organisatsioon. A/ü organisatsioon mitte ainult ei suunanud ôpilaste ühiskondlikult kasulikku tööd, vaid pühendas vajalikku tähelepanu ka elu-olustikulisele teenendamisele. Ôpilaste toitlustamine ühissööklas on oma majandi odavate produktide arvel.väga odav ja maksab 70-80 kopikat päevas. 1962/63.a. said tuusikud sanatooriumidesse 2 ôpetajat ja 1 ôpilane, puhkekodudesse 2 ôpetajat ja 2 ôpilast.[1] Teiseks arvukamaks organisatsiooniks on kehakultuurikollektiiv. Kollektiivi kuulus näiteks 1962/63.ô.a. 13 sektsiooni 246 ôpilasega. 1960/61.ô.a. viis kollektiiv läbi 66 sôprusvôistlust ja kohtumist ning valmistas ette 141 järgusportlast.[2] 1962/63. ôppeaastal vôtsid spordikollektiivi vôistkonnad osa 75 sôpruskohtumisest, esinedes ainult spordivôistlustel 33 korda, valmistas ette 106 järgusportlast, 79 ühiskondlikku instruktorit ja 96 spordikohtunikku.[3] Tehnikumi sportlased vôitsid pidevalt ENSV pôllumajandustehnikumide esivôistlustel üldkokkuvôttes II - III

1 VNST jooksev arhiiv,VNST 1962/63.a. aruanne l.36.
2 VNST jooksev arhiiv,VNST 1960/61.a. aruanne l.26.
3 VNST jooksev arhiiv,VNST 1962/63.a. aruanne l.38-40.

koha ja üksikute spordialade järgi arvestades sageli ka esikohad. Kôige paremini on esinenud korvpallurid, saavutades hinnatavaid tulemusi isegi üleliidulises ulatuses. Hästi on tehnikumi ôpilased esinenud ka suvespartakiaadide pôllumajanduslikel vôistlustel. 1962/63.a. saavutas tehnikum sellel I koha.[1] Praegu on ôpilaste tegevus tehnikumis peaaegu môeldamatu ilma ringide tööst osavôtuta. Ringid jagunevad ôppekabinettide juures töötavaiks erialaringideks ja isetegevusringideks. Erialaringid organiseerivad pidevat tööd ôpilaste erialaste teadmiste täiendamiseks. Neis valmistatakse ôppevahendeid, korraldatakse referaate, loenguid, näitusi ja ekskursioone. Erialaringid ühendavad aastate lôikes vähemalt 40% ôpilastest. Näiteks 1962/63. ôppeaastal töötas tehnikumis 10 ringi. Ringide tööst vôttis osa 242 ôpilast. Ringid organiseerisid ôppeaasta kestel 100 mitmesugust üritust.[2] 5 isetegevusringis ôppisid ôpilased selgeks mitu ulatuslikku isetegevusprogrammi. Tehnikumisisesel isetegevuse ülevaatusel esitati 283 ettekannet ja omaloomingu ülevaatusele 30 tööd.[3] Praegu on mitme ringi tegevuses häid ja kaasaegseid traditsioone. Tehnikumi naiskoori, rahvatantsijate, naisansambli ja orkestri esinemised on korduvalt saanud hea hinnangu ülevabariigilistel kesk-eriôppeasutuste isetegevuslaste ülevaatusel. Isetegevusringide tööst on pidevalt osa

1 VNST jooksev arhiiv, VNST 1962/63.a. aruanne l. 30.
2 VNST jooksev arhiiv, VNST 1962/63.a. aruanne l.31.
3 VNST jooksev arhiiv, VNST 1962/63.a. aruanne l.33.

võtnud ka majandi töötajad-teenistujad.

Õpetajad täiendavad pidevalt oma teadmisi marksistliku filosoofia j.t. õperingides. Kõrgemat haridust mitteomavad õpetajad õpivad edasi. Näiteks 1967.a. lõpetas TRÜ Kaugõppeosakonna keemiaõpetaja J.Hirv. EPA aspirantuuris õpib edasi agronoomia erialal J.Lepist.

Väimela Näidissovhoos-tehnikumi kollektiivi juhib kindlalt ja perspektiive nägevalt 41 liikmeline partei algorganisatsioon.

1940.a. Väimela Põllundustehnikumis partei algorganisatsiooni polnud. Ka pärast Suurt Isamaasõda polnud kuni 1950.aastani mitteküllaldase liikmete arvu tõttu veel iseseisvat algorganisatsiooni. NLKP liikmeid oli tehnikumis 2.[1] 1950.a. saabus tehnikumi töole uusi kommuniste. 1951.a. oli tehnikumi algorganisatsioonis 2 NLKP liiget ja 2 liikmekandidaati. Sekretärina töötas Johannes Pill. Algorganisatsioon abistas direktsiooni ja juhtis teisi ühiskondlikke organisatsioone õppe-kasvatustöö taseme parendamisel ja õppemajandi kollektiivi kasvatustöös. Otsustav tähtsus oli neil aastail partei algorganisatsiooni tegevuses õpilaste ja õppemajandi töötajate hulgas ideoloogilise, poliitilis-kasvatusliku ja kultuur-massilise töö organiseerimisel, suunamisel ja juhtijuhtimisel. Alates 1954.a. hakkasid algorganisatsioo-

1 Väimela Zoo-vet.tehnikumi pass 1949.a. l. 6.

ni read pidevalt kasvama.[1] Näidissovhoosi moodustamise järele 1960.a. ühines sellega endise akadeemik R.Viljamsi nimelise kolhoosi samuti küllalt arvukas algorganisatsioon, kokku oli juba 15 liiget. Algorganisatsiooni kiirest kasvust räägib näiteks 1965.a. 6 uue liikmekandidaadi vastuvôtmine. Loomulikult on liikmete arvus ka kôikumisi, sest pidevalt lahkub tehnikumi lôpetajaid ja vastutavamatele töökohtadele suunatud ôpetajaid ning töötajaid. Varem oli ka ôpilasi kommuniste. Kôige rohkem liikmeid oli 1966.a. jaanuaris - 47.[2] Keskmine liikmete arv alates 1964.a. on üle 40-ne. Partei algorganisatsiooni büroo sekretäriks alates 1965.a. on olnud P.Kund. Partei algorganisatsiooni sekretäridena on töötanud Richard Rammula, Johannes Pill, August Lepist, Anita Unt, Valdeko Ilp, Vambola Kasuk, Endel Tallika. Algorganisatsiooni hoolikalt läbimôeldud tööplaanis kajastuvad kôik näidissovhoos-tehnikumi tegevusega seotud tähtsamad küsimused.[3]

Varem märkisin, et kommunistlike noorte algorganisatsioon loodi Väimela Pôllundustehnikumis 1940.a. novembri algul ja selle tegevus algas jôuliselt 1940/41. ôppeaastal. Talve kestel organisatsiooni astus järjest ôpilasi ja kevadel 1941. oli neid organisat-

1 Näidissovhoos-tehnikumi tootaja Unt, Anita suulised mälestused.
2. Näidissovhoos-tehnikumi algorganisatsiooni sekretär Kund, Pauli suulised mälestused.
3 Kund, Pauli suulised mälestused.

sioonis juba 14.[1] Sekretäridena töötasid Aleksei Harak, pärast tema suunamist Võru maakonnakomitee poolt Varstu vallakomitee sekretäriks Monrin ja alates maikuust 1941.a. Richard Uba. Pärast fašistliku Saksamaa kallaletungi NSV Liidule astusid mitmed kommunistlikud noored rahvakaitsepataljoni ridadesse ja võtsid osa patrullteenistusest maakonnas ning hiljem fašistliku okupatsiooni ajal võitlusest fašistide vastu. Fašistid ja nende käsilased mõrvasid Aleksei Haraku. Väimela Põllundustehnikumi lõpetanu Õie Saar levitas lendlehti fašistlikust mobilisatsioonist hoidumise üleskutsetega. Võitlusest okupantide vastu võtsid osa Meinhard Treiper, Helmut Lõhmus, Ülo Perv.[3] Pidevalt viibis fašistliku poliitilise politsei järelvalve all R.Uba, kes mõrvamisest pääses vast selle tõttu, et hoidus kooli tagasi pöördumast.

Pärast Eesti NSV vabastamist andis R.Uba maakonnakomiteele üle okupatsiooniajal peidetud komsomolidokumentatsiooni. Tehnikumi tagasipöördunud endised kommunistlikud noored taastasid komsomoliorganisatsiooni, kuhu neil aastail oli koondunud 30-40% õpilastest. Kommunistlikud noored võitlesid kõrge õppeedukuse eest, õppisid ise enamikus headele ja väga headele hinnetele.[4] Võideldes apoliitilisuse ja

---

1. Ruusmae sovhoosi peazootehnik Uba, Richardi suulised mälestused.
2 "Töörahva Elu" nr. 124. 15.X 1960.
3 "Töörahva Elu" nr.125. 18.X 1960.
4 "Töörahva Elu" nr. 117. 4.X 1949.a.

kôige välismaise ees lömitamise vastu, organiseerides ühiskondlikult kasulikku tööd, noorte kolhooside abistamist, töötades agitaatoritena etendasid kommunistlikud noored tähtsat osa direktsiooni ja ôpetajate abilistena ôpilaste kasvatamisel.

Kommunistlike noorte organisatsioon hakkas eriti kasvama alates 1950.aastast. 1951/52. ôppeaastal kuulus kommunistlike noorte organisatsiooni 148 ôpilast.[1] Järgnevail aastail kommunistlikeks noorteks olid organiseerunud 55-65% ôpilastest. Väga palju tegid kommunistlikud noored uue staadioni ja ôppekorpuse ehitamisel, kolhooside abistamisel. Organisatsiooni töö kujunes väga laiahaardeliseks. Oma sektorite kaudu juhtis komsomolikomitee kôigi ôpilasorganisatsioonide ja ringide üritusi, loengulist tööd. 1954/55.a. viidi läbi 23 loengut[2] kursustel.

Paljud endised kommunistlikud noored nagu H.Kaldvee, I.Männik, E.Vassa, H.Koppel on praegustele ôpilastele eeskujuks oma hingestatud tööga, Kommunistlikel noortel on tänuväärt sidemed paljude endiste silmapaistvate lôpetajatega, tehnikumis toimuvad kohtumised rajooni tööeesrindlaste, sôjaveteranidega, suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ja komsomoliveteranidega.

---

1 ENSV Pôllut.Min. jooksev arhiiv, Väimela Zoo-vet.-tehnikumi 1951/52.ô.a. aruanne, l. 38.
2 VNST jooksev arhiiv, Väimela Zoo-vet.-tehnikumi 1954/55.ô.a. aruanne l. 52.

Kaunis ja rikas headest traditsioonidest on nôukogude ôppivate noorte elu Väimela Näidissovhoos--tehnikumis. Noored vôivad ôigustatud uhkust tunda selle üle, et näidissovhoos-tehnikumis on töötanud ja töötab nii palju silmapaistvaid inimesi. 1967.a. autasustas NSV Liidu Rahvamajanduse Saavutuste Näituse Peakomitee Väimela Näidissovhoos-tehnikumi I järgu diplomiga, direktor H.Kuusikut kuldmedaliga, peaagronoom V.Jaansonit hôbemedaliga, pronksmedaliga seatalitajat Senni Vaasat, vasikatalitajat Laine Liini, vasikatalitajat Amanda Rauka, noorkarjatalitajat Valentin Tähte, traktorist Aksel Puusandit. Vôru Pôllumajandusliku Tootmise Valitsuse juubelinäituse medaliga autasustati peale H.Kuusiku ja V.Jaansoni veel agronoom V.Kivi. Medaliga "Töövapruse eest" on autasustatud Eesti NSV Ülemnôukogu saadikut L.Ummelnit. 1964.a. sai tema brigaad kommunistliku töö kollektiivi nimetuse. Alles hiljuti edutati direktori asetäitja ôppetöö alal H.Tint Vôru Tootmisvalitsuse juhatajaks. Ôppealajuhataja A.Sarap kannab medalit "Eeskujuliku töö eest", ôpetajad H.Normet ja R.Raud on autasustatud Eesti NSV Ülemnôukogu Presiidiumi aukirjadega. 1967.a. Üleliidulisel Rahvamajanduse Saavutuste Näitusel sai kôrge tunnustuse Väimela osakonna pôllundusbrigaadi brigadir Paul Metshärg, Raiste osakonna pôllundusbrigaadi brigadiri Aino Bugajeva, Raiste osakonna juhataja Jaan Tali, direktori

asetäitja sovhoosi alal Jaagup Evestuse, Kungla brigaadi brigadiri Ludvig Jaaska, Raiste osakonna noorkarjatalitaja Amanda Ranna, traktorist Kalju Jôôgeri, Väimela osakonna noorkarjatalitaja Luule Variku, Väimela osakonna noorkarjatalitaja Klaara Merdikese, pensionäri ja Väimela osakonna traktoristi Eduard Kuuse, Väimela osakonna traktoristi Ilmar Järvloo ja Raiste osakonna traktoristi Mart Lilossoni töö. Võru rajooni autahvlile on kantud eeskujuliku töö eest direktor H.Kuusik, peaagronoom V.Jaakson, parteibüroo sekretär P.Kund, komsomoli algorgi sekretär H.Väära, peamehhaanik K.-M. Ader, a/ü komitee esimees Ü.Viiard. Töötajate hea eeskuju ja kõrge kohusetundlikkus on eeskujuks õpilastele. Nad püüavad paremini oma kohustusi täita. VNST-le omistati NSVL Min.Nõuk. I preemia 1967.Väimela Näidissovhoos-tehnikum tänapäeval - see on uuenemine, areng ja täiustumine. Siin ei tunne enam olulist piiri linna ja maa vahel. Selle piiri on pühkinud minema teaduse viimastele saavutustele tugineva tootmise organisatsioon, töötajate kõrge kultuuriline tase, hea elukondlik teenendamine. Ka käesoleval viisaastakul muutub Väimela ilme. Ehitatakse uus õppehoone, suurpaneelelamud, lasteaed, teenustööde paviljon.

Aasta ringselt ei lõpe siin spordiüritused. Toimuvad traditsioonilised endiste lõpetajate kokkutulekud, Võru rajooni põllumajandustöötajate kohtumised

ja võistlused. Tehnikum on nõukogude korra tingimustes välja lasknud 1367 kesk-eriharidusega põllumajandustöötajat. See on 117 võrra vähem kui Jänedal. Lähemail aastail lisandub neile praeguste õpilaste arvel veel 180. Tehnikumi panust eesti sotsialistliku põllumajanduse kaadrite taimelavana on raske üle hinnata. Perspektiiviks on õpilaste arvu suurenemine, seda eriti erialadel, kus põllumajandusliku kaadri vajadus vabariigis on kõige suurem.

Kokkuvôte.

Esimese Maailmasôja eelsetel aastatel tugevnes eesti maakodanlus vôitluses balti-saksa môisnikega. Aktiviseerus kodanlik seltsielu. Vôru Pôllumeeste Seltsi taotlusel andis tsaarivalitsus 1915.a. loa Vôru Pôllutöö Talvekooli avamiseks. Selle kooli ôppetegevus toimus 2 talvel, oli korraldatud Saksamaa eeskujul ja natsionalistlikult meelestatud. Pärast Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni talvekool ei tegutsenud.

Pärast kodanliku riigi kehtestamist avati 1920.a. Vôru Pôllutöökool. Kool töötas Vôrus 2 aastat, kuni Väimelas rajati üldhariduslike koolide summade arvel sobiv koolimaja koos koolitaluga. Väimelasse asus kool 1922.a. Ôppeaeg kestis 2 aastat. Kool valmistas ette talupidajaid-praktikuid. Ôpilased olid peamiselt suurtalunike lapsed. Kooli materiaalne baas oli alguses suhteliselt hea, kuid kodanliku korra tingimustes koolitalu kui kodanliku suurtalu musternäidis ei täitnud ülesandeid ôppetöö praktilise baasina. Kooli eksisteerimiseks vajalik ôpilaste arv säilis 20-aastate teisel poolel ja 30-aastate esimesel poolel ainult tänu karjatalitajate kooli avamisega samas 1927.a.

Karjatalitajate kool valmistas ette karjatalitajaid. Selle lôpetajad said algul töötöd ka riiklikel ametkohtadel, nagu pôllutöökooli lôpetajad 20-ndate aastate algul. 1929-1932.a. majanduskriisi all koolitalu riiklike subsiidiumide tôttu eriti ei kannatanud, kuid väga väikeseks jäi ôpilaste arv. Kasvatustöös tugevnes veelgi enam natsionalistlik tendents. Kui 1934.a. koolireform tegi vôimatuks vôi väga raskeks vaesemate ôpilaste ôppimise keskkoolides ja gümnaasiumides siis püüdsid nad oma haridust jätkata Väimela Pôllutöökoolis, sest selle lôpetamise järele vôis veel pääseda täiendavate eksamite sooritamisel ülikooli. Ôppemaks oli siin vôrdne keskkoolide omaga.,ôppeaeg aga lühem ja sai kasutada ühiselamut. Sellepärast astusid kooli väiketeenistujate, kehvikute ja keskmikkude lapsed. Küllalt klassiteadlikult suutsid need demokraatlikud noored hoiduda "Isamaaliitu" kuuluvate ôpetajate ja fašistlike noorteorganisatsioonide môju alla sattumast, isegi nende vastu aktiivselt vôideldes. Hiljem lülitusid nad aktiivselt sotsialistlikku ülesehitustöösse.

1938.a. avati Väimelas veel Pôllunduskeskkooli klass. Nüüd suurenes veelgi vaesemate ôppimishimuliste noorte juurdevool kooli. Koolimaja jäi kitsaks, ôppevahendeid ei jätkunud, kuid kodanlik valitsus, kes oli asunud hitlerliku sôjamasina teenistusse, ei tahtnud midagi teha olukorra parandamiseks.

Nõukogude võimu kehtestamise järele muutus õppetöö põllundustehnikumiks reorganiseeritud koolis sisuliselt täiesti. Õpilased hakkasid saama stipendiumi ja vabastati õppemaksust. Õpilaste arv 1940/41. õppeaastal oli üle kolme korra suurem kui 10 a. tagasi. Õpilaste huvid ja võimed leidsid avardumist komsomoliorganisatsiooni, ametiühingu ja isetegevusringide töös. Tehnikum saatis 1941.a. välja esimese lennu kesk-eriharidusega nooremagronoome.

Fašistlike vägede sissetung katkestas sisuliselt õppetöö koolis. Kool kiratses kõrvalruumides, sest koolimaja oli hõivatud fašistlike vägede poolt. Õpilasi valmistati ette tööks suurtalundites töölistena. Õpilasi oli koolis väheja 1944.a. algul suleti kool hoopis.

Pärast okupantide väljakihutamist 1944.a. tegi Väimela Põllundustehnikumi kollektiiv suuri jõupingutusi kooli materiaalse baasi korrastamiseks, et kindlustada normaalset õppetööd. 1944.a. lõpuks koguti kokku okupantide poolt hävitatud kari, koristati saak, remonditi kooli- ja majapidamisruumid ja alustati regulaarse õppetööga. Järgmistel aastatel hakkas tehnikum edukalt tööle, olles eeskujuks ümbruskonna majanditele oma kõrgete saakidega. 1948.a. alustas siin tööd Võru Riiklik Sordikatsepunkt, millele tehnikumi põllud kujunesid katsebaasiks. 1948.a. loodi ~~jõka~~ ka Linnukasvatuse Kontrollkatsejaam. Tehnikum

rajas suure aia. 1948.a. muutus oluliselt tehnikumi profiil. Ta nimetati ümber loomakasvatustehnikumiks ja hakkas ette valmistama kesk-eri-haridusega zootehnikuid ja vet.velskreid vabariigi sotsialistlikele põllumajanduslikele ettevõtetele. Õpilaste arv tõusis 1952.a. 261-le. 1949.a. avati tehnikumi juures kaug-õppeosakond zootehnika erialal ja järgmisel aastal ka veterinaaria erialal. Väga suur töö tehti materiaalse baasi täiendamiseks. 1952.a. valmis uus õppehoone ja hiljem ka internaadihoone, kogu tehnikum ja õppemajand elektrifitseeriti ning põhilised tööd mehhaniseeriti. Ehitati loomakasvatushooned ja elamud, 1953.a. valmis staadion, sellest ajast edustus sporditegevus. Tehnikumi sportlased saavutasid pidevalt häid tulemusi rajooni- ja vabariiklikel võistlustel, mida näitavad üle 60 auhinna kooli vitriinis. Loodi juurde uued isetegevus- ja aineringid. On pidevalt tegutsenud rohkem kui 10 ringi. Uute õppekabinettide kasutamise, hea metoodilise töö ja õpilaste hoolikuse tulemusel oli keskmine hinne pidevalt üle 4. Õppemajand suurendas pidevalt põllukultuuride ja loomakasvatussaaduste toodangut ja võis edukalt võistelda vabariigi paremate majanditega. 1952.a. tunnistati seafarm ja 1958.a. veisefarm tõufarmideks. 1953--1957.a. võttis tehnikum 4 aastal osa Üleliidulisest Põllumajandusnäitusest ja autasustati diplomitega.

1956.a. avati uuesti vastuvõtt agronoomia erialal.

Kool nimetati ümber Väimela Zoo-veterinaartehnikumiks. 1959.a. alates vastavalt seadusele kooli ja elu sidemete tugevdamisest ja haridussüsteemi edasiarendamise kohta NSV Liidus läks tehnikum üle uutele õppeplaanidele, et põhjalikumalt ja paremini ettevalmistada põllumajanduslikku kaadrit. Mitmekordselt suurenes õpilaste arv kaugõppeosakonnas. 196.a. alates valmistati Väimela tehnikumis kesk-eriharidusega töötajaid ette 4 erialal: agronoomia, zootehnika, veterinaaria ja zooveterinaaria erialadel, millistest 1965.a. zooveterinaaria asendus väga aktuaalse põllumajanduse mehhaniseerimise ja elektrifitseerimise erialaga.

1959.a. moodustati õppemajandi baasil näidissovhoos. Näidissovhoosiga ühendati 1960.a. akadeemik R.Viljamsi nimeline kolhoos. Näidissovhoosi moodustamine demonstreeris edukalt kuidas kiiresti tõsta toodangut. 1948.a. asutati siia ka põllumajandusloomade kunstliku seemenduse jaam. 1963.a. asutati Väimela näidissovhoosis Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudi jõudluspärilikkuse katsejaam ja Võru tootmisvalitsuse eesrindlike kogemuste kool. 1964.a. ühendati zooveterinaartehnikum ja näidissovhoos Väimela Näidissovhoos-tehnikumiks, milles 1966.a. valmistati ette 4 eriala töötajaid. Kokku on 1940.aastast käesoleva ajani kooli lõpetanud 1367 õpilast s.o. 13 korda rohkem kui kodanlikul

perioodil. 1967.a. võttis Väimela Näidissovhoos-tehnikum osa NSVL Rahvamajanduse Saavutuste Näitusest ja autasustati I järgu diplomiga.

Võrreldes kooli kodanlikku ja nõukogude perioodi näeme, et kiratsevast erakoolist on nõukogude korra tingimustes saanud üldriikliku tähtsusega eesrindlik kesk-eriõppeasutus. On loodud eesrindliku nõukogude teaduse ja tehnika saavutustele põhinev sisuliselt täiesti uus materiaal-tehniline baas tootmis- ja õppetööks. Mehhaniseeritud maaparandustööd, eesrindlik agrotehnika, tootmise mehhaniseerimine ja hea organiseerimine on suurenenud sõjajärgsel perioodil põldude saagikuse 3-kordseks ja loomakasvatussaaduste toodangu 3,5 kordseks. Mehhaniseerimise tase on tõusnud 12 korda.

Mõõtmatult on kasvanud töötajate heaolu. Tööpuuduse, ekspluateerimise ja õigusetuse asemel on kõik töötajad 5-päevase töönädala ja mitu korda suurema reaalpalga kõrval kindlustatud kommunaalteenuste, sotsiaalkindlustuse ning pensionidega. Nad kasutavad kõiki kultuuri hüvesid.

Tehnikumis õpitakse võrreldes kod. võimu ajaga 5 korda rohkem erialasid, 9 korda on suurenenud klassikomplektide arv, 8 korda õpetajate, 12 korda õpilaste ja 13 korda lõpetanute arv. Õppetöö toimub kodanlikus koolis tundmatus kabinetisüsteemis. Nõukogude kord on kindlustanud õppivad noored moodsate in-

ternaadi- ja kooliruumidega, stipendiumi, kôigi ôp-
pevahendite, huvitava ôppetöö, oma huvialade arenda-
mise ja kultuurilise vaba aja veetmise vôimalustega.
Noori, julgeid, oma kodumaale andunud apetsialiste
ootab meie tormiliselt arenev rahvamajandus.

Р Е З Ю М Е

Накануне I мировой войны эстонская сельская буржуазия усилилась в борьбе с балто-немецкими помещиками. Активизировалась жизнь обществ буржуазии. При домогательстве Выруского общества земледельцев царское правительство дало разрешение на открытие Выруской зимней школы земледления в I9I5 г. Занятия этой школы состоялись 2 зимы, занятия были организованы по примеру Германии и настроены националистически. После Великой Октябрьской Социалистической революции зимняя школа прекратила свое действие.

После установления буржуазного государства в I520 г. открылась Выруская школа земледелия. Школа действовала 2 года в Выру, до тех пор, когда в Вяймела создали на счет денег общеобразовательных школ подходящую школу вместе с усадьбой, в Вяймела школа перешла в I922 году. Продолжительность учебного года было установлено в 2 года. Школа подготовила практикантов-хозяйнов усадеб. Ученики главным образом были дети крупных землевладельцев.

Материальная база школы вначале была сравни-

тельно хорошая, но в условиях буржуазного порядка усадьба школы, как образцовый пример буржуазной крупной усадьбы, не выполняла свои задачи практической базой занятий.

Число учеников, которое нужно для поддержания школы, сохранилось во II половину 20-годов и в I половину 30-годов только благодаря открытию школы скотников там же в 1927 г.

Школа скотников подготовила обученных скотников. Выпускники этой школы вначале получили работу и на государственных должностях как выпускники школы земледелия вначале 20-ых годов. Во время I-го экономического кризиса с 1922-1932 гг. школа-усадьба из-за субсидий не очень потерпела, но немногочисленным осталось число учеников. В воспитательной работе еще больше усиливалась националистическая тенденция. Так как школьная реформа 1934 г. сделала невозможным или очень трудным обучение учеников в средних школах или гимназиях, то они старались продолжить свои занятия в Вяймелаской Школе Земледелия, потому что после окончания этой можно было попасть при дополнительных выдержании экзаменов в университет. Плата за учение была равна средней школе, то время учебы было короче и можно было воспользоваться общежитием. Поэтому в школу поступили дети служащих, бедняков и середняков. Довольно сознательно смогли эти демократически настроены молодые избежать попадания под влияние фашистских организаций молодежи и учителей, которые входили а организацию "Изамаа

Лийт", даже активно борясь против них. Потом они активно включились в созидательную работу социализма.

В 1938 г. в Вяймела открыли еще класс средней школы земледелия. Теперь еще больше увеличился поток в школу бедной молодежи, желающих учиться. Школьное здание стало тесным, учебных пособий не хватало, но буржуазное правительство, которое поступило на службу гитлеровской Германии, не хотело ничего делать для исправления положения.

После того, когда Эстония стала советской, учеба совсем в сельскохозяйственном техникуме реорганизовалась. Ученики начинали получать стипендию и освободились от учебной платы. Число учеников в 1940/41 у.г. было в три раза больше чем 10 лет назад. Интересы и способности учеников нашли расширения в комсомольской и профсоюзной организации внеклассных кружков.

В 1941 году был в техникуме первый выпуск молодых агрономов со средним специальным образованием. Аторжение фашистских войск прервало работу в школе. Школа прозябала в соседних помещениях, так как школьное здание было занято фашистскими войсками. Учеников готовили для работы в крупных усадьбах. В школе учеников было мало, и вначале 1944 года вообще школу закрыли. После изгнания оккупантов , в 1944 году, коллектив Вяймелаского Сельскохозяйственного техникума сделал большие усилия, чтобы привести в порядок материальную базу и обеспечить нормальную учебу. К концу 1944 года собрали скот, уничтоженный оккупантами, убрали с полей урожай,

отремонтировали школьный и хозяйственный инвентарь и в школе начали проводиться регулярные занятия. В последующие годы техникум успешно взялся за работу, став, ввиду своих высоких показателей примером для окрестных хозяйств.

В 1948 году начал здесь свою работу Вырусский государственный сортово-опытный пункт, для которого поля техникума стали опытной базой. В 1948 году создали и контрольно - опытную станцию птицеводства. Техникум заложил большой сад. В 1948 году основательно изменился профиль техникума. Его переименова а техникум животноводства, и он стал готовить зоотехников и ветеринарных фельдшеров со средним техническим образованием для сельскохозяйственных предприятий республики. Число учащихся в 1952 году возросло до 261 (двухсот шестидесяти одного). В 1949 году при техникуме открыли заочное отделение зоотехников, а на следующий год и ветеринарное отделение. Большую работу провели по пополнению материальной базы. В 1952 году было построено новое учебное здание, а позднее и здание интерната. Техникум и учебное хозяйство было электрифицировано, основные работы механизированы. Построили помещения для животноводства и жилые дома. В 1953 году был построен стадион. С этого времени оживилась спортивная работа. Спортсмены техникума всегда добивались хороших результатов на районных и республиканских соревнованиях, о чем говорят и 60 призов в школьной витрине. Были организованы новые самодеятельные и предметные кружки. Действующих кружков больше десяти.

В результате использования новых учебных кабинетов, хорошей методической работы и прилежания учеников средняя оценка была все время выше 4. Учебное хозяйство постоянно увеличивает сельскохозяйственную и животноводческую продукцию и может успешно соревноваться с лучшими хозяйствами страны. В 1952 году свиноферма, а в 1958 году ферма крупного рогатого скота были признаны племенными. С 1953 по 1957 год техникум принимал участие во Всесоюзной Сельскохозяйственной выставке и был награжден дипломами.

В 1956 году был снова открыт прием на отделение агрономии. Школу переименовали в Вяйметаский ветеринарный зоотехникум. Начиная с 1959 года, в связи с законом укрепления связи школы с жизнью и дальнейшего развития системы образования в Советском Союзе, техникум перешел на новые учебные планы, чтобы лучше и основательнее готовить кадры для сельского хозяйства. Во много раз увеличилось число учащихся на заочных отделениях. С 1960 года Вяйметаский техникум готовит работников четырех специальностей со средним специальным образованием : агрономов, зоотехников, ветеринаров и зооветеринаров, из них зооветеринарная специальность в 1965 году была заменена очень актуальной специальностью механизации и электрификации сельского хозяйства. В 1959 году на базе учебного хозяйства был создан опорно-показательный совхоз. С опорно-показательным совхозом был объединен в 1960 году колхоз имени академика Р.Вильямса. Созданием показательного техникума было успешно

продемонстрировано то, как быстро можно поднять продукцию. В 1948 году организовали здесь станцию искусственного осеменения сельскохозяйственных животных. В 1963 году обосновали в Вяймеласком показательном совхозе опытную станцию наследственной продуктивности исследовательского Института Животноводства и Ветеринарии Эст. ССР и школу передового опыта Вырускогo производственно-управления. В 1964 году объединили зооветеринарный техникум и показательный техникум в Вяймелаский опорно-показательный совхоз-техникум, который в 1966 году готовил работников четырех специальностей. Начиная с 1940 года техникум выпустил 1367 учеников, это в 13 раз больше, чем в период буржуазной Эстонии. В 1967 году принимал Вяймелаский показательный совхоз-техникум участие в выставке достижений народного хозяйства СССР и был награжден дипломом I-й степени. Сравнивая школу в буржуазный и советский периоды мы видим, что из прозябающей частной школы она выросла в условиях передового советского порядка средне-специальную школу общегосударственного значения. Создана совсем новая материально-техническая база, которая базируется на достижениях советской науки и техники. Механизация мелиоративных работ, передовая агротехника, механизация производства и хорошая организация позволили увеличить за послевоенный период урожайность полей в 3 раза, а продукцию животноводства в 3,5 раза . Уровень механизации поднялся в 12 (двенадцать) раз. Неизмеримо вырос жизненный уровень трудящихся. Вместо безработицы, эксплуатации и бесправия, все

трудящиеся наряду с пятидневной рабочей неделей и в несколько раз большей реальной зарплатой, обеспечены коммунально-бытовыми услугами, пенсией и пользуются социальным обеспечением. Они пользуются всеми культурными благами. В техникуме преподается, в сравнении с буржуазным временем, в пять раз больше специальностей, в девять раз увеличилось число классных комплектов, в 8 раз - число учителей, в I2 раз-число учащихся и в I3 раз - число окончивших школу. Работа проходит в кабинетах. Советская власть обеспечила учащуюся молодежь модными интернатами и школами, стипендией, всеми учебными пособиями, дала возможность развивать свои способности в соответствии с интересами и культурными запросами. Молодых, смелых и преданных своей Родине специалистов ждет наше бурно развивающееся народное хозяйство.

Lisa I

ENSV Rahvamajanduse silmapaistvaid töötajaid, kes on õppinud või töötanud Väimela tehnikumis.

Tõnurist, Edgar - õpilane 1936-1938.a. - ENSV Ministrite Nõukogu esimehe esimene asetäitja.

Aamisepp, Ilmar - õpilane 1944-1946.a. - ENSV põllumajanduse ministri asetäitja.

Rohtla, Heino - õpilane 1950-1954.a. - ENSV põllumajanduse ministri asetäitja.

Jürisson, Ilmar - direktor 1950-1954.a. - ENSV Saku Maaviljeluse ja Maaparanduse Teadusliku Uurimise Instituudi direktor.

Polna, Hugo - direktor 1944-1950.a. - ENSV Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudi ökonoomika sektori juhataja.

Ollino, Jaan - direktor 1954-1960.a. - EKP Võru Rajoonikomitee I sekretär.

Koemets, Enn - õppealajuhataja 1944-1947.a. - TRÜ pedagoogika kateedri dotsent.

Rauk, Vassili - õppealajuhataja 1948-1950.a. - Paide Keskkooli direktor .

Piho, Arnold - õpilane 1944-1946.a. - Kuusiku Katsebaasi teaduslik töötaja.

Holsting, Jaano - ôpilane 1944-1946.a. - Vändra sovhoosi direktor .

Kask, Arnold - ôpilane 1944-1946.a. - Antsla Sovhoostehnikumi direktor.

Hôim, Harald - ôpilane 1945-1948.a. - Olustvere Näidissovhoos-tehnikumi direktor.

Vija, Vambola - ôpilane 1945-1948.a. - Audru sovhoosi direktor.

Tannenberg, Meinhard - ôpilane 1944-1946.a. - Vôru Pôllumajandusliku/Valitsuse Tootmise juhataja asetäitja.

Vulv, Aksel - ôpilane 1946-1949.a. - Vôru Pôllumajandusliku Tootmise Valitsuse peaagronoom.

Hindoala, Harri - ôpilane 1944-1945.a. - Jôgeva Katsebaasi teaduslik töötaja.

Kivi, Arno - ôpetaja 1948-1963.a. - Kehtna Näidissovhoos-tehnikumi direktori asetäitja ôppealal.

Kuusik, Heino - ôpilane 1948-1952.a. - Väimela Näidissovhoos-tehnikumi direktor.

Tint, Hans - ôpilane 1949-1953.a. Vôru Pôllumajandusliku Tootmise Valitsuse juhataja.

Koppel, Heldi - ôpilane 1949-1953.a. - Jôgeva rajooni Kauksi kolhoosi zootehnik, NSVL Ülemnôukogu saadik.

II

Graafik 1

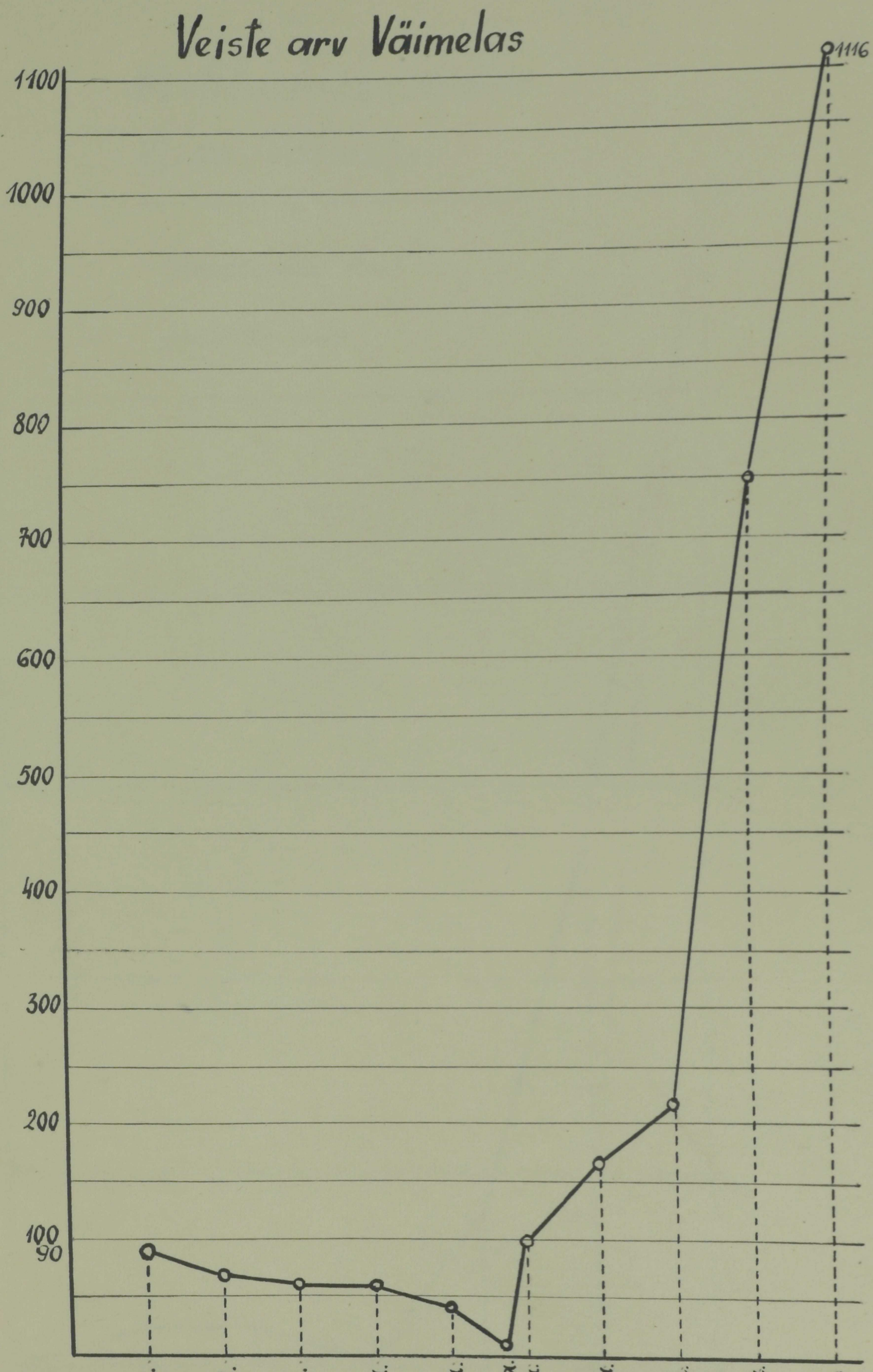
Veiste arv Väimelas
1116
1100
1000
900
800
700
600
500
400
300
200
100
90
1920. a.
1926. a.
1930. a.
1936. a.
1939. a.
1944. a.
1946. a.
1950. a.
1956. a.
1963. a.
1967. a.

III

Graafik 2

Mehhaniseerimise tase Väimelas

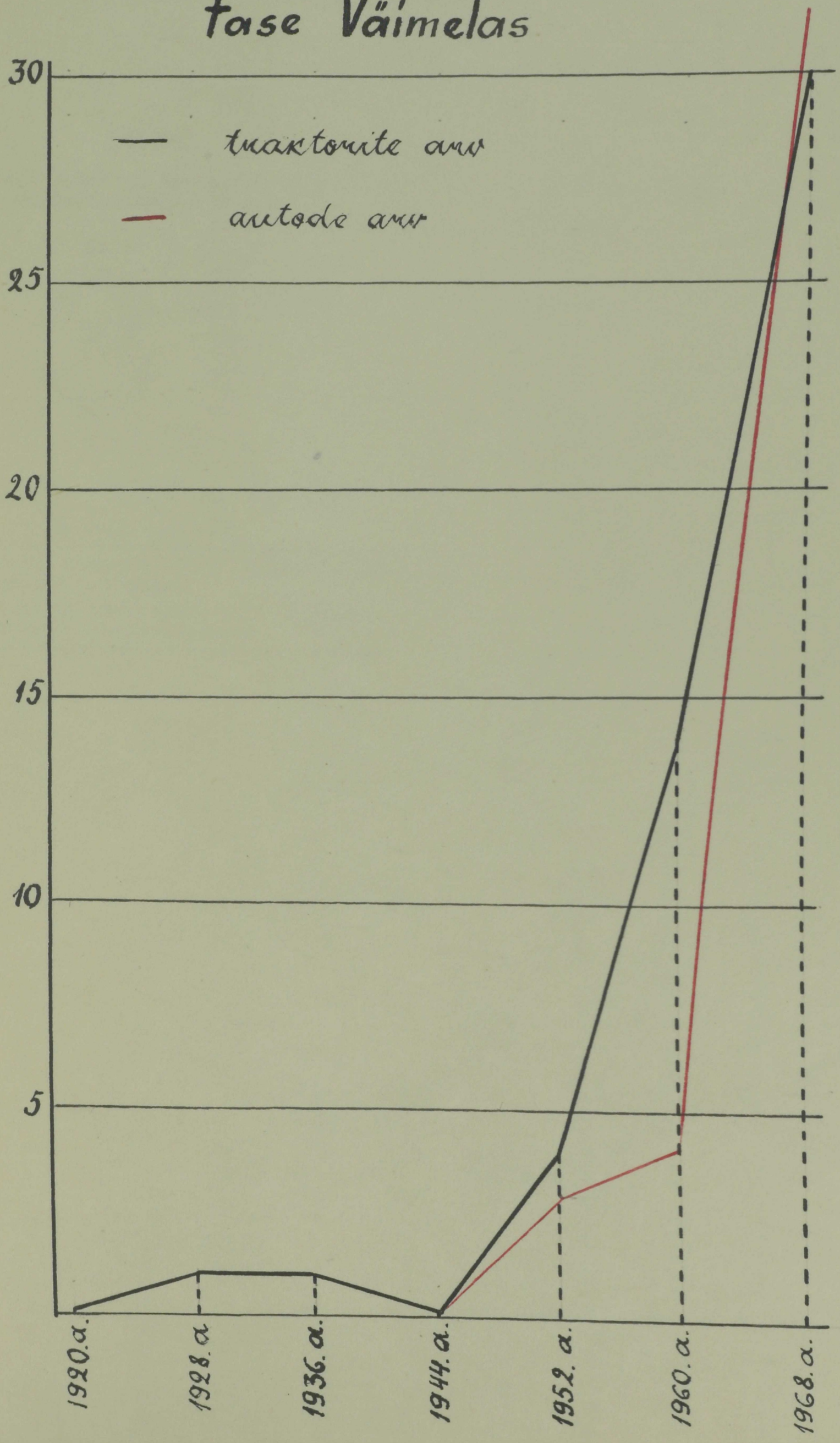

IV

Graafik 3

Õppe-materiaalne baas Väimelas

x klassikomplektide või kursuste arv

x õppekabinettide ja laborato-riumide arv

x õpitavate erialade arv

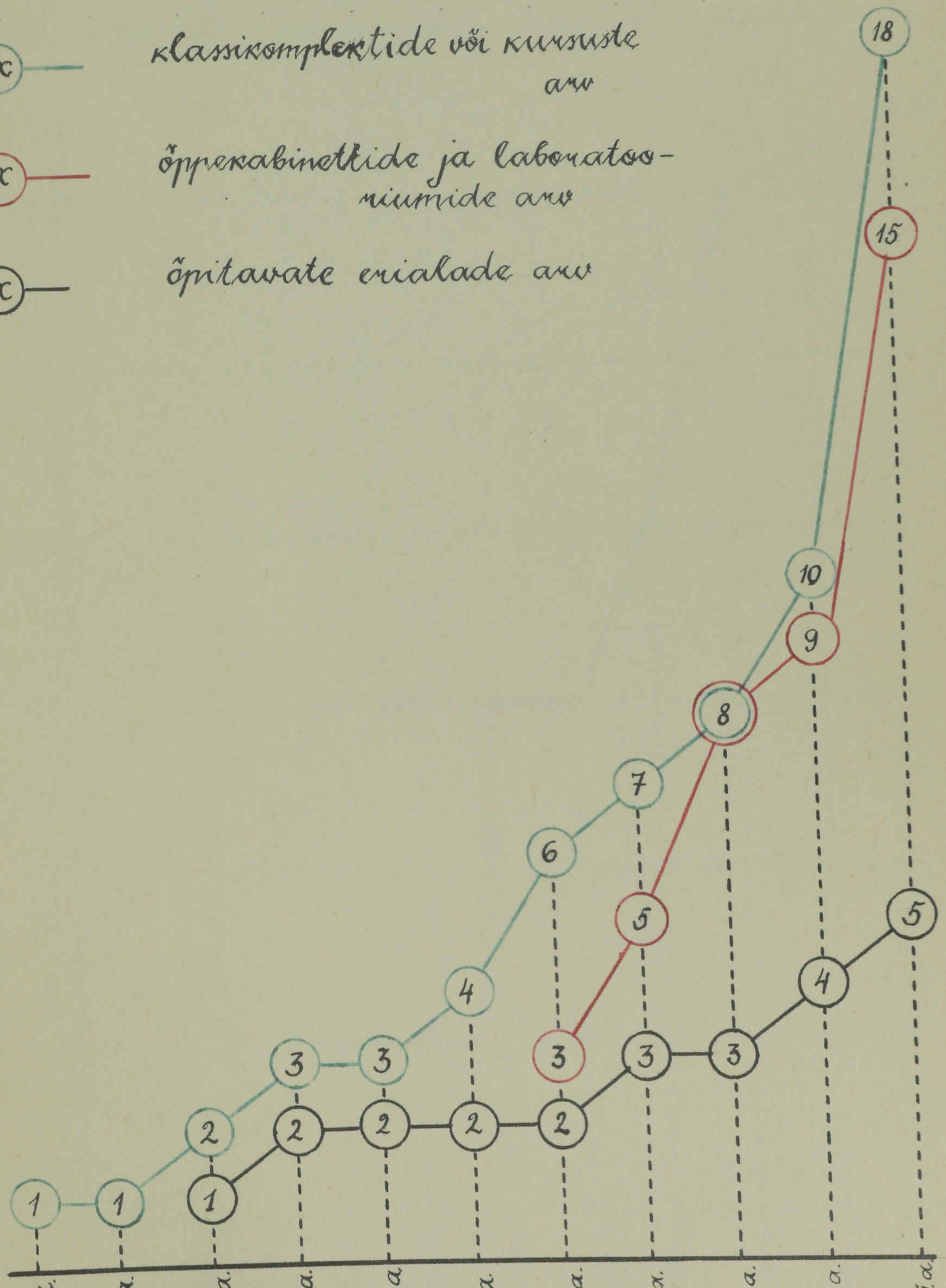

V

Graafik 4

Õpetajate arv Väimelas

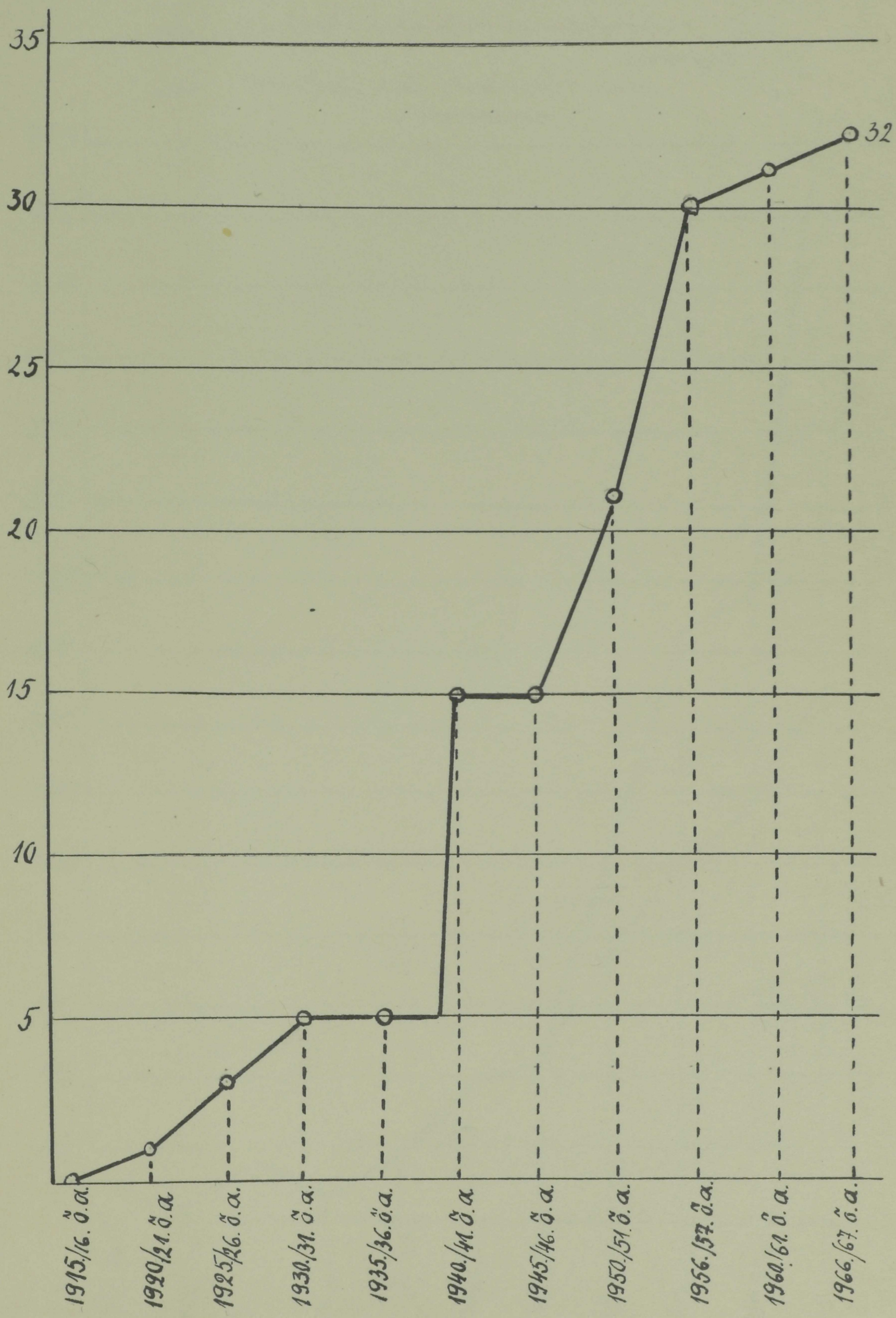

VI

Graafik 5

Õpilaste arv Väimelas

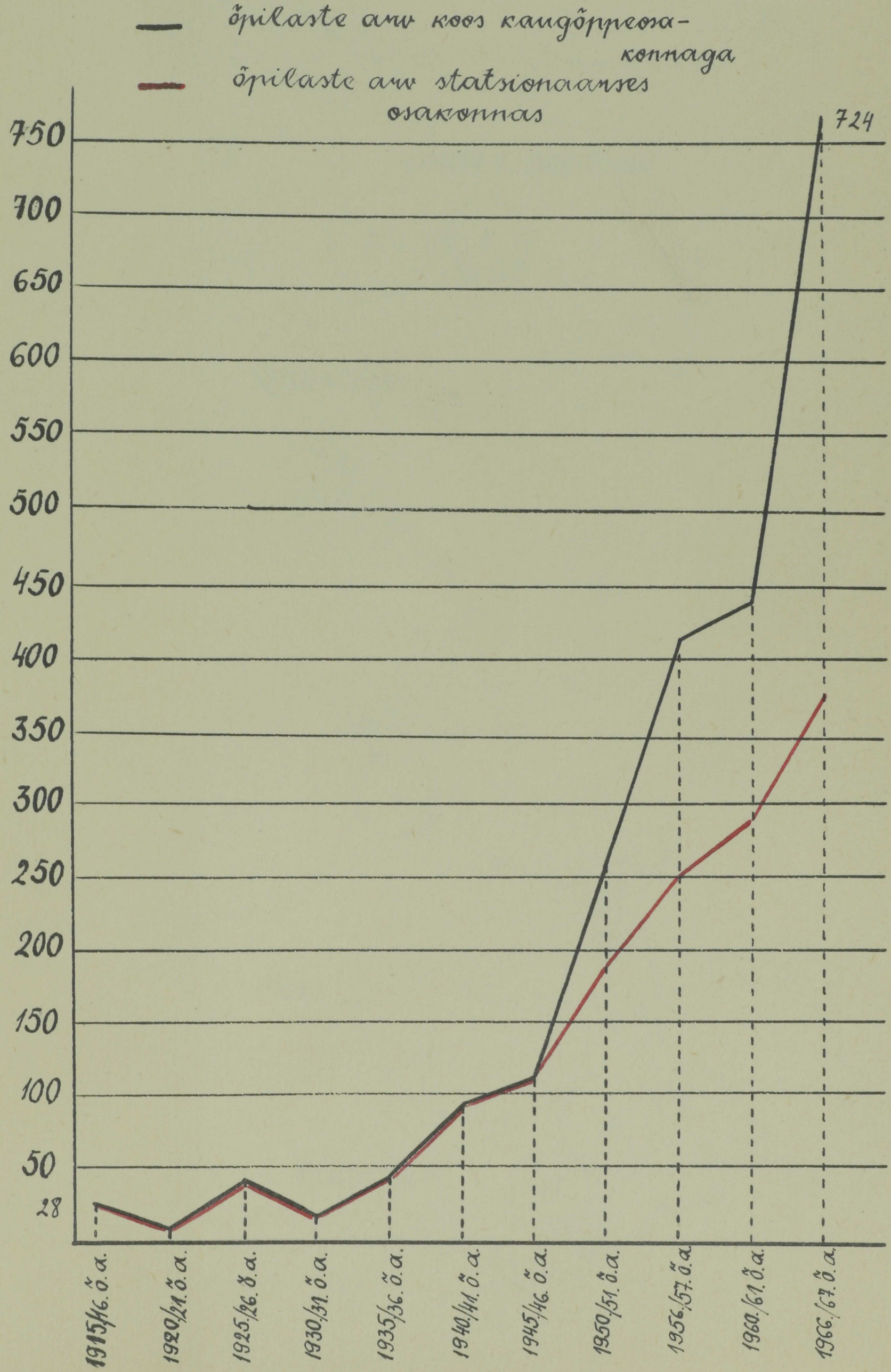

VII

Joonis 1

Väimela lõpetajate tööleasumine

HIIUMAA 1

14 5 HARJU raj.

16 7 RAKVERE raj.

KOHTLA-JÄRVE raj. 15 8

21 2 RAPLA raj.

22 5 HAAPSALU raj.

9 5 PAIDE raj.

30 4 JÕGEVA raj.

22 7 KINGISSEPA raj.

38 4 PÄRNU raj.

19 3 VILJANDI raj.

41 6 TARTU raj.

35 4 VALGA raj.

PÕLVA raj. 97

14

Väimela o 44

49 7 VÕRU raj.

x - lõpetajate tööleasumine 1962. - 1968. a.

x - lõpetajate arv ja tööleasumine 1922. a. (neist 7 koju)

x - lõpetajate tööleasumine 1964. a.

Kasutatud kirjandus ja allikad.

I Klassikud ja kirjandus

Marks, K. Poliitilise ökonoomia kriitika, Kapital, 3. kd.

Lenin,V.I. Kapitalismi arenemine Venemaal, Teosed, 3.kd.

Seadus kooli ja elu sidemete ja haridussüsteemi edasiarendamise kohta NSV Liidus, Tallinn, 1959.

25 aastat Nôukogude Eestit, Tallinn 1965.

Esser,M. Eesti kodanluse reaktsiooniline haridus-poliitika ja töörahva vôitlus demokraatliku kooli eest aastail 1917-1940, Tallinn, 1962.

Tônurist, E. Eesti NSV pôllumajanduse sotsialistlik rekonstrueerimine, Tallinn, 1967.

II Arhiivimaterjalid.

ENSV RAKA, fond 528 Vôru Maavalitsus, nimistu 1, s.-ü.-d 143,304, 308, 579

ENSV ORKA, fond 1108 Haridusministeerium 1918-1940.
nimistu 6, s.-ü.-d 758, 823
fond 58 Pôllutööministeerium 1918-1940.
nimistu 1, s.-ü.-d 36
fond 1553 Vôru- ja Valgamaa Riigimaade ülem 1919-1934. nimistu 1, s.-ü.-d 383, 423
fond 3562 Haridusministeeriumi Kutseoskuse osakond Koolide Pôllumajapidamiste Amet 1936-1940, nim.1, s.-ü. 24

fond R-1299 Võru Linna ja Maakonna Töörahva Saadikute Nõukogu Täidesaatev Komitee 1917-1919. nimistu 1, s.-ü. 58

fond 1648 Põllutööministeerium Põllumajanduse osakond, nimistu 3, s.-ü.-d 26,49,69,86, 108,134,151,175,205,241,285,315,340,383,423

3. VRRA, fond 545, Akad. R.Viljamsi nim. kolhoos, nim. 1, s.-ü.-d 6,11,75. f. 600, Kolhoos "Jüriöö" nim. 1, s.-ü. 1
4. Väimela Näidissovhoos-tehnikumi jooksev arhiiv 1944-1968.
5. ENSV Põllumajanduse Ministeeriumi jooksev arhiiv 1950-1968.

III Perioodika

1. Riigi Teataja 1931, 1932, 1940 ja Eesti NSV Teataja 1941.
2. "Töörahva Hääl" 1923.
3. "Päevaleht" 1924, 1925, 1927.
4. "Postimees" 1926.
5. "Võru Teataja" 1930.
6. "Põllumajandus" 1933, 1934, 1936, 1938,
7. "Eesti Põllumajandus" 1946.
8. "Sotsialistlik Põllumajandus" 1949, 1950, 1954.
9. "Töörahva Elu" 1949, 1950, 1952, 1954, 1956, 1957, 1960, 1963, 1967.
10. "Nõukogude Õpetaja" 1964.

IV Suulised allikad ja mälestused.

1. Koemets, Enn, TRÜ pedagoogika kateedri dotsent,

endine Väimela Põllundustehnikumi õppealajuhataja 1944-1947.a.

2. Kund, Paul, Väimela Näidissovhoos-tehnikumi parteibüroo sekretär.

3. Liiv, Ruut, Võru Rajooni TSN TK haridusosakonna inspektor, endine Väimela Põllundustehnikumi õpetaja 1940.a.

4. Lätt, Helmi, pensionär, endine Väimela tehnikumi õpetaja 1940-1960.a.

5. Palkov, Jaan, pensionär, endine Väimela Põllutööja Karjatalitajatekooli päevatööline 1908--1940.

6. Polna, Hugo, ENSV Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudi ökonoomika sektorijuhataja, endine Väimela Põllundustehnikumi direktor 1944-1950.a.

6. Polna, Karin, ENSV Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudi töötaja, endine Väimela Põllundustehnikumi raamatukogu juhataja 1944-1950.a.

8. Savi, Karl, Meremäe Keskkooli direktor, endine Väimela Põllundustehnikumi õpilane 1940.a.

9. Unt, Anita, Väimela Näidissovhoos-tehnikumi komandant.

10. Uba, Richard, EKP Võru Rajoonikomitee instruktor, endine Väimela Põllundustehnikumi õpilane 1940-41.a. ja 1944-1945.a.

11. Zarutskaja, Amanda, pensionär, endine Väimela Põllundustehnikumi õpetaja 1944-1946.

Sisukord.

1. Sissejuhatus 1

I Peatükk. Vôru Põllutöö Talvekoolist Väimela Põllutöö- ja Karjatalitajatekoolini. (1915-26). 4

1. Vôru Põllutöö Talvekool 4

2. Vôru Põllutöökool 1920-1926.a. 8

3. Väimela Põllutöö- ja Karjatalitajatekool kapitalismi ajutise stabilisatsiooni ja majanduskriisi aastail (1927-1933.a.) 27

4. Väimela Põllutöö- ja Karjatalitajatekool fašistliku diktatuuri aastail 1934-1940. 37

II Peatükk. Väimela Põllundustehnikum. 46

1. Uued arenguperspektiivid nôukogude korra tingimustes ja kooli ümberkujunemine põllundustehnikumiks 1940-1941.a. 46

2. Kooli laostumine fašistliku okupatsiooni ajal. 58

III Peatükk. Väimela Tehnikum Suure Isamaasôja järgsetel viisaastakutel (1944-1959.a.). 64

1. Väimela Põllundustehnikum esimestel sôjajärgsetel aastatel (1944-1945.a.) 64

2. Väimela Põllundustehnikumi areng zoo-veterinaartehnikumiks Suure Isamaasôja järgsetel viisaastakutel (1946-1959.a.). 81

3. Ajakohase materiaal-tehnilise baasi loomine ja toodangu tôus. 87

4. Väimela tehnikum vôitluses vabariigi-rahvamajanduse

varustamisel loomakasvatuse spetsialistidega. 102

IV Peatükk. Väimela Näidissovhoos-tehnikumi asutamine ja edusammud 1960-1968.a. 124

1. Tootmise areng. 124

2. Õppetöö ja ühiskondlike organisatsioonide tegevus. 135

Kokkuvõte 148

Lisad 162

Kasutatud kirjandus ja allikad 170

Sisukord. 174